

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
Фундаментальна бібліотека

*КАЛЕНДАР ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ХНАУ
на 2021 рік*

**ВИДАТНІ НАУКОВЦІ-ЮВІЛЯРИ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ім. В. В. ДОКУЧАЄВА**

Харків – 2020

УДК 378.093(477.54)(059)
В42

Відповідальна за випуск: С. О. Довгалюк, директор бібліотеки

Укладачі: О. Д. Кандаурова, І. П. Жидких, Т. Л. Петриченко

- В 42** Видатні науковці-ювіляри та пам'ятні дати Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва : календар пам'ятних дат на 2021 р. / уклад. : О. Д. Кандаурова, І. П. Жидких, Т. Л. Петриченко ; відп. за вип. С. О. Довгалюк ; іст. консультант О. М. Голікова. – Харків : ХНАУ, 2020. – 95 с. : фото.

У виданні наведено хронологічний перелік ювілейних дат і пам'ятних подій в історії Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва, які відзначатимуть 2021 р.

Календар містить 91 дату, подану за друкowanими та електронними джерелами. Також містить алфавітний покажчик ювілярів і хронологічний покажчик пам'ятних дат.

Видання стане в нагоді бібліотекарям, викладачам і студентам, які у своїй діяльності або навчанні потребують інформації про ту чи іншу подію з історії ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, а також усім тим, кого цікавить внесок науковців і випускників агроуніверситету у розвиток сільськогосподарської науки та практики.

УДК 378.093(477.54)(059)

©Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва, 2020
©Фундаментальна бібліотека, 2020

Серед провідних закладів вищої освіти України чільне місце належить Харківському національному аграрному університету ім. В. В. Докучаєва, який засновано 5 жовтня 1816 р. як Інститут землеробського господарства, практичної ветеринарії та школи рукоділля в Маримонті, неподалік від Варшави.

ХНАУ – найстаріший в Україні та четвертий у Європі вищий сільськогосподарський навчальний заклад. Пройшовши складний шлях становлення й утвердження своїх принципів, професійного росту і примноження здобутків, виш перетворився на потужний центр підготовки аграрних кадрів.

Історія нашого університету – це невичерпне животворче джерело аграрної освіти і науки сучасних України, Польщі та Росії. За понад 200 років існування у виші підготовлено більше 100 тис. фахівців – аграрників, лісівників, землевпорядників.

Гордістю університету завжди були люди. Славетна когорта всесвітньо відомих учених-педагогів не тільки готувала фахівців для аграрного сектора, але й видатними науковими досягненнями та відкриттями значно збагатила світову аграрну науку, освіту і практику.

Фото І. І. Власенка

**ВИДАТНІ НАУКОВЦІ-ЮВІЛЯРИ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ 2021 р.
Харківського національного аграрного університету
ім. В. В. Докучаєва**

**205 років від дня заснування
Інституту землеробського господарства в Маримонті
(нині – ХНАУ ім. В. В. Докучаєва)**

Перший у Російській імперії вищий сільськогосподарський навчальний заклад засновано 5 жовтня 1816 р. за Указом імператора Олександра I як інститут землеробського господарства у м. Маримонт, передмісті Варшави.

Відкриття інституту в Маримонті було зумовлено, насамперед, завданнями капіталістичної модернізації поміщицьких господарств на початку XIX ст. Разом із тим організація вищого закладу освіти в «польській» окраїні Російської імперії мала забезпечити самодержавству підтримку польської шляхти в умовах обмеження автономних прав Королівства Польського.

Майже одночасно з інститутом 17 жовтня 1816 р. було засновано Варшавську лісівничу школу.

205 років від дня заснування факультету лісового господарства

Підвалини факультету лісового господарства закладені на початку XIX ст., коли на теренах Королівства Польського започаткували Варшавську лісову школу. Ініціатором її створення був граф Л. К. Плятер-де-Броель, який на той час обіймав посаду Генерального директора казенних лісів. Він розробив схему використання лісів за методом Саксона і Брауншвейга, яка в подальшому виявилася дуже важливою для економіки регіону. Проте на той час у Польщі не вистачало професійно підготовлених лісничих. У травні 1816 р. на Адміністративній раді Королівства Польського, за ініціативи Л. К. Плятера, розглядалося питання про створення лісової школи у Варшаві. Потім цю справу він представив на нараді у міністра доходів і казначейства. Уже 11 липня на позачерговому засіданні Адміністративної ради ухвалили рішення про необхідність створення лісової школи. У серпні проект організації школи і прохання про дозвіл залучати до роботи в ній іноземців із вищою кваліфікацією в галузі лісової науки і практики подали на затвердження в царський палац.

17 (5) жовтня 1816 р. цар Олександр I підписав Указ про відкриття спеціальної школи лісівництва у Варшаві. Близько півтора роки тривала підготовка до початку занять. За постановою Комісії з релігій і народної освіти від 20 січня 1818 р. затверджено статут та ухвалено рішення про початок функціонування Варшавської лісової школи. За цією постановою

запроваджувалися два етапи навчання: теоретичний курс у Варшаві і практичний – у лісництвах.

Прийом учнів відбувався на шкільній раді, яку очолив Л. К. Плятер. Майбутній здобувач за два тижні до початку занять мав подати заяву або дозвіл батьків чи опікунів, свідоцтво про те, що має не менше 16 років, переконливі докази своїх добрих і моральних учинків, довідку від лікаря про стан здоров'я, що має добрий зір і слух, що може витримувати холоди й негоду, свідоцтво про навчання у провінційних школах або про закінчення чотирьох класів у тих же школах, або школах при факультетах університетів. Умови прийому до Варшавської лісової школи висвітлювалися в офіційних виданнях Королівства Польського, друкувався список предметів, що викладатимуться, інформація про початок навчання, а також соціально-побутові умови майбутніх здобувачів. Було ухвалене рішення про те, що ніхто, крім випускників лісової школи, не зможе працювати на посадах підлісного (лісника), надлісного та генерального інспектора.

Урочисте відкриття закладу відбулося 7 квітня (26 березня) 1818 р. Заняття почалися у стінах Варшавського університету. Перші лекції дев'ятьом дійсним учням прочитали професори М. Б. Шуберт (лісова ботаніка, лісівництво), Крисинський (лісова адміністрація), Китаєвський (хімія, мінералогія, ентомологія), Карл Скродзький (зоологія загальна і мисливська), Ф.П. Матушевський (арифметика, алгебра, геометрія, німецька мова).

Сьогодні навчальна робота факультету проводиться у 25 навчальних аудиторіях, лабораторії насінництва і розсадництва, лабораторії охорони природи. Базами для проведення навчальних практик є дендрологічний парк ХНАУ, Скрипаївський навчально-дослідний лісгосп, Харківська лісовпорядна партія, численні лісгосподарські підприємства північно-східної частини України. При факультеті існує музей природи, де відображено зразки фауни та флори півночі Євразії, наведено інформація про їх рідкісні види.

За період існування Варшавської лісової школи, лісового відділення Маримонтського і Ново-Олександрійського інституту сільського господарства та лісівництва, ХНАУ ім. В. В. Докучаєва підготовлено більше 4 000 тис. фахівців для лісової галузі.

205 років від дня заснування агрономічного факультету

Агрономічний факультет створено у 1816 р. одночасно із заснуванням інституту у передмісті Варшави – Маримонті. Факультет є провідним і одним із найстаріших в агроуніверситеті, а також серед агрономічних факультетів інших аграрних ЗВО України та зарубіжжя.

Серед його фундаторів були видатні діячі вітчизняної агрономічної науки й освіти, учені-рослинники, селекціонери, організатори вищої школи: професор П. В. Будрін – піонер сидерального землеробства та системи сівозмін, автор класичних наукових робіт із рослинництва, ініціатор створення та всебічного

розвитку науково-дослідної експериментальної бази; академік АН України М. М. Кулешов – засновник вітчизняного агрономічного насіннєзнавства і наукової школи рослинників-екологів; видатний учений-рослинник, професор Г. В. Пилипець – фундатор наукового напрямку органічного поєднання глибоких наукових досліджень із навчальним процесом, науки з виробництвом, один із піонерів розробки високоефективних технологій вирощування цукрових буряків; заслужений працівник сільського господарства України, професор В. С. Цибулько – провідний учений у галузі рослинництва і біології розвитку рослин.

Значний внесок у розвиток і становлення факультету зробили відомі вчені-рослинники професори Т. В. Локоть, С. І. Воробйов, Л. Н. Делоне, О. П. Якименко, Г. Ф. Наумов, Л. О. Марченко, доцент О. Г. Литовченко; учені-селекціонери професори М. А. Ільїнська-Центилович, К. Г. Тетерятченко; відомі вчені в галузі плідівництва, овочівництва і технології переробки продукції рослинництва професори М. К. Поляков, О. А. Ільїнський, Б. І. Беляк, Г. Г. Скробанський, доцент Г. М. Линник.

Основною експериментальною базою науково-дослідної роботи агрономічних кафедр є навчально-науково-виробничий центр «Дослідне поле» ХНАУ, створене в 1946 р. за ініціативи академіків О. Н. Соколовського і М. М. Кулешова. Поле має унікальні сівозміни, колекційні розсадники польових, плодоовочевих культур і винограду, овочесховище, зерносклад.

**175 років від дня народження
ДОКУЧАЄВА ВАСИЛЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(1846–1903)**

*Доктор ґрунтознавства і мінералогії, професор,
в.о. директора Ново-Олександрійського інституту
сільського господарства і лісівництва (1892–1895)*

Народився 17 лютого (1 березня) 1846 р. у с. Мілюкове Сигівського повіту Смоленської губернії (Російська Федерація) у сім'ї сільського священика. Із ранніх років В. В. Докучаєв цікавився книгами, прагнув знань. Школи в селі не було і грамоті Василя навчив батько. Коли хлопцеві виповнилося 11 років, його віддали до В'яземського духовного училища. Після закінчення училища він вступив до Смоленської духовної семінарії, яку закінчив першим учнем (1861–1867).

Крім церковних дисциплін у семінарії вивчались і загальноосвітні в обсязі класичної гімназії. Ці другорядні для семінарії дисципліни В. В. Докучаєв вивчав ґрунтовно: з природничої історії, фізики, алгебри, геометрії у нього в атестаті були лише добрі і відмінні оцінки.

Після закінчення семінарії Василь Васильович у 1867 р. був нагороджений «званням студента» Петербурзької духовної академії як кращий учень. Але 18 вересня 1867 р. він подав заяву ректору Петербурзького університету з проханням прийняти його на природниче відділення фізико-математичного факультету і був зарахований на перший курс.

Основними джерелами прибутку Василя Докучаєва були приватні уроки в багатих сім'ях, де він жив. Одночасно студент встигав своєчасно здавати курсові екзамени, незважаючи на нестачу вільного часу. Неабиякий талант Василя Васильовича і нездоланне прагнення до навчання помітили на третьому курсі, і керівництво університету призначило йому стипендію.

Великий вплив на формування наукових інтересів В. В. Докучаєва мали лекції відомих на той час учених – Д. І. Менделєєва, Н. П. Пузиревського, І. О. Стебута. У своїх педагогів він навчався лекторської і педагогічної майстерності. Ще студентом третього курсу Докучаєв на основі власних спостережень під час канікул на Смоленщині написав наукову роботу «Про наносні утворення на річці Качні», яка й дала йому право на отримання диплома першої категорії на підтвердження того, що випускник оволодів методом геологічних досліджень.

Навесні 1871 р. Василь Васильович склав кандидатський екзамен, а на початку вересня надав кандидатські дослідження. 20 вересня 1871 р. рада університету затвердила постанову про присвоєння йому вченого ступеня кандидата наук. 15 грудня 1871 р. на засіданні відділення мінералогії і геології Петербурзького товариства природодослідників він доповів про геологічні дослідження на р. Качні, привернув до себе увагу як талановитий дослідник і був обраний дійсним членом товариства. Невдовзі йому запропонували місце хранителя геологічного кабінету Петербурзького університету.

Подальші наукові дослідження В. В. Докучаєва пов'язані з вивченням «Наносної формації Смоленської губернії» (1872). У 1873 р. він був обраний дійсним членом Петербурзького мінералогічного товариства, а в 1884 р. – секретарем відділення геології і мінералогії Петербурзького товариства природодослідників. У тому ж році він почав читати курс мінералогії і геології у будівельному училищі, яке у 1877 р. перетворено в Інститут цивільних інженерів.

У зв'язку з політичними подіями в Царстві Польському Міністерство народної освіти вирішило закрити Ново-Олександрійський інститут сільського господарства і лісівництва. Комісію, яка повинна була вирішити долю інституту, очолив В. В. Докучаєв. Він різко виступив проти закриття інституту і був призначений у 1892 р. виконуючим обов'язки директора інституту. Учений енергійно взявся за реформування закладу. Реформа включала: 1) підвищену увагу до навчального процесу і методів міцного закріплення знань у студентів; 2) ретельну розробку навчальних планів і програм з усіх курсів, які роздавалися студентам у надрукованому вигляді; 3) широку і повну постановку лабораторних практикумів з акцентуванням переваги індивідуальних занять і наданням обладнаного робочого місця для студента; 4) подовження весняного

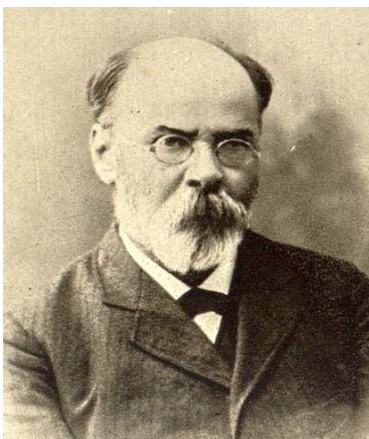
семестру влітку навчальною практикою із загальних та спеціальних дисциплін в природних умовах сільськогосподарських підприємств тощо; 5) проведення планових курсових тривалих екскурсій в різних районах країни; 6) залучення студентів усіх курсів до самостійної творчості і опрацювання наукових тем; 7) нагородження студентів золотими і срібними медалями та похвальними грамотами; 8) ретельну розробку системи виробничої практики для дипломних робіт у добре організованих господарствах, на дослідних станціях і лісництвах тощо; 9) відкритий захист дипломних робіт на отримання звання вчених агрономів і лісівників першої, другої і третьої категорій Державною комісією під головуванням ученого, призначеного з іншого навчального закладу; 10) залучення в систему вищої сільськогосподарської освіти кращих наукових і педагогічних кадрів тощо. Учні В. В. Докучаєва з захопленням говорили про нього як лектора. В. І. Вернадський писав: «Лекції Василя Васильовича Докучаєва відкрили перед нами новий світ і ми всі пристрасно, енергійно бралися до наукової роботи».

Основні напрями розвитку сільськогосподарської освіти, реформованої Докучаєвим за зразком Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва, зберігають своє значення і сьогодні. Він був невтомним пропагандистом передової сільськогосподарської науки й організатором дослідних закладів у сільському господарстві. Наукова школа В. В. Докучаєва сформувала багато академіків, професорів, які розвинули його ідеї і прославили досягнення вітчизняного ґрунтознавства в усьому світі.

**165 років від дня народження
ФОРТУНАТОВА ОЛЕКСІЯ ФЕДОРОВИЧА
(1856–1925)**

Видатний учений у галузі сільськогосподарської та лісової статистики

Народився 7 (19) серпня 1856 р. у м. Петрозаводську (Російська Федерація). Навчався в Московському університеті і Петровській (Московській) сільськогосподарській академії.

У 1894 р. О. Ф. Фортунатов був запрошений В. В. Докучаєвим до Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва, де заснував кафедру загальної, сільськогосподарської і лісної статистики.

Науковець брав активну участь у з'їздах і нарадах статистиків, у конгресі Міжнародного статистичного інституту в Санкт-Петербурзі (1897). Як лекції, так і його опубліковані праці відрізнялися багатством фактичного матеріалу, об'єктивністю, ясністю і стислістю викладання. Брав участь у статистичних

переписах у Московській губернії (1881) і Самарській губернії (1883–1986). Працював у статистичному відділенні Московського юридичного товариства.

Професор О. Ф. Фортунатов – автор понад 250 наукових праць, більшість з яких є статистичними або пов'язаними зі статистикою. У 1896 р. Олексій Федорович опублікував перший історичний огляд спроб поділу Росії на економічні райони. Важливе значення мали його підсумкові щорічні огляди земських статистичних видань. Особливу популярність ученому принесла праця «Урожай ржи» (1893). Вона увійшла до фонду класичної літератури із сільськогосподарської статистики і до цього часу є зразком для проведення наукових статистичних досліджень в аграрній сфері виробництва.

160 років тому (1861) посаду директора Інституту сільського господарства і лісівництва обійняв Домінік Окнінський (1861–1862).

Це був час активізації визвольного руху в Польщі. Але, незважаючи на складні умови, Д. Окнінський підтримував навчальний процес на необхідному рівні.

Події тих років відобразилися на долі інституту. Царський уряд, не чекаючи вибуху революції, здійснив ряд запобіжних заходів. Було вирішено «розвантажити» Варшаву від навчальних закладів. Адже в 1830 р. епіцентр революційних подій розміщувався у Варшаві, а найактивнішим елементом визвольного руху була студентська молодь. Інститут сільського господарства і лісівництва перенесли з Маримонту до Пулав (Ново-Олександрії) Люблінської губернії. У зв'язку з цим директору інституту довелося прикласти максимум зусиль, щоб вирішити кадрові і матеріально-технічні проблеми. Учений забезпечив переїзд інституту до Пулав, куди прибули всі викладачі. Були перевезені бібліотека, обладнання і прилади навчальних кабінетів. Завдяки діяльності директора зміцнилася матеріально-технічна база інституту. Для наукових дослідів і практичних занять інституту передано дослідну ферму Мокрадкі, маєтки Конська Воля і Гора Пулавська.

Великим досягненням директора інституту, як керівника і організатора навчального процесу, було здійснення прийому на перший курс на сільськогосподарське і лісівниче відділення інституту; на інженерні відділення прийому студентів не відбулося. Але повстанський рух 1863 р. у Польщі й активна участь у ньому студентів стали приводом для чергового призупинення занять в інституті майже на сім років.

150 років від дня заснування кафедри землеробства

Кафедра землеробства є однією з найстаріших в університеті. Із першого дня відкриття інституту вона входила до складу кафедри сільського господарства, а як самостійний структурний підрозділ була відокремлена у 1871 р. Першим її завідувачем був доцент М. А. Гудков.

У 1893 р. на базі кафедри землеробства створено три кафедри: загального землеробства, рослинництва та ґрунтознавства. У 1934 р. від кафедри землеробства відокремилася кафедра агрохімії.

Протягом багатьох років кафедру землеробства очолювали такі видатні вчені, як професор П. В. Будрін (1882–1894), П. В. Бараков (1894–1919), М. А. Єгоров (1922–1934), академік Б. М. Рожественський (1934–1948), професори О. М. Можейко (1953–1974), В. В. Милий (1974–1989).

Професор П. В. Будрін велику увагу приділяв розробці системи сівозмін, застосуванню куліс, основ напівпарового обробітку ґрунту.

У створенні вищої сільськогосподарської школи велика роль П. Ф. Баракова – автора першого підручника з землеробства «Курс общего земледелия» (1903–1905), за яким навчалися декілька поколінь агрономів.

Під керівництвом професора М. А. Єгорова успішно розробляли питання родючості ґрунту і методи його досліджень, вивчали типи парів, їх удобрення, травосіяння, буряковтомлення та ін.

Академік Б. М. Рожественський зробив великий внесок у вивчення комплексної дії агроприймів для отримання високих сталих урожаїв сільськогосподарських культур, травопільної системи землеробства, кращих попередників, заходів обробітку ґрунту, розробку й удосконалення методики дослідницької справи. «Методика опытно-исследовательского дела по полеводству» є найціннішим внеском у розвиток сільськогосподарської науки.

Багаторічні комплексні дослідження наукової школи під керівництвом професора О. М. Можейка зробили вагомий внесок у науку, що дозволило успішно вирішити інші актуальні питання ґрунтознавства й землеробства.

Під керівництвом професора В. В. Милого розроблено і впроваджено у виробництво інтегровану систему боротьби з бур'янами, де велика увага приділено екологічно безпечним способам їх знищення, створено наукову школу гербологів, яка проводила багаторічні комплексні дослідження з вивчення біології бур'янів, розробляла прийоми зниження життєздатності їх насіння та удосконалення засобів боротьби з ними. Велика увага приділялася розробці способів обробітку ґрунту під різні сільськогосподарські культури.

Наукова школа кафедри землеробства під керівництвом професора Ю. В. Будьонного зробила великий внесок у розробку теоретичних і практичних питань оптимізації структури посівних площ у господарствах різної форми власності, розробки науково обґрунтованих раціональних сівозмін, мінімалізації обробітку ґрунту, впровадженню інтенсивних технологій

виращування польових культур, системи боротьби з бур'янами, застосування регуляторів росту і добрив та ін. Також розроблено ґрунтозахисну ресурсозберігальну комбіновану систему обробітку ґрунту в сівозмінах, а також польові сівозміни з короткою ротацією для фермерських господарств Лівобережного Лісостепу.

145 років тому (1876) директором Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва призначено В. М. Добровольського (1876–1882).

Василь Михайлович Добровольський багато зробив для інституту за роки свого керівництва. Він активно вдосконалював навчальний процес, включаючи розробку і впровадження нових прийомів проведення практичних занять; визначення обсягу викладання і підготовку програм, контролював відвідування лекцій, багато зусиль прикладав для забезпечення навчального процесу необхідною літературою. У 1873 р. Василь Михайлович звернувся до Міністерства з проханням про надання інституту права отримання з-за кордону без попереднього розгляду цензурою, необхідних іноземних книг, креслень, малюнків і періодичних видань, про надання в розпорядження вищу землеробських знарядь, машин і моделей. У 1876 р. В. М. Добровольського відряджено до Варшави для участі у 5-му з'їзді дослідників природи і лікарів для подальшого впровадження передового досвіду в діяльності інституту.

У 1875/76 навчальному році через недосконалість програми з агрохімії В. М. Добровольський узяв на себе викладання цієї дисципліни у другому півріччі і чудово виконав свої обов'язки. Він ознайомив студентів з основними теоріями живлення рослин, значенням різних хімічних елементів і їх сполук для живлення рослин. Завдяки старанності директора, його педагогічним навичкам, професіоналізму і високій викладацькій майстерності студенти отримали всі необхідні знання з предмету.

Проблемою була відсутність землеробської лабораторії і відсутність практики, що знижувало ефективність навчання. Стурбований цим, учений порушив питання про необхідність проведення практичних занять зі студентами з різних дисциплін. Учена рада підтримала пропозиції, запропоновані директором, і прийняла рішення клопотатися про виділення на ремонт і облаштування хімічної і землеробської лабораторій 6000 руб. зі спеціальних засобів інституту. Було вирішено поповнити кабінети відсутніми приладами для набуття студентами практичних навичок за фахом. У 1876 р. науковець очолив землеробську лабораторію, створену за його ініціативи.

Директор В. М. Добровольський виступив з пропозицією ввести вступні екзамени з основних дисциплін: математики, фізики, російської мови. Учений

вважав за можливе приймати до закладу, крім осіб, перерахованих у Статуті інституту, також вихованців вищих навчальних закладів і тих, хто отримав атестати реальних училищ усіх відділень, воєнних гімназій, духовних семінарій та урядових комерційних і землеробських училищ, щоб збільшити кількість абітурієнтів.

Рада інституту після заслуховування доповіді комісії вирішила відкласти остаточне рішення до 1877 р., оскільки в той час директором і вищим начальством перед радою інституту було поставлене питання про «права осіб, які закінчили інститут», тобто про пільги, які матимуть випускники навчального закладу. Зазвичай через рік після отримання свідоцтва про закінчення інституту випускник набував звання агронома або лісівничого.

Учений В. М. Добровольський вважав обов'язковим уведення екзаменів для студентів протягом навчального року. Цей контроль, на його думку, мусив проводитися всіма викладачами. Директор стверджував, що особливу увагу необхідно приділяти першому курсу, оскільки саме першокурсникам досить важко адаптуватися до умов вищого навчального закладу, звикнути до нових для них правил і вимог. Учена рада призначила щомісячні співбесіди з предметів.

Вагомий внесок Василь Миколайович зробив у розвиток науково-дослідної діяльності інституту, працюючи над виданням «Записки Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва», яке знайомило би громадськість з діяльністю інституту. До змісту «Записок» повинні були входити щорічні звіти про діяльність інституту, наукові праці викладачів і студентів, звіти про поїздки, екскурсії. Очікувалося, що журнал сприятиме пропаганді сільськогосподарської освіти і справі підготовки майбутніх спеціалістів.

Великою заслугою директора стало облаштування музею зразків природних і перероблених продуктів сільськогосподарської і лісогосподарської промисловості Привісленського краю. Рада інституту, очолювана Василем Михайловичем, активно переймалася питаннями матеріальної допомоги малозабезпеченим студентам. Але, незважаючи на прагнення директора, питання призначення стипендій, премій і одноразової допомоги вирішені не були. За його поданням попечитель Варшавського округу призначив стипендію у розмірі 50 руб. (стипендія графа Потоцького) для одного малозабезпеченого студента, який був найстараннішим.

Директор В. М. Добровольський зробив значний внесок у розвиток Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва, підготував підґрунтя до подальшого вдосконалення освітнього процесу і наукової діяльності закладу. За заслуги В. М. Добровольського нагороджено орденом Святої Анни 2-го ступеня, обраний членом розпорядчого комітету з організації лісного з'їзду у Варшаві. За його редакцією вийшов переклад творів Кноппа «Оцінка орної землі», ученому була призначена доплата до жалування у Королівстві Польському.

Із 1876 р. почали виходити «Записки Ново-Александрійського інститута сільського господарства и лесоводства».

Для оптимізації навчального процесу було складено новий навчальний план, затверджений Міністерством освіти. За планом загальна кількість лекцій поділялася таким чином: на першому курсі – 606 год., на другому – 563, на третьому – 585 год. Практика з геодезії та ботаніки проводилася влітку, з хімії – переважно взимку. Були введені обов'язкові репетиції, письмові та графічні роботи. Кращі твори відзначалися грошовими преміями. Недостатнє фінансування спричиняло великі труднощі у проведенні занять. Для економії коштів часто не опалювали кабінети і лабораторії.

Посаду завідувача кафедри зоології обійняв кандидат природничих наук Є. М. Васильєв (1876–1890).

Завідувачем кафедри землеробства призначено доцента сільськогосподарських наук (за тогочасною класифікацією) О. М. Шишкіна. Він же був і завідувачем дослідної ферми з дослідним полем. За керівництва О. М. Шишкіна ферма перетворилася на зразкове потужне навчально-виробниче господарство. Була запроваджена тринадцятипільна сівозміна. Уже в 1876 р. на дослідному полі вирощували 60 сортів озимої та ярої пшениці, 14 – ячменю, 17 – вівса, 6 – жита. Пшеницю здебільшого продавали за кордон як посівний матеріал. На полях випробували 22 сорти картоплі, а також вивчали вплив на врожаї різних пропорцій добрив – органічних і мінеральних. Щоб забезпечити ферму робочими руками, на роботу наймали селян із сусідніх сіл.

Доцент О. С. Красуський на III з'їзді лісоводів у Ризі представляв Ново-Олександрійський інститут.

На V з'їзді російських природодослідників і лікарів у Варшаві Ново-Олександрійський інститут представляв лаборант інституту, магістр наук А. Л. Орловський. Учасникам з'їзду – серед них були такі видатні вчені, як Д. М. Менделєєв, О. М. Бутлеров, Г. Г. Густавсон, Я. Ф. Натансон та інші – були запропоновані результати досліджень А. Л. Орловського про синтетичний спосіб отримання нової трикарбонової кислоти; про побічний продукт дії бромю на янтарну кислоту тощо. Пізніше за ці відкриття А. Л. Орловському присуджено звання члена Берлінського хімічного товариства.

140 років тому (1881) відбулися самодержавні контрреформи та уповільнення суспільного розвитку в Російській імперії після вбивства Олександра II, які призвели до піднесення студентського руху і боротьби за політичні, національно-державні та академічні свободи. Упродовж 1880-х рр. численні протести студентів Ново-Олександрійського інституту набули сталого характеру. Для придушення студентських виступів адміністрація інституту неодноразово викликала війська. Масові виключення бунтівників із числа студентів стали звичайним явищем.

**135 років від дня народження
МАХОВА ГРИГОРІЯ ГРИГОРОВИЧА
(1886–1952)**

*Вітчизняний учений-грунтознавець, методолог,
організатор сільськогосподарської дослідної справи в
УРСР*

Народився 23 серпня (4 листопада) 1886 р. у сім'ї вчителя нижчої технічної школи м. Рибінська Череповецького повіту Новгородської губернії (Російська Федерація).

У 1898–1906 рр. навчався у гімназії м. Рибінська, після закінчення якої вступив на фізико-математичне відділення Київського університету Святого Володимира за спеціальністю «агрономія». Із 1912 р. працював на посаді грунтознавця у Київському губземстві. Після одержання у 1913 р. вищої освіти Г. Г. Махова призначено помічником завідувача відділу дослідження ґрунтів і колективних дослідів, що здійснювало Київське губземство. Протягом 1912–1919 рр. обстежував ґрунти Київщини.

У серпні 1920 р. Григорія Григоровича обрали спочатку доцентом, а згодом професором агрономічної кафедри Київського інституту народної освіти. Протягом 1919–1923 рр. учений, як член колегії Київського крайового управління з дослідної справи, брав участь у відбудові сільськогосподарської дослідної справи.

Із 1920 р. діяльність ученого пов'язана із сільськогосподарським науковим комітетом Наркомзему УРСР спочатку як спеціаліста секції грунтознавства, а потім – завідувача цього підрозділу. Із 1924 р. Г. Г. Махов виконував обов'язки завідувача кафедри грунтознавства Харківського інституту сільського господарства та лісівництва імені Х. Раковського. У 1922 р. науковця обрали членом геологічної секції Академії наук України, а в 1928 р. призначили головою секції грунтознавства при постійній комісії академії з вивчення продуктивних сил України.

Після усунення Г. Г. Махова від праці в академії як «ворога народу» працював консультантом за своїм фахом. Згодом займав посаду керівника відділу грунтознавства Центральної агрохімічної лабораторії в м. Києві. У 1930 р. – науковий співробітник і заступник директора з наукової роботи в НДІ сільськогосподарської меліорації; у 1931–1935 рр. – науковий керівник робіт із картування ґрунтів України у новоствореному науково-дослідному інституті агрогрунтознавства (м. Харків). Із переведенням інституту до Києва у 1935 р. працював на посаді завідувача сектора грунтознавства лабораторії агрофізики Українського НДІ соціалістичного землеробства.

Протягом 1942–1944 рр. Григорій Григорович очолював Науково-

дослідний інститут ґрунтознавства, живлення рослин та агротехніки (м. Київ). У 1944 р. емігрував до Німеччини. Із 1946 р. – професор, керівник кафедри ґрунтознавства Українського технічно-господарського інституту (м. Регенсбург). На початку 1949 р. переїхав до Бірмінґену (США).

Учений залишив після себе пам'ять перш за все видатною монографією «Ґрунти України» (1930). Він створив перші ґрунтові карти в Україні різних масштабів, найвідоміша – у М 1:1000000, яка широко використовувалася у 30–50-ті рр. ХХ ст., зокрема у ВНЗ, і стала основою для створення подальших карт.

Професор Г. Г. Махов був фундатором наукової школи ґрунтознавців-генетиків: Н. Б. Вернардер, Г. М. Самбур, Г. С. Грінь та ін., які відомі не тільки в Україні, а й за її межами. Учений створив першу повну класифікацію ґрунтів США. Опублікував близько 180 праць українською, російською, англійською та французькою мовами.

135 років тому (1886–1891) поляки становили близько 8–10 % від студентського загалу, що свідчило про невизнання патріотичною польською спільнотою та польськими землевласниками аграрного закладу в Ново-Олександрії аж до висунення ними ідеї про повне закриття інституту. Відомі випадки, коли студенти-поляки своїми бунтарськими вчинками провокували керівництво інституту до закриття навчального закладу.

**130 років від дня народження
ДРЮЧЕНКА МИХАЙЛА МИХАЙЛОВИЧА
(1891–1981)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор, відомий учений лісівник-еколог та агролісомеліоратор, знаний фахівець із закріплення пісків

Професор М. М. Дрюченко зробив вагомий внесок у вивчення ерозійних процесів піщаних земель Лісостепу і Степу України. Закінчив лісівничий факультет Харківського СГІ, навчався в аспірантурі у професора Г. М. Висоцького, захистив кандидатську дисертацію.

У 1930–1936 рр. Михайло Михайлович працював старшим науковим співробітником в Українському науково-дослідному інституті лісового господарства, у 1937–1941 рр. – доцентом кафедри агролісомеліорації та лісівництва Харківського СГІ.

У період окупації німцями м. Харкова М. М. Дрюченко очолював лісовий відділ Обласної Земельної Управи, організовував заготівлю і доставку в місто

дров, що врятувало багато людей від смерті. У 1944–1969 рр. працював у УкрНДІЛГА імені Г. М. Висоцького завідувачем відділу залісення пісків, брав участь у проектуванні державної лісосмуги Белгород-Дон, займався проблемою закріплення і залісення Олешківських пісків.

У 1967 р. М. М. Дрюченко захистив докторську дисертацію на тему «Биологические основы освоения песков юга УССР». Опублікував понад 70 наукових праць, зокрема 59 – про походження, закріплення і залісення пісків. Має державні нагороди та відзнаки.

130 років тому (1891) уряд створив спеціальну комісію для вирішення питання про вищу сільськогосподарську освіту, яка покликана була вирішити долю двох (загалом було три) вищих аграрних закладів імперії – Ново-Олександрійського інституту та Петровської землеробської академії. Очолив комісію професор Санкт-Петербурзького університету В. В. Докучаєв, який був відряджений до Ново-Олександрії для з'ясування подальшого призначення інституту.

130 років від дня створення кафедри рослинництва

Кафедру рослинництва створено у 1891 р., як самостійний науковий і навчально-методичний підрозділ вищої школи. Першим завідувачем кафедри був професор П. В. Будрін, який велике значення надавав експериментальним дослідженням з метою поглиблення навчального процесу. У вітчизняній агрономії П. В. Будрін першим широко використовував люпин як зелене добриво. Із 1902 р. до 1905 р. він був директором Ново-Олександрійського сільськогосподарського інституту.

У наступні роки спадкоємцями П. В. Будріна були професори Т. В. Локоть (до 1919 р.), М. П. Солоненко – (до 1922 р.), М. М. Кулешов (1922–1926), С. І. Воробйов (1926–1941). У період перебування інституту в евакуації обов'язки завідувача кафедри виконував професор Л. М. Делоне, а після повернення до Харкова – доцент Г. В. Пилипець.

Із 1945 р. завідувачем кафедри знову став М. М. Кулешов (1951–1968), видатний учений-рослиник, один із фундаторів вітчизняного насіннезнавства і методики контролю якості насіння, академік АН України.

У 1891 р. засновано наукову школу рослинників-екологів. Серед її фундаторів видатні вчені-рослиники, наукові досягнення яких складають золотий фонд вітчизняної аграрної науки, мають світове визнання: професори П. В. Будрін (1857–1939) і Г. В. Пилипець (1900–1995), академік АН України М. М. Кулешов (1890–1968).

Серед учнів М. М. Кулешова академіки Б. П. Соколов, М. І. Хаджинов, А. В. Коварський, доктори наук І. Г. Строна, М. П. Савченко, Г. В. Коренєв,

В. П. Ступаков, О. П. Якименко, В. П. Кузьмичов, Л. О. Марченко, Б. В. Полферов, В. В. Милий, М. Р. Асика, В. С. Цибулько.

Протягом 1968–1975 рр. завідувачем кафедри був визначний учений-рослиник, професор Г. В. Пилипець, багатогранна діяльність якого, вірність пошуку наукової істини, скромність і людяність обумовили йому високий авторитет.

Наукові досягнення школи рослинників-екологів стали надбанням переважної більшості вітчизняних аграрних навчальних закладів і науково-дослідних інститутів, у яких працювали її вихованці. Вони успішно розвивали і примножували традиції органічного поєднання глибоких наукових досліджень із навчальним процесом, а вузівської науки – з виробництвом.

Із 1976 р. до 1980 р. завідувачем кафедри був професор В. С. Цибулько, який успішно поєднував велику навчально-методичну роботу з науковою і громадською діяльністю. Його наукова школа «Біологічні закономірності фотоперіодизму та озимості» широко відома в Україні і за кордоном.

У 1980 р. на посаду завідувача кафедри обрано професора М. А. Бобра, який до цього працював в радгоспах цукробурякотресту Харківського раднаргоспу, а потім – науковим співробітником, асистентом, доцентом і професором кафедри. Із 1993 р. він є член-кореспондентом УААН.

Із 2017 р. кафедру рослинництва очолив професор А. О. Рожков.

Основний науковий напрям кафедри упродовж більш ніж сторіччя традиційно зберігається і примножується – агроекологічне обґрунтування комплексу заходів, що забезпечують одержання високих, сталих і високоякісних урожаїв польових культур. Серед проблемних питань – вивчення біології сільськогосподарських рослин і розробка на цій основі найбільш досконалих прийомів агротехніки і високоефективних технологій.

Колектив кафедри рослинництва зберігає і примножує традиції органічного поєднання глибоких наукових досліджень з навчальним процесом, а науки вищого навчального закладу – з виробництвом.

125 років тому (1896) Ново-Олександрійському інституту для науково-дослідної роботи передано лісове господарство «Руда» (750 десятин лісу), де вперше у світовій практиці професором М. М. Орловим ужито метод насіннемірів для обліку плодоносіння хвойних дерев. Першим завідувачем ДГ «Руда» був професор лісового відділення інституту М. М. Бурій. У 1898 р. він передав завідування професору М. М. Орлову.

Кафедру фізики очолив магістр фізики, професор фізики і метеорології М. П. Мишкін (1896–1924).

Ступінь магістра мінералогії та геогнозії отримав М. М. Сибірцев за публічний захист результатів оброблення геологічних матеріалів, зібраних у Нижньому Новгороді.

**120 років від дня народження
ВЕРНАНДЕР НАТАЛІЇ БОРИСІВНИ
(1901–1986)**

Відома українська дослідниця генези ґрунтів, їх діагностики, класифікації, картографування, автор багатьох карт ґрунтів України

Народилася у м. Штеттіні в Німеччині (нині – м. Щецін, Польща) у сім'ї інженера-механіка російського флоту. Наукову діяльність Н. Б. Вернандер розпочала під час навчання на факультеті агрохімії і ґрунтознавства Московської сільськогосподарської академії імені К. А. Тимірязєва, де брала участь в експедиції з дослідження ґрунтів басейну р. Волхов, яку очолював Л. І. Прасолов. Дипломна робота «Гумус як полідисперсна система» була виконана під керівництвом професора О. Н. Соколовського.

Після закінчення академії у 1924 р. Н. Б. Вернандер працювала лаборантом у Всесоюзному науково-дослідному інституті гідротехніки і меліорації під керівництвом Л. П. Розова і С. В. Астапова. У 1926 р. на запрошення О. Н. Соколовського вона переїжджає до Харкова і вступає до аспірантури на кафедру ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту, де проводить дослідження під науковим керівництвом О. Н. Соколовського.

Навчаючися в аспірантурі і після її закінчення у 1929 р. Наталія Борисівна брала участь у багатьох ґрунтових експедиціях: зі складання карти ґрунтів колишнього Луганського округу (1926); аналогічної карти Вінницького округу (1927); з вибору масивів для зрошення на Півдні України та обстеження їх ґрунтів (1929); із дослідження річкових заплав Донбасу (1930). У 1939 р. була учасником II Міжнародного конгресу ґрунтознавців.

Із 1932 р. Н. Б. Вернандер працювала старшим науковим співробітником Науково-дослідного інституту ґрунтознавства. У 1933 р. разом з інститутом вона переїжджає до Києва, де займається вивченням генези й географії ґрунтів України та їх картографуванням, керує складанням ґрунтових карт Київської, Вінницької, Хмельницької та Житомирської областей. У червні 1937 р. їй присвоєно науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

У 1941 р. з початком війни Н. Б. Вернандер переїжджає до м. Тамбова, а згодом – у с. Киебак Калтасинського району Башкирської АР. У Башкирії працює спочатку заступником завідувача Держсортодільниці, а потім її завідувачем. У 1944 р. за викликом Міністерства сільського господарства України повертається до Києва, де з травня цього ж року продовжує працювати на посаді старшого наукового співробітника в НДІ соціалістичного

землеробства, завідує сектором територіальних досліджень. Із 1950 р. працює на посаді доцента кафедри ґрунтознавства біолого-ґрунтового факультету Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. У листопаді 1959 р. успішно захищає докторську дисертацію, а 28 липня 1962 р. за рішенням ВАК СРСР їй присвоєно звання професора кафедри фізичної географії.

Наталія Борисівна брала участь у дослідженні ґрунтів Закарпатської, Одеської та інших областей. Наукові матеріали ґрунтових досліджень у вигляді ґрунтових карт різного масштабу, звітів, статей, методик, рекомендацій стали основою складання ґрунтової карти України, виданої в 1949 р., і монографії «Ґрунти УРСР», що не втратили свого значення дотепер. Брала участь у складанні інструктивних матеріалів для великомасштабних ґрунтових обстежень колгоспів і радгоспів УРСР, керувала ґрунтовими дослідженнями Правобережного Полісся і Лісостепу України, працювала над узагальненням матеріалів великомасштабних ґрунтових обстежень 1957–1961 рр. із метою складання районних, обласних і республіканських ґрунтових карт різного рангу і масштабу. Була одним із провідних авторів ґрунтової карти України масштабу 1:750000 (1972). Результатом узагальнення багаторічних наукових досліджень стали понад 150 робіт про ґрунти і земельні ресурси України тощо.

**120 років від дня народження
ЖУКОВА АНАТОЛІЯ БОРИСОВИЧА
(1901–1979)**

Відомий фахівець у галузі лісознавства та лісівництва, організатор лісової науки, доктор сільськогосподарських наук, академік АН СРСР, заслужений діяч науки і техніки СРСР

Народився 24 липня (6 серпня) 1901 р. у м. Харкові. Прадід і дід були лісничими, батько довгий час працював під керівництвом відомого таксатора А. А. Крюденера. У 1923 р. Анатолій Борисович закінчив Харківський інститут сільськогосподарства та лісівництва. Працював у дослідному лісництві і на Центральній лісовій дослідній станції в Україні (1923–1930); в Інституті лісового господарства в Харкові (1930–1937) і Гомелі (1938–1942); у Всесоюзному науково-дослідному інституті лісівництва і механізації лісового господарства (1942–1956); в Інституті лісу АН СРСР (1956–1958). Із 1958 р. – директор Інституту лісу і деревини Сибірського відділення АН СРСР. Член Президії СВ АН СРСР (1959–1979), перший голова Наукової ради АН СРСР з проблем лісу (1972–1979).

У 1950 р. за безпосередньої участі А. Б. Жукова підготовлено колективну багатотомну працю «Діброви СРСР». У 5-томній праці «Ліси СРСР» за

редакцією вченого узагальнені і систематизовані відомості про ліси, їх природне розмаїття, стан і розвиток лісового господарства. Протягом 1967–1979 рр. був головним редактором журналу «Лісознавство».

Основні праці науковця присвячені дубовим лісам, їх відновленню, агротехніці створення державних лісових смуг і лісів промислового значення, підвищенню продуктивності лісів СРСР, а також технічним властивостям деревини сосни, дуба, ясена та інших порід у зв'язку з умовами їх зростання. Він уперше запропонував метод спеціалізації лісового господарства і розробки системи лісогосподарських заходів.

Академіка А. Б. Жукова із 1970 р. двічі обирали депутатом Верховної Ради СРСР. Свої депутатські повноваження використовував для утвердження правового статусу лісів країни як її національного надбання. Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора і медалями.

120 років тому (1901) посаду директора Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва посів В. І. Беляєв (1901–1902).

Народився 14 (26) листопада 1855 р. у родовому маєтку с. Борзецово Коломенського повіту Московської губернії (Російська Федерація). Із 1865 р. навчався у приватній гімназії Ф. І. Креймана у м. Москві. Незважаючи на те, що його улюбленим предметом у гімназії була історія, Володимир Іванович під впливом статей з психології і фізіології професора Сеченова, які друкувалися в журналі «Вісник Європи», вирішив присвятити себе природничим наукам. У 1874 р. він закінчив гімназію з найвищими оцінками з усіх дисциплін в атестаті. Спочатку В. І. Беляєв вступив на медичний факультет Московського університету, але невдовзі перейшов на природниче відділення фізико-математичного факультету, який закінчив у 1878 р., здобувши звання кандидата. У січні 1879 р. його залишили при університеті для підготовки до магістерського екзамену. У 1882 р. він був призначений асистентом кафедри морфології і систематики рослин.

У 1884 р. В. І. Беляєв захистив дисертацію на здобуття ступеня магістра на тему «Про антеридії і антерозоїди у різноспорових плаунових». Тему для дисертації він вибрав готуючись до магістерського екзамену і на основі теоретичних висновків переконався, що наявні із цього питання спостереження є помилкові. Після захисту дисертації вчений виїхав за кордон у Страсбург для продовження наукової роботи. У вересні того ж року був відкликаний до Варшави, де його призначили доцентом кафедри анатомії і фізіології рослин Варшавського університету.

У Варшаві вийшла його книга «Препарати Вермінського», яка була першою працею ботанічної лабораторії Варшавського університету. Усього з

ботанічної лабораторії вийшло більше 50-ти повідомлень і праць ученого та його учнів з різних питань морфології, анатомії і фізіології рослин (про вплив світла на проростання спор, про вплив світла на інтенсивність дихання, про рух плазми тощо).

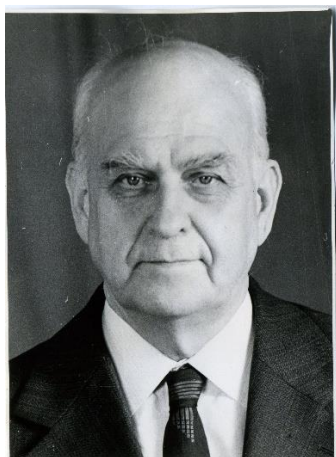
У 1891 р. В. І. Беляєв захистив дисертацію на здобуття ступеня доктора ботаніки в Санкт-Петербурзькому університеті і з цього ж року став ординарним професором.

У 1897 р. учений перейшов на кафедру морфології і систематики рослин і став завідувачем Ботанічного саду. Повний список (понад 90) праць В. І. Беляєва наведений у некролозі, складеному професором Вотчалом. Усі роботи були надруковані у 1884–1902 рр. Протягом 1885–1897 рр. В. І. Беляєв завідував Помологічним садом, де був закладений один із перших у Росії торговий розплідник фірмових дерев, колекції саду поповнилися великою кількістю нових сортів. Успіх роботи був відзначений вищими нагородами на виставках у Харкові, Москві, Санкт-Петербурзі (премія імператора) і в Нижньому Новгороді.

Для досягнення завдань, які ставились перед Помологічним садом, потрібно було мати при ньому школу садівництва. Питання облаштування школи вирішувалося протягом шести років. Подання кілька разів відхилялися і позитивне рішення було прийнято, коли В. І. Беляєв уже залишав роботу в Помологічному саду (1901). У 1901 р. В. І. Беляєва призначено директором Інституту сільського господарства і лісівництва у Пулавах (Ново-Олександрії), але невдовзі він перейшов на роботу попечителем Київського (1900–1905), а потім Варшавського округу (1905–1911). Із призначенням на посаду попечителя для В. І. Беляєва закінчився час його наукової творчості. Помер В. І. Беляєв 16 жовтня 1911 р. у Санкт-Петербурзі.

**115 років від дня народження
ЛАЗАРЄВА БОРИСА ГЕОРГІЙОВИЧА
(1906–2001)**

*Видатний вітчизняний фізик-експериментатор,
академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР,
доктор фізико-математичних наук, професор*

Народився у с. Миропіллі Сумської області.

Особливе місце в біографії Б. Г. Лазарева зайняла педагогічна діяльність. Протягом 1944–1953 рр. за сумісництвом завідував кафедрою фізики і метеорології в Харківському сільськогосподарському інституті ім. В. В. Докучаєва. Разом зі співробітниками він розробив оригінальну методику розщеплення ізотопів гелію.

Під керівництвом Бориса Георгійовича створено надпровідні матеріали з великими критичними параметрами і надпровідні соленоїди з потужними магнітними полями. Автор понад 300 наукових праць, основні з яких у галузі фізики і техніки низьких температур: «Исследование сверхпроводимости на высоких частотах», «Измерения при низких температурах при высоких давлениях. Разработка метода создания высоких давлений при низких температурах», «О природе явления разупрочнения металлов при сверхпроводящем переходе», «Сверхпроводимость и сильные магнитные поля».

Лазарев Борис Георгійович – лауреат Державної премії СРСР (1951) і Державної премії УРСР (1982). За науково-педагогічну і громадську діяльність нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора та багатьма медалями.

**115 років від дня народження
ОСТРЯНИНА ДАНИЛА ХОМИЧА
(1906–1988)**

Учений у галузі філософії

Народився 30 грудня 1906 р. у с. Більську Зінківського повіту Полтавської губернії в сім'ї селянина. У 1929 р. закінчив Інститут червоної професури у Харкові. Із 1930 р. – на викладацькій роботі у вищих навчальних закладах міста (механіко-будівного, інженерного-економічного, медичного, торговельного інститутів). У 1933–1936 рр. очолював кафедру діалектичного та історичного матеріалізму Харківського сільськогосподарського інституту. У 1943 р. захистив кандидатську дисертацію, присвячену світогляду І. І. Мечникова.

Протягом 1945–1952 рр. був завідувачем кафедри діалектичного та історичного матеріалізму Харківського державного університету. Із 1952 р. до 1962 р. Д. Х. Остриянин обіймав посаду директору Інституту філософії АН УРСР. У 1953 р. захистив докторську дисертацію з філософії, а в 1957 р. його обирали членом-кореспондентом АН УРСР. Із 1962 р. – завідувач кафедри діалектичного та історичного матеріалізму Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. В останні роки життя – професор-консультант філософського факультету Київського університету.

Сфера філософського доробку Данила Хомича – дослідження з позиції діалектичного матеріалізму історії філософії в Україні й Росії, розвиток матеріалізму й діалектики у представників українського й російського природознавства в їх боротьбі проти ідеалізму й метафізики, зокрема у фізиці (О. Г. Столетов, М. О. Умов, М. Д. Пальчиков, А. П. Шимков), хімії (Д. І. Менделєєв, М. М. Бекетов), ботаніки (А. М. Бекетов, К. А. Тимірязєв, В. І. Талієв), фізіології та психології (І. М. Сеченов, В. Я. Данилевський),

медико-біологічній науці (О. С. Шклярєвський, В. О. Португалов, Л. О. Тарасевич, І. І. Мечников).

На основі ґрунтовного аналізу їх праць та архівних матеріалів дав панорамне бачення процесу становлення матеріалістичного світогляду в середовищі українського й російського природознавства з кінця XVIII ст. до 30-х рр. XX ст.

Результати дослідження відображені в працях: «Мировоззрение И. И. Мечникова» (1948), «Борьба за материалистичні ідеї у вітчизняній біології в першій половині XIX ст.» (1952), «Світогляд О. М. Радищева» (1953), «І. І. Мечников у боротьбі за матеріалізм у природознавстві» (1954), «Світогляд М.О. Максимовича» (1960), «И. И. Мечников в борьбе за материалистическое мировоззрение» (1977), «Борьба за материализм и диалектику в отечественном естествознании» (вторая половина XIX – начала XX вв.)» (1981), «Материализм и диалектика в отечественном естествознании (конец XVIII – первая половина XIX вв.)» (1984). Опублікував близько 150 наукових праць, 30 монографій та наукових збірників за його редакцією.

Професор Д. Х. Острянин нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани» та багатьма медалями. У 1972 р. йому присвоєно звання «Заслужений діяч науки УРСР».

115 років від дня народження СОРОКІНА АБРАМА БОРИСОВИЧА (1916–1989)

Учений агроном

Народився у 1916 р. Навчався на агрономічному факультеті Харківського сільськогосподарського інституту і одержав диплом за спеціальністю «учений агроном».

Абрам Борисович – ветеран Другої світової війни, має дев'ять бойових нагород. Після Перемоги (із 1945 р.) працював в Донецькій області, відновлюючи знищені господарства. Протягом 25-ти років був головою колгоспу імені XXI з'їзду КПРС Костянтинівського району.

Важливим результатом у його роботі стало впровадження і застосування нових форм і методів сільськогосподарського виробництва. За його керівництва колгосп став одним із передових в області. Був неодноразовим учасником ВДНГ, заслужений агроном УРСР.

За багаторічну результативну працю і високі досягнення у виробництві сільськогосподарської продукції А. Б. Сорокіну присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і Золотої Зірки «Серп і Молот».

115 років тому (1906) Міністерство народної освіти погодилося з пропозиціями ради Інституту щодо демократизації навчального закладу та внесення змін до науково-педагогічного процесу. Запроваджувалася система виборності директора інституту, його помічників та інших посадових осіб. Рада інституту отримала право присуджувати вчені ступені магістрів і докторів сільського господарства і лісівництва. Професорам, що мали викладацький стаж 25 років, присуджувалося звання заслуженого професора. З огляду на завдання підготовки наукових кадрів рада інституту отримала дозвіл відправляти викладачів у відрядження за кордон. Збільшилася кількість асистентів на кафедрах; підвищено посадові оклади професорів і викладачів.

Зазнали змін функції інспекторів інституту. Поліцейський контроль за студентами поза межами інституту переходив до відома поліції. Інспектор інституту відповідав лише за відвідування занять і порядок в аудиторіях. Офіційно дозволялися групові, курсові й факультетські зібрання студентів.

Наукові ідеї провідних економістів Ново-Олександрійського інституту О. Ф. Фортунатова та О. І. Скворцова покладено в основу теоретико-економічного обґрунтування столипінської аграрної реформи (1906–1911), стрижнем якої була особиста ініціатива селян та конкуренція.

110 років від дня народження РУБЕЛЯ ПЕТРА ІВАНОВИЧА (1911–?)

Учений у галузі селекції та овочівництва

Народився 18 червня 1911 р. у с. Великі Деревичі Любарського району Житомирської області в сім'ї селянина. Напередодні Другої світової війни працював агрономом сортодільниці Старокостянтинівського району Хмельницької області. Із 7 березня 1942 р. перебував у рядах Червоної Армії. Воював на Ржевсько-В'яземському напрямі, на Сталінградському фронті, у складі 3-го Українського і 1-го Білоруського фронтів, звільняв Україну, Польщу, штурмував Берлін. Був двічі поранений. За мужність і відвагу Петро Іванович нагороджений орденом Великої Вітчизняної війни I ступеня, двома орденами «Червоної Зірки», двома медалями «За відвагу» та іншими відзнаками.

Після демобілізації П. І. Рубель повернувся на агрономічну роботу. Протягом 1945–1952 рр. працював завідувачем Іллінецької сортодільниці Вінницької обл. Одночасно без відриву від виробництва закінчив агрономічний

факультет ХСПІ ім. В. В. Докучаєва. У лютому 1952 р. був призначений головним агрономом Іллінецької МТС Вінницької області, а через рік був переведений на посаду директора Містковської МТС Крижопільського району Вінницької області. Працював на цій посаді до реорганізації МТС (червень 1958 р.).

За досягнення високих показників у виробництві зерна, цукрового буряка, м'яса, молока та інших продуктів сільського господарства. У 1958 р. П. І. Рубелю присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і медалі «Золота Зірка». Його самовіддана праця була відзначена також 12 медалями.

**110 років від дня народження
ЯКИМЕНКА ОЛЕКСАНДРА ПИЛИПОВИЧА
(1911–1996)**

Учений агроном, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 12 вересня 1911 р. у с. Дворічному Куті Дергачівського району Харківської області в родині залізничника. Учасник Другої світової війни. Після закінчення агрономічного факультету Одеського сільськогосподарського інституту у 1935–1936 рр. працював агрономом-буряківником Великописарівського району Сумської області, а з 1936 р. до 1938 р. перебував на посаді старшого наукового співробітника Суданського дослідного поля Курської області. Протягом 1939–1941 рр. працював викладачем Липкуватівського сільськогосподарського технікуму Харківської області, звідки в перші дні війни пішов на фронт.

Від Сталінграда до Будапешта пролягли шляхи-дороги Олександра Пилиповича. Саме йому з групою воїнів-саперів під вогнем противника довелося розмінювати мости, наводити переправи через Дунай. Із грудня 1945 р. О. П. Якименко пов'язує свою долю з Харківським СГІ, де пройшов шлях від асистента до професора кафедри рослинництва. Близько чверті віку він працював під безпосереднім керівництвом академіка М. М. Кулешова і професора Г. В. Пилипця.

Наукові праці вченого присвячені розв'язанню проблем теорії і практики вирощування круп'яних культур. У 1967 р. О. П. Якименко захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Влияние приемов возделывания и условий произрастания проса и гречихи на высоту и качество урожая в Лесостепи УССР». Звання професора йому присвоєно в 1968 р. Результати проведених ним досліджень опубліковані в статтях, яких загалом близько 100, а також у двох монографіях. Дві наукові

праці захищені авторськими свідоцтвами на винаходи. Ряд наукових розробок О. П. Якименка увійшли до посібників і підручників, зокрема в загальносоюзний «Растениеводство» за редакцією академіка М. І. Вавілова, а також підручник «Растениеводство с основами селекции и семеноводства» за редакцією професора Г. В. Коренєва.

Олександра Пилиповича нагороджено орденами Вітчизняної війни I та II ступеня, Червоної Зірки, багатьма медалями, а також нагрудними знаками «Вища школа СРСР. За відмінні успіхи в роботі», «За культурне шефство над Збройними силами СРСР».

105 років тому (1916) кафедру органічної хімії Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва у м. Харкові очолив професор П. С. Пищимука, який з невеликою перервою обіймав цю посаду понад 40 років.

Посаду завідувача кафедри фізіології тварин посів професор О. В. Палладін (1916–1921; із 1929 р. – академік Російської АН; із 1946 р. – президент АН УРСР), автор відомого підручника «Біологічна хімія».

**100 років від дня народження
ЛИТВИНОВА БОРИСА МИТРОФАНОВИЧА
(1921–2011)**

Учений у галузі захисту рослин, доктор біологічних наук, професор

У 1951 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва за фахом «учений агроном-селекціонер». У 1953–1956 рр. – аспірант кафедри зоології та ентомології. Кандидатську дисертацію захистив у 1958 р., докторську – у 1969 р. Із 1962 р. до 1971 р. – доцент названої кафедри, у 1971 р. йому присвоєно звання професора. Протягом 1971–1991 рр. очолював кафедру зоології та ентомології, у 1991–2002 рр. – професор цієї кафедри.

Під керівництвом професора Б. М. Литвинова створено наукову школу «Екологічно орієнтована система захисту плодових культур від шкідників». Його учні та послідовники продовжують дослідження щодо вдосконалення екологічно орієнтованого захисту плодових культур від шкідливих комах. Велику увагу вчений приділяв удосконаленню навчального процесу. Під його керівництвом створено низку унікальних наочних навчальних посібників для підготовки, контролю і самоконтролю знань студентів зі спеціальних дисциплін: зоології, загальної і сільськогосподарської ентомології.

Протягом 20-ти років Борис Митрофанович успішно очолював студентське наукове товариство інституту, 11 років – Харківське відділення Українського ентомологічного товариства, п'ять років – спеціалізовану вчену раду із захисту докторських та кандидатських дисертацій, 15 років – господарсько-договірну тематичну роботу із впровадження наукових розробок кафедри у виробництво, багато років був відповідальним редактором збірників наукових праць факультету захисту рослин. Перу вченого належить близько 280 праць. Є автором трьох свідоцтв і 13 раціоналізаторських пропозицій.

Професор Б. М. Литвинов – ветеран Другої світової війни. Нагороджений орденом Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями: «За бойові заслуги», «За відвагу», «За оборону Ленінграда», «За перемогу над Німеччиною».

За вагомий внесок у розвиток аграрної науки і освіти нагороджений знаком «За відмінні успіхи вищої освіти СРСР», почесною грамотою Міністерства освіти України. Рішенням ученої ради ХНАУ ім. В. В. Докучаєва кафедри зоології та ентомології присвоєно ім'я професора Б. М. Литвинова.

**100 років від дня народження
МУРАТОВА ФЕДОРА СПИРИДОНОВИЧА
(1921–1992)**

Учений у галузі сільського господарства

Народився 29 квітня 1921 р. у с. Витязеве Анапського району Краснодарського краю (Російська Федерація). Після навчання у Нижньо-Баканському педагогічному училищі закінчив Новоросійський вчительський інститут.

Федір Спиридонович – учасник Другої світової війни. Після війни закінчив Харківський сільськогосподарський інститут. У 1947–1950 рр. Ф. С. Муратов – голова колгоспу «Комсомолец», у 1950–1954 рр. – директор Правдинського дитячого будинку в с. Іванівка Охтирського району, із 1954 р. – знову голова колгоспу «Комсомолец» (згодом сільськогосподарське об'єднання імені Петровського) Сумської області. Під керівництвом ветерана Другої світової війни господарство досягло великих успіхів. Продукція колгоспу одержала 16 пам'ятних медалей ВДНГ УРСР.

У 1965 р. за видатні трудові успіхи Ф. С. Муратов отримав звання Героя Соціалістичної Праці з врученням йому ордена Леніна і медалі «Золота Зірка». Також нагороджений орденами Леніна, двома орденами Трудового Червоного Прапора, Жовтневої Революції і багатьма медалями. Він почесний колгоспник УРСР.

Федір Спиридонович брав активну участь у громадській роботі: був членом бюро Охтирського міськкому КПУ, Сумського обкому, делегатом XXIII і XXIV з'їздів КПРС, депутатом Верховної Ради України чотирьох скликань.

**100 років від дня народження
ТКАЧЕНКА ФЕДОРА АНТОНОВИЧА
(1921–1985)**

Учений у галузі селекції та овочівництва, професор

Народився в 1921 р. у с. Яблучному Охтирського району Сумської області. У 1946 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут. У 1952 р. захистив кандидатську, у 1968 р. – докторську дисертацію. Із 1969 р. – професор з фаху «селекція і насінництво овочевих культур».

Учений розробив методики виведення гетерозисних гібридів кавуна, одержання стерильних форм цибулі, успішно вирішив ряд питань гібридного і сортового насінництва, які стали важливою основою подальшого розвитку селекції та насінництва овочевих і баштанних культур.

Професор Ф. А. Ткаченко – автор і співавтор 20 сортів овочевих і баштанних культур, серед них найбільш відомі: цибуля – Золотиста, Кушівка харківська, Союз, Сонечна, Ткаченківська, Харківська 82; капуста – Харківська зимова, Білосніжка, Українська осінь; огірки – Криниця F1, Харківський; кріп – Харківський 85; крес-салат – Вєсть; редька – Сударушка; томати – Українець; перець солодкий – Піонер, Дружок; перець гіркий – Харківський та ін.

Близько 20 аспірантів Федора Антоновича захистили кандидатські дисертації. Ученим опубліковано понад 100 наукових праць, серед яких: «Выращивание гибридных семян овощных культур», «Гибридное семеноводство овощных культур», «Цибуля і часник», «Овощеводство открытого и закрытого грунта», «Селекция овощных и бахчевых культур».

Нагороджений медалями «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні», «За доблесну працю», ВСІВ СРСР та УРСР, «За трудову доблесть», «За трудову відзнаку».

100 років тому (1921) Декретом Раднаркому УРСР від 31 січня 1921 р. Ново-Олександрійський інститут віднесено до розряду особливо важливих установ, що передбачало його першочергове повне забезпечення всім необхідним.

За постановою Раднаркому УРСР від 26 березня 1921 р. інститут назавжди залишився у Харкові та був перейменований на Харківський інститут сільського господарства і лісівництва.

За рішенням Наркомосу УРСР в інституті відкрито інженерно-меліоративний факультет для підготовки спеціалістів культурного землевпорядкування. У цілому на той час в інституті діяло три факультети: сільськогосподарський, лісівничий та інженерно-меліоративний.

За рішенням Раднаркому УРСР Харківському інституту сільського господарства і лісівництва виділено кілька приміщень. У будинку по вул. Держинського, 92 (колишні Вищі жіночі курси) розташувалися кафедри сільськогосподарського факультету. У приміщенні по вул. Чайковського, 4 розмістився лісівничий факультет і кафедри щойно створеного інженерно-меліоративного факультету. По вул. Пушкінській, 84 були розміщені кафедри анатомії і фізіології сільськогосподарських тварин, загальної та прикладної зоології, а також адміністративні установи.

Виділені приміщення потребували капітального ремонту після війни: не було вікон, дверей, опалення, водопроводу, протікала покрівля.

Харківському інституту сільського господарства і лісівництва як науково-дослідну базу лісівничого факультету надано Чугуєво-Бабчанське лісництво загальною площею 8 937,55 га, розташоване за 30 км від Харкова (належало інституту до 1930 р.).

За розпорядженням відділу професійної освіти робітників Наркомосу УРСР у Харківському інституті сільського господарства і лісівництва створено робітничий факультет (робфак), першим деканом якого був призначений М. П. Жинкін. Робфак мав два відділення – денне та вечірнє, а також свої філії у Мерефії та Лозовій. Із відкриттям робфаку до інституту прийшло багато відповідальних робітників обласного і районного рівнів, демобілізованих бійців Червоної Армії. Всі робфаківці забезпечувалися гуртожитком, стипендією та продовольчим пайком. У 1921 р. на робфак прийнято 205 осіб.

Завідувачем кафедри загального тваринництва обраний доктор агрономії І. В. Белговський, який очолював її з 1921 р. до ліквідації в 1930 р. зоотехнічних кафедр в інституті. І. В. Белговський – перший в Україні та Росії доктор наук у галузі тваринництва, організатор науково-дослідної ферми в інституті.

Кафедру часткового тваринництва у 1921 р. очолив професор І. І. Широких (до ліквідації зоотехнічних кафедр у 1930 р.).

100 років від дня заснування кафедри економіки підприємства

Передумови створення кафедри закладено у другій половині XIX ст. У формуванні вихідних засад становлення кафедри надзвичайно важливу роль відіграв професор О. І. Скворцов, який працював в інституті в його ново-олександрійський період понад 30 років, зокрема очолював інститут у 1905–1908 рр.

Як самостійний підрозділ інституту кафедра економіки сільського господарства була створена в 1921 р. У 1925 р. на її базі сформовано дві кафедри – економіки сільського господарства і організації соціалістичних сільськогосподарських підприємств. Першу певний час очолював академік, перший віце-президент Всеукраїнської Академії сільськогосподарських наук, професор Л. М. Сліпанський – автор підручника «Предмет та метод сільськогосподарської економіки».

У 1933 р. створюється єдина кафедра економічного профілю – економіки і організації сільського господарства, першим завідувачем якої був член-кореспондент ВАСГНІЛ, професор Л. М. Клецький (до 1959 р.), автор першого в країні підручника «Економіка соціалістичного сільського господарства».

У 1960 р. кафедру економіки і організації сільськогосподарського виробництва очолив заслужений діяч науки і техніки УРСР, професор К. Г. Телешек. Особливе значення для аграрної економічної освіти мало створення під його керівництвом потужної наукової школи, яка підготувала близько 100 докторів і кандидатів наук.

У кінці 1960-х рр. на базі кафедри економіки і організації сільськогосподарського виробництва створено дві самостійні кафедри – економіки сільського господарства і організації сільськогосподарського виробництва. Завідувачем першої залишився професор К. Г. Телешек, який працював на цій посаді до 1975 р. Протягом 1975–2012 рр. кафедру економіки підприємства очолював професор В. Й. Шиян. У 2005 р. вона отримала назву «кафедра економіки підприємства». Протягом 2012–2019 рр. кафедру очолювала професор Т. І. Олійник. Із 2019 р. завідувачем кафедри є професор університету Л. О. Ломовських.

У 2017 р. кафедру економіки підприємства перейменовано в кафедру прикладної економіки та міжнародних економічних відносин.

Зусиллями науковців кафедри зроблено значний внесок у формування теоретико-методологічних засад таких проблем, як концентрація і спеціалізація сільськогосподарського виробництва, міжгосподарська кооперація, оцінка величини аграрного ресурсного потенціалу і використання її в господарському механізмі формування диференціальних (рентних) доходів на землях різної якості, бізнес-планування на сучасному етапі (спільно з кафедрою виробничого менеджменту), особливості дії закону спадної віддачі в сільському господарстві.

95 років тому (1926) професор О. О. Мігулін заснував службу сигналізації та прогнозу появи шкідників і хвороб рослин в Україні, методи якої пізніше були поширені по всій території СРСР.

**95 років від дня народження
ВЕЛИЧКА БОРИСА ЛЕОНІДОВИЧА
(1926–1986)**

Учений лісівник, професор

Народився 23 серпня 1926 р. у с. В. Михайлівка Ново-Оскольського району Белгородської області в сім'ї хліборобів. Учасник Другої світової війни (1943–1945). Після закінчення війни продовжував службу у Радянській Армії, з лав якої демобілізувався у вересні 1950 р. у званні старшини. У 1944 р. вступив у члени ВЛКСМ, за час служби працював секретарем первинних комсомольських організацій у частинах Радянської Армії.

Після закінчення Харківської і середньої школи робітничої молоді № 9 Б. Л. Величко вступив на лісогосподарський факультет ХСХІ ім. В. В. Докучаєва, який закінчив з відзнакою у 1956 р., отримавши кваліфікацію інженера лісового господарства.

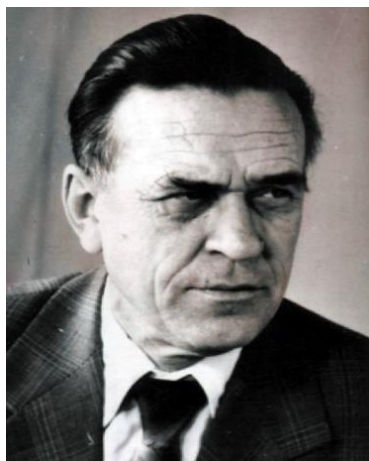
Працював на посадах старшого лаборанта УкрНДІЛГА (1956–1957), молодшого і старшого наукового співробітника, завідувач агрохімлабораторії Кримської гірськолісової дослідної станції (1957–1965). У 1960 р. був прийнятий до членів КПРС.

Після закінчення заочної аспірантури при УкрНДІЛГА у 1964 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Селевые потоки и мероприятия по борьбе с ними в Крыму». Протягом 1965–1967 рр. працював директором Красно-Тростянецької лісової дослідної станції, у 1968–1986 рр. – доцентом кафедри агролісомеліорації і лісівництва ХСГІ ім. В. В. Докучаєва (за запрошенням професора С. С. Пятницького).

Б. Л. Величко на всіх посадах сумлінно виконував свої обов'язки, був секретарем партійної організації факультету, мав бойові і трудові нагороди. Підготував більше 20 наукових публікацій, трьох навчальних посібників.

**95 років від дня народження
ЛАКТИОНОВА МИКОЛИ ІЛЛІЧА
(1926–2007)**

Відомий учений-грунтознавець, доктор сільськогосподарських наук, професор, ректор ХДАУ ім. В. В. Докучаєва (1993–1996)

Народився 27 листопада 1926 р. у с. Якимівці Запорізької області. Після закінчення з відзнакою Липкуватівського сільськогосподарського технікуму (Харківська область) у 1949 р. був направлений на навчання до Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва, який закінчив у 1954 р. теж з відзнакою. Рішенням ради ВНЗ був рекомендований до аспірантури при лабораторії ґрунтознавства АН УРСР, де навчався до 1957 р. У 1957–1959 рр. завідував лабораторією масових аналізів ґрунтів Українського НДІ ґрунтознавства, де розмістилося понад 200 монолітів зональних та азоняльних ґрунтів України, Молдови, Грузії, Росії, Узбекистану, Куби та інших країн. Ґрунтові моноліти музею є еталонними зразками заказників України.

Із 1959 р. працював на кафедрі ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту на посадах асистента, доцента, професора, завідувача кафедри. У 1962–1967 рр. виконував обов'язки декана і проректора із заочної освіти. Із 1967 р. до 1993 р. – проректор університету з навчальної роботи, а з 1993 р. до 1996 р. – ректор ХДАУ ім. В. В. Докучаєва..

У 1962 р. Микола Ілліч захистив кандидатську дисертацію на тему «Колоїдно-хімічні дослідження гумусу ґрунтів як полідисперсної системи», у 1973 р. – докторську на тему «Закономірності трансформації органічних колоїдів у чорноземах при їх сільськогосподарському використанні». Звання професора йому присвоєно у 1979 р.

Наукові інтереси вже на початку діяльності були спрямовані на глибоке вивчення з агрономічних позицій особливостей органічної частини ґрунту. У подальших роботах йому вдалося не лише розвинути вчення О. Н. Соколовського, але й створити власну школу дослідників гумусу ґрунтів як основної визначальної характеристики їхнього генезису і трансформації в умовах сільськогосподарського використання.

Ученим здійснено такі розробки: методика фракціювання активного гумусу за допомогою паперової хроматології; класифікація гумусових речовин як полідисперсної системи; положення про невідоме досі в ґрунтознавстві явище незворотної взаємодії негативно заряджених сольових форм гумусових речовин з негативно зарядженими мінеральними часточками ґрунту; положення

про мінливість адсорбційних гумусових речовин у кислотній та сольовій формах; положення про реакційну здатність гумусу в орних ґрунтах як показник ступеня їхньої окультуреності і про причини диференціації орного шару ґрунтів за біологічною активністю та родючістю; нове розуміння поняття про гумати та гумінові кислоти, про «будову» ґрунтового колоїдного вбирного комплексу, про роль мінеральних та органічних колоїдів у вбирній здатності ґрунтів, про будову міцел гумусу як представника класу колоїдних поверхнево-активних речовин, про теорію та практику електролітної коагуляції ґрунтових колоїдів, про триєдину роль обмінного калію в ґрунтах.

Професор М. І. Лактіонов незмінно протягом багатьох років читав навчальний курс «Агрономічне ґрунтознавство» студентам факультету агрохімії та ґрунтознавства. Автор понад 130 наукових праць, із них – 10 навчальних посібників з агроґрунтознавства, дві монографії, 13 лекцій, тлумачні словники українською і російською мовами. Під його керівництвом захистили дисертації 14 здобувачів, із них семеро – з далекого зарубіжжя.

Вагомий внесок Микола Ілліч зробив у створення нової навчальної бази університету, комплексу технічних засобів навчання, в організацію вдосконалення навчального процесу, проведення реформи вищої школи.

Педагогічну і наукову діяльність професора, академіка МАНВШ М. І. Лактіонова відзначено державними нагородами – орденом «Знак Пошани» та медалями. За особисті досягнення в галузі науки і культури, вагомий внесок у розв'язання соціально-економічних проблем Харківської області рішенням Комітету з призначення іменних стипендій Харківської обласної державної адміністрації в 1999 р. Микола Ілліч був ушанований стипендією імені О. Н. Соколовського, нагороджений медаллю В. В. Докучаєва до 100-річчя «Русского чернозёма» (1983).

**90 років від дня народження
МИГАЛЯ МИКОЛИ ДМИТРОВИЧА
(1931–2020)**

Учений у галузі генетики та селекції

Народився 24 травня 1931 р. у с. Успенці Краснопільського району Сумської області. У 1958 р. закінчив агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва.

Трудову діяльність розпочав завідувачем районної агрохімлабораторії в с. Липова Долина Сумської області (1958–1960). Працював бригадиром і агрономом-меліоратором племзаводу «Мирний» у с. Кухарці Барвінського району Чернігівської області (1960–1961)

та літературним працівником Хотинської районної і Глухівської міжрайонної газет Сумської області (1961–1963).

У період із 1963 р. до 1966 р. Микола Дмитрович навчався в аспірантурі ВНДІ луб'яних культур (нині – Інститут луб'яних культур УААН, м. Глухів), після закінчення якої працював на науковій роботі в цьому закладі, обіймаючи посаду молодшого наукового співробітника (1966–1969), старшого наукового співробітника (1969–1988), провідного наукового співробітника (із 1988 р.).

У 1968 р. М. Д. Мигаль захистив кандидатську дисертацію на тему «Вивчення морфологічних і фізіологічних особливостей типу конопель у зв'язку з питанням гібридизації» (Інститут фізіології рослин АН УРСР). У 1972 р. йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника за фахом «Генетика».

Будучи послідовником академіка М. М. Гришка, учений зробив вагомий внесок у розвиток науки про статевий поліморфізм конопель. Він розробив принципово нову теорію цитогенетичного механізму визначення ознак дво- та однодомності, згідно з якою статевий поліморфізм є результатом складної взаємодії генів статі ХУ-хромосом і генетичних чинників статі аутосом, які перебувають у стані множинного алелізму. Уперше виявив природні форми ядерної чоловічої стерильності конопель, визначив тип їх успадкування і можливі шляхи практичного використання за гібридизації однодомних конопель. На основі багаторічних цитоембріологічних, цитогенетичних і генетичних досліджень конопель розробив ряд методичних рекомендацій, які застосовують при створенні нового селекційного матеріалу.

М. Д. Мигаль опублікував 67 наукових праць, що мають важливе теоретичне і практичне значення для коноплярства.

90 років тому (1931) головою Української академії сільськогосподарських наук був обраний видатний ґрунтознавець академік АН України О. Н. Соколовський (1931–1935), а його першим заступником (віце-президентом) А. М. Сліпанський.

За активної діяльності академіка О. Н. Соколовського на базі науково-дослідної кафедри ґрунтознавства створено Український науково-дослідний інститут агроґрунтознавства, який пізніше було реорганізовано в Український науково-дослідний інститут соціалістичного землеробства.

В інституті починає працювати кафедра політекономії та теорії радянського господарства, якою завідував І. М. Бондар.

**85 років від дня народження
АМБРОСОВА ВОЛОДИМИРА ЯКОВИЧА
(1936–2014)**

Доктор економічних наук, професор

Народився у м. Шебекіно Белгородської області (Російська Федерація). Навчався на економічному факультеті Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва, який закінчив у 1958 р. Після інституту працював в радгоспах Запорізької та Харківської областей.

Свій трудовий шлях розпочав агрономом центрального відділку радгоспу «Велико-Токмацький» Запорізької області, потім працював головним економістом радгоспу імені Леніна Дергачівського району Харківської області.

Із набутими базовими знаннями й необхідним практичним досвідом був прийнятий до аспірантури НДІ тваринництва Лісостепу та Полісся УРСР. У 1964 р. успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Організація кормової бази в молочно-овочевих господарствах», у 1991 р. – докторську дисертацію на тему «Економічні проблеми формування раціональних типів підприємств та об'єднань регіональних АПК». Із 1964 р. працював старшим науковим співробітником відділу економіки НДІ тваринництва.

У 1970 р. Володимира Яковича за конкурсом прийнято на роботу до Харківського відділу Українського науково-дослідного інституту економіки і організації сільського господарства імені О. Г. Шліхтера завідувачем сектора раціональних типів підприємств та об'єднань, а з 1986 р. до 2004 р. завідував Харківським відділом Інституту аграрної економіки УААН. Протягом 2005–2008 рр. працював головним науковим співробітником ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН.

Наукову діяльність В. Я. Амбросов поєднував з плідною педагогічною роботою, загальний стаж якої у вищій школі становить майже 28 років. Із 1992 р. за сумісництвом працював завідувачем кафедри економіки, бізнесу і маркетингу, а з 2009 р. – завідувачем кафедри обліку і аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Науковий інтерес ученого був зорієнтований на опрацювання пропозицій щодо вдосконалення структури виробництва регіонального АПК, організаційних форм функціонування його сфер, системи регулювання економічних зв'язків.

Учений – автор і співавтор понад 700 публікацій, серед яких 107 підручників і навчальних посібників, монографії, 88 науково-методичних

рекомендацій. Під його науковим керівництвом підготували і захистили дисертації 19 аспірантів і чотири докторанти.

Професор В. Я. Амбросов нагороджений п'ятьма медалями ВДНГ СРСР, дипломом ВДНГ України, медалями «За трудову доблесть», «Ветеран праці», Почесною відзнакою Української академії аграрних наук, почесною грамотою Міністра освіти і науки України, дипломом обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена», трудовою відзнакою «Знак пошани» Міністерства аграрної політики України, Дипломом за вагомий внесок у розвиток науки і техніки та інженерної справи Інженерної академії України.

**85 років від дня народження
БОБРА МИХАЙЛА АРХИПОВИЧА
(нар. 1936 р.)**

Учений-рослинник, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН України

Народився 23 квітня 1936 р. у с. Мельниково Валківського району Харківської області в селянській родині. У 1955 р. з відзнакою закінчив Липкуватівський сільськогосподарський технікум, а в 1965 р., теж з відзнакою, – Харківський СГІ ім. В. В. Докучаєва. Після закінчення інституту з 1960 р. до 1966 р. працював агрономом Олександрівського бурякорадгоспу Вовчанського району, а згодом науковим співробітником з держбюджетної тематики цукробурякотресту Харківського раднаргоспу.

У центрі його наукового пошуку – біологія і технологія вирощування цукрових буряків. Після захисту кандидатської дисертації одержав запрошення на викладацьку роботу в ХСГІ ім. В. В. Докучаєва. В інституті Михайло Архипович пройшов шлях від наукового співробітника до професора, завідувача кафедри, члена-кореспондента НААН. У 1975 р захистив докторську дисертацію на тему «Гидразид малеиновой кислоты как средство повышения продуктивности сахарной свеклы». Звання професора йому присвоєно в 1976 р.

Наукові праці вченого з питань теорії і застосування регуляторів росту в буряківництві мають світове визнання. Він автор багатьох агроприймів підвищення продуктивності зернових і технічних культур, трьох авторських свідоцтв. Ним підготовлено п'ять докторів і 17 кандидатів наук, із яких дев'ять докторів філософії для зарубіжних країн, опубліковано більше 175 наукових праць, три навчальних посібника, три монографії.

Понад 25 років Михайло Архипович активно працює у складі спецрад із захисту дисертацій в Інституті цукрових буряків та в Інституті рослинництва УААН, 10 років був у складі експертних рад ВАК СРСР і України, 15 років – президентом Харківської Малої академії наук. Він є головним редактором

наукового збірника «Вісник ХНАУ» (Серія «Рослинництво, селекція і насінництво, плодоовочівництво»).

За успіхи у підготовці високопрофесійних кадрів, упровадження наукових розробок в аграрне виробництво професор М. А. Бобро нагороджений орденом «Знак Пошани», медалями «За трудову відзнаку», «За трудову доблесть», почесними грамотами Міністерства сільського господарства і Міністерства вищої освіти СРСР, ВАСХНІЛ, УААН, Мінагрополітики України. Має почесні знаки: «За заслуги в галузі вищої освіти СРСР», «Відмінник освіти України», медалі і дипломи ВДНГ СРСР і України. Дипломант 5-го конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» в номінації «Викладач професійно орієнтованих дисциплін». Має найвищу нагороду УААН – Почесну відзнаку (2006).

**85 років від дня народження
БРЮХОВЕЦЬКОГО ІВАНА МИКОЛАЙОВИЧА
(нар. 1936 р.)**

Учений агроном-економіст

Народився 21 квітня 1936 р. у с. Обложки Глухівського району Сумської області. У 1958 р. по закінченні економічного факультету ХСГІ ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «вчений агроном-економіст» направлений на роботу до радгоспу «Алексегорський» Джамбульського району Алма-Атинської області Республіки Казахстан, де працював на посаді головного економіста до 1962 р. Протягом 1962–1977 рр. працював на посадах асистента, старшого викладача, доцента, замісника декана і декана економічного факультету ХСГІ ім. В. В. Докучаєва.

Кандидатську дисертацію Іван Миколайович захистив у 1968 р. Учене звання професора одержав у 1991 р.

У 1977 р. у зв'язку з організацією Сумського філіалу Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва І. М. Брюховецький був направлений на посаду директора цього філіалу. На цій посаді він працював до 1990 р. У 1990 р. філіал був реорганізований у Сумський аграрний університет, а пізніше – у Сумський національний аграрний університет, ректором якого він працював протягом семи років. Як керівник органів влади, державних установ і громадських організацій з 1992 р. до 1995 р. займав посаду заступника голови Сумського обласного виконавчого комітету.

Іван Миколайович опублікував більше 200 наукових праць та шість навчальних посібників з грифом Міністерства аграрної політики та продовольства України. Підготував шість кандидатів економічних наук. Зараз

він радник ректора, професор, завідувач кафедри виробничого менеджменту та підприємництва СНАУ, почесний ректор СНАУ.

Професор І. М. Брюховецький – заслужений працівник народної освіти України, «Відмінник аграрної освіти» I ступеня. Має нагрудний знак «За відмінні успіхи у праці в галузі вищої школи» (1983) почесний академік Міжнародної академії наук екології і безпеки життєзабезпечення (2010).

**85 років від дня народження
ЗДОРОВЦОВА ІВАНА ПЕТРОВИЧА
(нар. 1936 р.)**

Учений землевпорядник, доктор сільськогосподарських наук, Заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії Російської Федерації

Народився в 1936 р. у с. Іванівська Лисиця Грайворонського району Белгородської області (Російська Федерація). Після закінчення Головчинської середньої школи (Грайворонський район) у 1953 р. став студентом землевпорядного факультету Харківського СГІ ім. В. В. Докучаєва, який закінчив у 1958 р., здобувши диплом з відзнакою й кваліфікацію «інженер-землевпорядник».

Із 1958 р. до 1964 р. працював у Черкаській області інженером землевпорядної експедиції, а потім старшим і головним інженером-землевпорядником Шполянського райвиконкому. У 1960–1964 рр. в зазначеному районі за безпосередньої участі І. П. Здоровцова проведено спільно з ученими Українського НДІ агрогрунтознавства і фахівцями «Укрземпроекту» ґрунтово-ерозійне обстеження 23 господарств, аерофотозйомка та дешифрування земельних угідь, розроблена схема районного планування і комплексні проекти внутрішньогосподарського землеустрою, складена районна схема захисту ґрунтів від ерозії.

Протягом 1961–1965 рр. І. П. Здоровцов навчався в заочній аспірантурі при кафедрі землевпорядного проектування Білоруської сільськогосподарської академії. У 1971 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Облік і порівняльна оцінка земель в центральних районах лісостепу України». У 1964–1972 рр. працював у Львівському сільськогосподарському інституті викладачем на кафедрі землевпорядного проектування і за сумісництвом – головним інженером науково-дослідної землевпорядної експедиції інституту. Із 1972 р. працював у Всеросійському НДІ землеробства і захисту ґрунтів від ерозії (м. Курськ), спочатку вченим секретарем, а потім завідувачем провідними відділами та лабораторіями інституту. У 1993 р. захистив докторську

дисертацію на тему «Агроекологічні основи комплексу протиерозійних заходів у районах інтенсивного землеробства Російської рівнини».

Професор І. П. Здоровцов – один із засновників наукового напрямку з формування екологічно сталих землекористувань. Розробив класифікацію орних земель, яка дає змогу під час виконання землевпорядних робіт диференційовано здійснювати внутрішньо-польове землевпорядкування території всіх видів сівозмін в агроландшафтах і вдосконалювати структуру посівних площ сільськогосподарських культур.

Учений опублікував понад 250 наукових праць, зокрема 12 монографій і брошур, більше 40 рекомендацій, методик, технологій, вказівок та інструкцій, отримав чотири авторських свідоцтва на винаходи.

**85 років від дня народження
КАЛАНТАЯ ІВАНА ФЕДОРОВИЧА
(нар. 1936 р.)**

Учений у галузі агрономії

Народився у 1936 р. на Харківщині. У 1955 р. закінчив Липкуватівський сільськогосподарський технікум Нововодолазького району Харківської області. Після служби в лавах Радянської Армії (1955–1958) працював за спеціальністю у системі Укрлікартресту, а потім на комсомольській роботі в смт. Нова Водолага Харківської обл. та на партійній роботі у Валківському сільському виробничому парткомі і Первомайському районі Харківської області.

Із 1960 р. до 1967 р. навчався на заочному відділенні спочатку агрономічного, а потім економічного факультетів Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва й одержав диплом ученого агронома-економіста.

Із 1986 р. – секретар Харківського обкому компартії України з питань функціонування та розвитку сільського господарства. За вміле керівництво сільськогосподарським виробництвом, високий рівень організаційно-партійної роботи, створення агрохімічних комплексів і на цій основі досягнення зразкових показників у підвищенні родючості земель та врожаїв сільськогосподарських культур шляхом використання досягнень науки, техніки і передового досвіду в агропромисловому комплексі Харківської області Указом Президії Верховної Ради СРСР Івану Федоровичу Калантаю присвоєно високе звання Героя Соціалістичної Праці.

**85 років від дня народження
КОСТРОМІТІНА ВІКТОРА МИХАЙЛОВИЧА
(нар. 1936 р.)**

*Учений у галузі агрономії, доктор
сільськогосподарських наук, професор*

Народився 16 листопада 1936 р. у м. Харкові. У 1957–1962 рр. – студент агрономічного факультету Харківського СГІ ім. В. В. Докучаєва. Із 1962 р. до 1965 р. працював старшим лаборантом кафедри рослинництва. У 1968 р. захистив кандидатську дисертацію. Після закінчення аспірантури працював старшим науковим співробітником; завідувач відділу селекції первинного елітного насінництва та сортової агротехніки на Івано-Франківській державній сільськогосподарській дослідній станції.

Із 1972 р. працював в інституті рослинництва імені В. Я. Юр'єва на посадах молодшого, старшого наукового співробітника лабораторії сортової агротехніки; завідувач лабораторії сортової агротехніки і агроекології; завідувач комплексного відділу рослинництва й одночасно лабораторії рослинництва й агроекології; із 1998 р. – головний науковий співробітник лабораторії рослинництва. У 1990 р. захистив докторську дисертацію на тему «Агроекологічні основи формування сортової структури і оптимізації технології вирощування зернових культур в зоні недостатнього і нестійкого зволоження».

Професор В. М. Костромітін обирався куратором програми досліджень з агроекології країн членів Ради економічної взаємодопомоги (1985–1991). Призначався керівником з програм «Продовольство – 95», «Зернокомплекс 2000», «Зернові і олійні культури 2001–2005 рр.». Із 1983 р. і до теперішнього часу – член спеціалізованої вченої ради Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва. Член редакційної колегії збірника наукових праць ХНАУ імені В. В. Докучаєва. Із 1979 р. – голова агрономічної секції вченої ради Інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва. Протягом 12 років призначався головою ДЕК у ХНАУ ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «агрономія».

Учений має три авторських свідоцтва, які висвітлені в монографічних виданнях: «Озима (мохната) вика», «Сортова агротехніка зернових культур», «Зернові культури», «Ячмінь», «Озимі зернові культури», «Перспективи застосування сидеральних парів в Лісостепу України». За агротехнологічний проект «Адаптивна технологія вирощування озимої пшениці» нагороджений срібною медаллю ВДНГ СРСР.

Учений опублікував 232 наукові праці, розробив 74 регіональні рекомендації з технології вирощування сільськогосподарських культур та 34 агротехнологічних проєктів, підготував чотири кандидати наук.

**85 років від дня народження
КОТЛЯРЕВСЬКОГО ОЛЕКСІЯ ІВАНОВИЧА
(1936–2015)**

Учений-агроном, економіст

Народився 7 березня 1936 р. на хуторі Аврамківщина Охтирського району Сумської області в родині лісника. Після школи працював на комсомольській роботі, зокрема другим секретарем Груньського райкому комсомолу.

Після демобілізації з рядів Військово-Морського флоту (1958) О. І. Котляревський вступив на економічний факультет ХСПІ ім. В. В. Докучаєва і отримав спеціальність «агроном-економіст». Відмінне навчання поєднував із активною життєвою позицією – два роки очолював комсомольську організацію інституту. Із 1963 р. почав працювати старшим економістом радгоспу «Кегичівка». У подальшому його організаторські здібності, самовіддача справі, відповідальність, самовимогливість яскраво проявилися на посадах секретаря Сахновщинського райкому комсомолу і райкому партії, першого секретаря Шевченківського райкому партії, начальника держінспекції закупівель і якості сільськогосподарської продукції Харківської області. Багатогранна діяльність О. І. Котляревського давала відчутні результати як у районах, так і в області.

Особливо продуктивними були роки праці в Шевченківському районі, який за результатами роботи в економічній і соціальній сферах виходив переможцем не тільки на рівні області, а й країни. Серед господарств району не було збиткових, а переважна більшість були високоприбутковими.

Учений-агроном був одним із організаторів ветеранського руху на Харківщині, а з кінця 90-х років ХХ ст. став безпосереднім активним учасником і керівником обласної ветеранської організації.

Майже 60-річний трудовий шлях Олексія Івановича на благо Вітчизни відзначено орденами: Трудового Червоного Прапора, Жовтневої революції, «Знак Пошани», «За заслуги» III ступеня, медаллю «За трудову доблесть», срібною медаллю ВДНГ СРСР, почесними грамотами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Харківської обласної ради та облдержадміністрації, почесною відзнакою «Слобожанська слава», пам'ятним знаком Міжнародного Союзу ветеранських організацій незалежних держав «Наша слава». Він є Почесним ветераном України, Почесним громадянином

Харківської області і Шевченківського району. Йому присвоєно звання «Харків'янин 2004 року».

**85 років від дня народження
КРИВОРУЧКА ВІКТОРА ІВАНОВИЧА
(1936–2003)**

Учений економіст

Народився 4 вересня 1936 р. у с. Чкаловське Чугуївського району Харківської області в сім'ї службовців. У 1959 р. закінчив економічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «учений агроном-економіст». У 1959–1960 рр. В. І. Криворучко працював нормувальником у радгоспі «Красный Октябрь» Балаклійського району, агрономом-економістом радгоспу «Боровской» Шевченківського району Харківської області. У 1960–1962 рр. обіймав посади наукового співробітника УкрНДІ овочівництва і баштанництва, агронома-економіста Харківської філії ДПРО-місто Держбуду УРСР.

Протягом 1964–1967 рр. Віктор Іванович навчався в аспірантурі, потім працював молодшим, а пізніше – старшим науковим співробітником УкрНДІ економіки і організації сільського господарства. Із 1991 р. до 1994 р. завідував сектором Інституту аграрної економіки, у 1994–1996 рр. працював провідним, а з серпня 1996 р. – головним науковим співробітником цього ж інституту.

У 1967 р. В. І. Криворучко захистив кандидатську дисертацію на тему «Питання розвитку і економіки виробництва овочів та ранньої картоплі в спеціалізованих приміських радгоспах (на прикладі господарств Київського і Бориспільського спеціалізованих трестів овоче-молочних радгоспів)». У 1973 р. йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника. У 1995 р. на вченій раді Інституту аграрної економіки він захистив докторську дисертацію на тему «Формування і ефективність овочево-продуктового підкомплексу в умовах переходу до ринкової економіки». У 1999 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Професор В. І. Криворучко займався питаннями спеціалізації, кооперації, інтеграції і систем ведення сільського господарства. Спеціалізувався на проблемах економіки й організації овочівництва, формування і ефективності овочево-продуктового підкомплексу, питаннях становлення і функціонування ринку овочевої продукції, розвитку форм господарювання й агробізнесу в овочево-продуктовому підкомплексі України. Опублікував 125 наукових робіт. Підготував двох кандидатів і одного доктора економічних наук.

**85 років від дня народження
ОЛЯНИЧА ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА
(1936–2004)**

Видатний агроном і організатор сільськогосподарського виробництва, директор першого в Харківській області насінневого заводу – ВАТ «Насінневе», заслужений працівник сільського господарства України

Народився 13 вересня 1936 р. у с. Калинівці Кегичівського району Харківської області.

Після закінчення ХСГІ ім. В. В. Докучаєва працював агрономом, керуючим відділу Свердловського бурякорадгоспу, із 1969 р. до 1975 р. – заступником головного агронома Ананіївського цукрокомбінату Харківської області.

У 1975 р. В. І. Олянича переводять на посаду головного агронома, у 1992 р. його призначають директором цукрокомбінату імені Леніна Кегичівського району. Будучи агрономом за фахом, він з молодих років опанував більшість робочих спеціальностей в сільськогосподарському виробництві: тракториста, комбайнера, шофера.

Володимир Іванович багато зробив для зміцнення матеріальної бази сільськогосподарського виробництва, підвищення врожаїв та продуктивності тваринництва, поліпшення умов життя та праці трудівників. Очоливши цукрокомбінат у складних умовах перебудови, він продовжив кращі традиції, закладені його попередниками: піклувався про майбутнє цукрозаводу, збереження його кваліфікованих кадрів, підтримання пристойного рівня життя трудівників заводу і бурякорадгоспу. Він не тільки досконало оволодів «тонкощами» заводського виробництва – цукроваріння, а й виступив ініціатором подальшої реконструкції заводу. Усі, від керівників цукротресту до робітників заводу, механізаторів, тваринників, ветеранів праці, одностайні у високій оцінці його фахових, організаторських і суто людських якостей.

В. І. Олянич – кавалер орденів Трудового Червоного Прапора, Дружби народів, «За заслуги» II і III ступеня, нагороджений срібною медаллю ВДНГ СРСР та медаллю «Ветеран праці», йому присвоєно звання «Відмінник освіти».

**85 років від дня народження
ПОХОДЕНКА МИХАЙЛА ПЕТРОВИЧА
(1936–2009)**

Учений агроном селекціонер-насінник

Народився 1 травня 1936 р. у с. Мартове Чугуївського району Харківської області. Трудову діяльність розпочав у 1954 р. Після служби в армії (1958–1963) навчався в Харківському сільськогосподарському інституті ім. В. В. Докучаєва на агрономічному факультеті за спеціальністю «учений агроном селекціонер-насінник». Після закінчення інституту із 1964 р. до 1973 р. працював завідувачем відділу насінництва Харківського сільськогосподарського інституту.

У 1972 р. Михайло Петрович захистив кандидатську дисертацію на тему «Удосконалення прийомів та методів вирощування елітного насіння озимої пшениці в первинних ланках насінництва». У 1973–2000 рр. працював директором навчально-дослідного господарства «Комуніст».

М. П. Походенко уміло поєднував наукову і виробничу діяльність. Працював доцентом кафедри генетики, селекції та насінництва ХНАУ ім. В. В. Докучаєва за сумісництвом. Послідовно впроваджував у виробництво науково обґрунтовану систему землеробства та насінництва. Багато уваги приділяв застосуванню інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур. Результати роботи з вирощування елітного насіння висвітлював у статтях та доповідях, на конференціях професорів і викладачів інституту, серед працівників і фахівців сільського господарства, а також використовував у навчальному процесі. Надавав методичну та практичну допомогу господарствам і фермерам з питань насінництва, вирощування нових сортів сільськогосподарських культур.

Опублікував 54 наукові праці та книгу «Рязанова балка – творение сферы и хозяйственный объект». У 1999 р. обраний дійсним членом (академіком) Міжнародної академії наук екології і безпеки життєдіяльності (секція «Екологія»).

Із 2000 р. до 2002 р. Михайло Петрович – голова ради сільгоспвиробників Харківського району. Протягом 2000–2009 рр. був провідним спеціалістом з питань сільського господарства Харківської бісквітної фабрики. Брав активну участь у громадському житті Харківського району та господарства. Неодноразово обирався депутатом Харківської районної ради, членом районного виконавчого комітету та депутатом Роганської селищної ради.

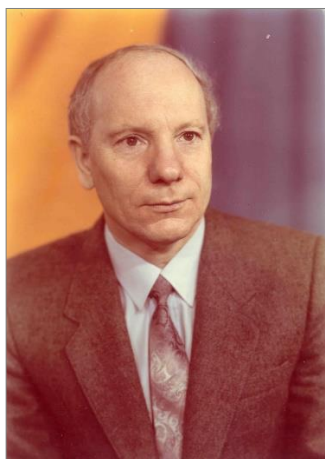
Трудова і громадська діяльність М. П. Походенка відзначена орденом Трудового Червоного Прапора, трудовою відзнакою «Знак Пошани», медаллю

«За сумлінну працю з ознаменування 100-річчя з дня народження В. І. Леніна»,
золотою і срібною медалями ВДНГ, медаллю «Ветеран праці».

**85 років від дня народження
ПРОСКУРНІНА МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА
(1936–2018)**

Учений, селекціонер-генетик, професор

Народився 6 серпня 1936 р. у м. Харкові. У 1963 р закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва за фахом «учений агроном-селекціонер-насіннезнавець». Із 1964 р. працював на кафедрі селекції і насінництва ХСГІ асистентом, із 1974 р. – доцентом, із 1992 р. – професором, а з 1997 р. – завідувачем кафедри. генетики, селекції та насінництва ХНАУ. Із вересня 1967 р. до серпня 1968 р. був на науковому стажуванні на Свалефській селекційній станції у Швеції. Протягом 1981–1983 рр. працював викладачем-консультантом в університетському центрі Матансас на Кубі.

У 1972 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Получение нового исходного материала для селекции ячменя с помощью высокоактивных химических мутантов и гамма-лучей».

Тривалий час науковець проводив дослідження з проблеми експериментального мутагенезу. Ним встановлено специфічність і механізми дії на ячмінь нових високоактивних хімічних мутагенів, гама-променів, променів лазера. Розроблено нові, високоефективні методи одержання мутантних форм, здійснено їх генетичний аналіз і теоретично обґрунтовано напрями використання у селекції. Обґрунтовано методи підбору батьківських пар для гібридизації, засновані на генетичних властивостях сортів і мутантів. Одержано багатий вихідний матеріал для селекційної роботи, створено велику колекцію перспективних мутантних форм. На базі мутантів виведено нові сорти ячменю: Докучаєвський 15, Козак, Мономах. Ряд мутантів із селекційно-цінними ознаками передано селекційним установам для практичного використання.

Результати досліджень ученим викладено у монографії «Экспериментальный мутагенез ячменя» (1992) та у 188 наукових публікаціях (зокрема 11 у зарубіжних виданнях). Про ці дослідження М. В. Проскурнін доповідав на міжнародних з'їздах з генетики ячменю у Швеції (1991), Канаді (1996) і Чехії (2001). Серед опублікованих праць Миколи Васильовича два навчальних посібники: «Генетика количественных признаков» (1992, у

співавт.), «Методика полевого селекційного експеримента» (1996, у співавт.) і 22 методичних рекомендації, які використовуються в навчальному процесі.

Тривалий час Микола Васильович був секретарем ученої ради університету, членом науково-методичного об'єднання Мінагропрому України. Ученого обрано почесним членом Шведської насінневої асоціації, нагороджено пам'ятною медаллю Шведської академії наук.

**85 років від дня народження
СИТНІКА ІГОРА ЙОСИПОВИЧА
(1936-2020)**

Відомий фахівець у галузі лісознавства та лісівництва, професор кафедри лісівництва ХНАУ ім. В. В. Докучаєва

Народився 27 січня 1936 р. у м. Артемівську Донецької області в родині службовців. У 1963 р. закінчив Ленінградську лісотехнічну академію імені С. М. Кірова за спеціальністю «лісове господарство» і одержав кваліфікацію інженера лісового господарства.

У 1963–1966 рр. І. Й. Ситнік працював старшим науковим співробітником Сахалінської лісової дослідної станції (м. Долінськ Сахалінської обл.), де досліджували ширину заборонених лісосмуг вдовж нерестових річок. Після повернення в Україну до кінця 1968 р. працював інженером-дендрологом на Краснокутській дослідній станції садівництва в Харківській області.

Із 1 січня 1969 р. Ігор Йосипович навчався в аспірантурі і працює у Харківському сільськогосподарському інституті ім. В. В. Докучаєва спочатку асистентом, із 1986 р. – доцентом кафедри агролісомеліорації (лісівництва). Кандидатську дисертацію захистив у грудні 1972 р. У листопаді 2014 р. одержав наукове звання професора університету. Має понад 70 наукових і навчально-методичних праць.

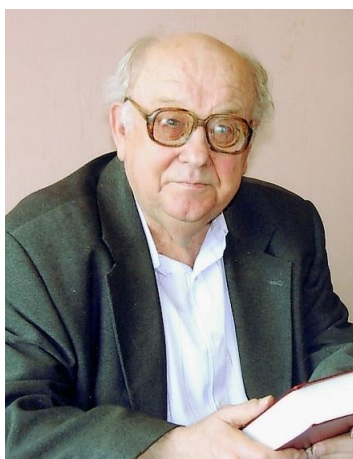
Протягом дев'яти років І. Й. Ситнік був відповідальним виконавцем закладки дендропарку ХНАУ, який започатковано у квітні 1972 р. В його обов'язки входило: розбивка території, залучення посадкового матеріалу, розміщення його на постійні місця або на дорошування, будівництво теплиці, двох водогонів, розсадника, будівель, залучення насіння з понад 50-ти ботанічних садів і дендропарків, організація вирощування сіянців та саджанців, які потім висаджувалися у дендропарку та на ділянках озеленення, організація доглядових робіт, обліку надходжень посівного та садивного матеріалів, ведення фенологічних наглядів, картотеки, написання звітів, підтримка зв'язків з Радою ботанічних садів України та самими садами на території Радянського Союзу.

Після 1981 р. науковець підтримував консультативний зв'язок із дендропарком і допомагає студентам у виконанні доглядових робіт. За його участі до 1992 р. у дендропарку висаджено деревні рослини 920 видів, форм і сортів, про що йдеться у книзі Б. Ф. Остапенка та І. Й. Ситніка «Парки Харківського національного аграрного університету» (2011) і публікаціях у наукових виданнях.

Нагороджений нагрудними знаками «Відмінник лісового господарства України» (2010), «Почесний лісівник України» (2011), медаллю «Ветеран праці».

**85 років від дня народження
ШИЯНА ВІКТОРА ЙОСИПОВИЧА
(нар. 1936 р.)**

Відомий учений, економіст, професор

Народився 18 лютого 1936 р. у м. Донецьку в родині службовця. У 1951–1955 рр. навчався в Донецькому технікумі. Після його закінчення з відзнакою продовжив навчання на економічному факультеті Харківського сільськогосподарського інституту, який закінчив теж з відзнакою у 1960 р. У цьому ж році був прийнятий на посаду асистента кафедри економіки і організації сільського господарства ХСГІ.

У 1967 р. В. Й. Шиян захистив кандидатську дисертацію на тему «Рентабельність виробництва колгоспів і шляхи її підвищення». У 1969 р. йому присвоєно вчене звання доцента, а в 1989 р. – професора. Протягом 1975–2012 рр. завідував кафедрою економіки сільського господарства. Із 2012 р. – професор кафедри економіки підприємства. У 1977–1982 рр. – декан економічного факультету, а з 1982 р. до 2000 р. – проректор з наукової роботи університету.

Учений інтенсивно займається науковою роботою. Обґрунтував підхід до визначення ефективності сільськогосподарського виробництва з урахуванням екологічної і соціальної складової і за його пропозицією відповідна тема була внесена до програми курсу економіки сільського господарства. В активі професора фундаментальні нароби з проблем формування кількісного виміру та ефективного використання аграрного ресурсного потенціалу та впровадження їх в господарський механізм. Учений зробив вагомий внесок в теорію інтенсифікації сільського господарства.

Продовжуючи традиції, започатковані Л. М. Клецьким і К. Г. Телешиком, професор В. Й. Шиян велику увагу приділяв розвитку наукової школи.

Підготував 50 кандидатів економічних наук, із них 10 захистили докторські дисертації.

Самовіддану працю Віктора Йосиповича відзначено Почесною грамотою Президента України Л. Д. Кучми (1999), трудовою відзнакою Мінагрополітики «Знак Пошани» (2001), нагрудними знаками «Відмінник аграрної освіти і науки» II і III ступеня (2005, 2009) почесною відзнакою Харківської обласної ради «Слобожанська слава» (2006), багатьма почесними грамотами обласних, районних рад і держадміністрацій.

85 років тому (1936) агрономічний факультет Харківського СГІ очолив професор Л. М. Делоне (1936–1939).

Посаду завідувача кафедри політекономії (або кафедри соціально-політичних дисциплін) обійняв доцент Ф. Ф. Абрамов.

**80 років від дня народження
БІЛИКА МИКОЛИ ОЛЕКСІЙОВИЧА
(нар. 1941 р.)**

Учений у галузі захисту рослин, професор, кандидат біологічних наук

Народився у 1941 р. У 1968 р. закінчив з відзнакою Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «захист рослин». Із 1968 р. до 1980 р. працював завідувачем Харківської обласної біологічної лабораторії. У 1977 р. Микола Олександрович захистив дисертацію і отримав науковий ступінь кандидата біологічних наук. Із 1980 р. по теперішній час доцент кафедри фітопатології ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

Протягом 1990–2012 рр. – голова навчально-методичної комісії факультету захисту рослин. У 2014 р. рішенням ученої ради ХНАУ ім. В. В. Докучаєва вченому присвоєно звання професора університету.

Наукові дослідження М. О. Білика пов'язані з розробкою та вдосконаленням технологій виробництва і застосування біологічних засобів захисту рослин від хвороб і шкідників. Протягом 10 років учений був виконавцем Державної бюджетної тематики Міністерства аграрної політики України. За його розробками і під його методичним керівництвом організовані біотехнологічні лабораторії, упроваджено у виробництво біологічні засоби захисту рослин від шкідливих організмів овочевих культур закритого ґрунту в радгоспах «Зміївська овочева фабрика» і «Харківська овочева фабрика» Харківської області та «Разуменський» Белгородської області Росії.

М. О. Білик підготував і видав один підручник (у співавторстві) та 18 навчальних посібників, із них дев'ять з грифом Мінагрополітики України. Усього опубліковано понад 100 наукових праць. Має один патент на винахід.

Із 1999 р. – учений секретар спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальностей «ентомологія», «фітопатологія» та «агрогрунтознавство і агрофізика». Нагороджений трудовими відзнаками «Відмінник вищої школи СРСР», «Відмінник аграрної освіти та науки України», срібною медаллю ВДНГ СРСР, почесною грамотою Мінагрополітики України.

**80 років від дня народження
МИРОСЯ ВІТАЛІЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(нар. 1941 р.)**

Відомий вчений у галузі розведення і селекції сільськогосподарських тварин, Заслужений діяч науки і техніки України, академік АН ВО України, академік МАНЕБ, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився у 1941 р. Протягом 1962–1966 рр. працював на виробництві. Після успішного закінчення аспірантури у 1969 р. – молодший науковий співробітник, завідувач відділу, заступник директора з наукової роботи НДІТ Лісостепу і Полісся УРСР.

Із листопада 1989 р. і до сьогодні – завідувач кафедри тваринництва та безпеки життєдіяльності ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

Професор В. В. Мирось – відомий вчений у галузі розведення і селекції сільськогосподарських тварин, продовжувач наукової школи відомого вченого – професора Ф. Ф. Ейснера. До його основних наукових здобутків належать: дослідження з визначення впливу генетичних і паратипічних факторів на ефективність племінної оцінки видатних плідників; розробка і впровадження у виробництво селекційних програм розвитку м'ясного скотарства; розробка моделей селекції в гуртах худоби при різній дії селекційного тиску, обумовленої використанням у виробництві моноклональних тварин, у першу чергу – самців.

Учений – автор понад 250 наукових робіт, серед них 12 книг і монографій, підручники, посібники з актуальних питань технології виробництва продукції тваринництва, 15 методичних рекомендацій. Має п'ять авторських свідоцтв і патентів. Ним був уперше запропонований і набув широкого використання метод підготовки студентами індивідуальних курсових робіт (проектів), для чого були розроблені відповідні методичні рекомендації,

розроблено і впроваджено рейтингово-модульний метод оцінки знань студентів.

Під науковим керівництвом В. В. Мирося успішно захистили кандидатські дисертації 13 аспірантів. Він є членом спеціалізованої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Інституті тваринництва НААН. Нагороджений медаллю «За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина».

**80 років від дня народження
РАДЧЕНКА МИКОЛИ КИРИЛОВИЧА
(нар. 1941 р.)**

Учений агроном-селекціонер

Народився 20 серпня 1941 р. у с. Чупахівка Охтирського району Сумської області в сім'ї селян. Після закінчення середньої школи працював робітником у колгоспі. У 1969 р. з відзнакою закінчив Харківський сільськогосподарський інститут за фахом «агроном» зі спеціалізацією «селекція». У 1978 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Біологія цвітіння і запилення закріплювачів стерильності, їх стерильних аналогів і відновлювачів фертильності озимої м'якої пшениці». У 1994 р. йому присвоєно звання старшого наукового співробітника.

Під керівництвом М. К. Радченка створено і передано на державне сортовипробування вісім сортів озимої м'якої пшениці, із яких Донецька 46, Донецька 48 і Білосніжка висівають у багатьох областях України. Основними напрямками селекційної роботи Миколи Кириловича під час створення сортів пшениці є врожайність, зимостійкість, якість і стійкість проти вилягання. Велику допомогу селекціонер надає виробництву, знайомить спеціалістів з новими сортами, дає консультації щодо особливостей їхньої агротехніки.

Автор відомих праць: «Завязываемость семян у стерильных растений озимой пшеницы в зависимости от соотношения делянок стерильного аналога и опылителя», «Селекция и семеноводство», «Размеры андроцея и его влияние на степень опыления закрепителей стерильности и восстановителей фертильности озимой пшеницы», «Озимая пшеница Донецкая 46».

М. К. Радченко – учасник виставки досягнень народного господарства України, нагороджений дипломом другого ступеня.

**80 років від дня народження
ФІЛІПЕНКА ВЛАДИСЛАВА ЮХИМОВИЧА
(нар. 1941 р.)**

Кандидат фізико-математичних наук, завідувач кафедри фізики та агрометеорології ХСГІ ім. В. В. Докучаєва (1983–1986)

Народився в 1941 р. на Белгородщині (Російська Федерація). Після закінчення радіофізичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна працював у цьому ж університеті на посаді інженера науково-дослідної частини, асистента, старшого наукового співробітника. При кафедрі фізики плазми проходив аспірантську підготовку.

У 1979 р. за розробку теми «Просвітлення плазмових хвильових бар'єрів унаслідок кінетичних ефектів» В. Ю. Філіпенку у складі колективу наукових співробітників Харківського фізико-технічного інституту АН України, фізико-технічного факультету Харківського університету імені В. Н. Каразіна та Інституту ядерних досліджень АН України (м. Київ) присвоєно Державну премію України в галузі науки і техніки.

У 1981 р. Владислав Юхимович захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук з теми «Поширення електромагнітних хвиль у неоднорідній магнітоактивній плазмі». У 1983 р. за конкурсом перейшов працювати в Харківський СГІ ім. В. В. Докучаєва на посаду завідувача кафедри фізики та агрометеорології. За час його перебування на цій посаді на кафедрі створено оптичну лабораторію, укомплектовану сучасним обладнанням (спектрофотометри КСВУ, Спекорд М40, Спекорд R75, Неофот та ін.); екологічну науково-дослідну лабораторію (масспектрометрія, хроматографія, електронна мікроскопія, атомно-абсорбційна спектроскопія). На базі цих лабораторій виконувалися бюджетні та госпрозрахункові науково-дослідні теми.

У рамках договору про наукове-технічне співробітництво з Інститутом високих технологій ХНУ імені В. Н. Каразіна доцент В. Ю. Філіпенко брав участь у спільних дослідженнях з вивчення зміни оптичних властивостей речовини при взаємодії з нею потоків заряджених частинок і високоенергетичного випромінювання, а також у розробці на базі отриманих даних нових технологій моніторингу різноманітних фізичних характеристик речовин.

**80 років від дня народження
ЮРЧЕНКА АНАТОЛІЯ ДМИТРОВИЧА
(нар. 1941 р.)**

*Заслужений працівник сільського господарства України, Почесний
землевпорядник України*

Народився 12 серпня 1941 р. у с. Рубанівці Машівського району Полтавської області в селянській родині. У 1964 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «землеустрій». Після закінчення інституту 32 роки працював у Головному НДІ землеустрою, займався впровадженням контурно-меліоративної організації території в сільськогосподарських підприємствах Київської, Черкаської, Полтавської областей та науково-методичним забезпеченням цих робіт.

У 1991–1993 рр. А. Д. Юрченко очолював експериментальні роботи з оптимізації використання сільськогосподарських угідь на радіоактивно забруднених територіях Поліських районів Київської і Волинської областей та оцінкою радіоактивного забруднення продукції рослинництва. На базі цих робіт сумісно з Українським інститутом сільськогосподарської радіології були підготовлені методичні рекомендації з організації території сільськогосподарських землеволодінь і землекористувань, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

У кінці 1996 р. перейшов з посади завідувача науково-дослідним відділом проблем землеустрою цього інституту в Держкомзем України, де очолював Головне управління земельних відносин Держкомзему України та управління нормативно-правового забезпечення регулювання земельних відносин. Особлива увага в цей час приділялась нормативно-правовому забезпеченню реформування земельних відносин. У першу чергу, це стосується розробки проекту нової редакції Земельного кодексу України, який був введений в дію з 1 січня 2002 р.

Протягом 2002–2004 рр. перебував на посаді провідного наукового співробітника у відділі моніторингу навколишнього середовища Українського інституту досліджень навколишнього середовища і ресурсів, а з 2004 р. до 2010 р. працював на посаді головного наукового співробітника у відділі моделювання екологічних процесів, продовольчої безпеки та розвитку земельних відносин Інституту проблем національної безпеки Ради національної безпеки і оборони України.

У 1996 р. Анатолій Дмитрович у раді з вивчення продуктивних сил України НАН України захистив кандидатську дисертацію на тему

«Удосконалення землевпорядкування в умовах реформування земельних відносин». Автор 156 наукових праць, зокрема 12 монографій, присвячених проблемам земельних відносин в Україні. Співавтор Земельного кодексу України, Закону України «Про оренду землі», проектів указів Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, значної кількості нормативно-методичних документів у сфері земельних відносин та їх землевпорядного забезпечення.

80 років тому (1941) Харківський СГІ ім. В. В. Докучаєва урочисто відзначив свій 125-річний ювілей та 100-річчя приєднання до нього Варшавської лісівничої школи.

За наполегливу і результативну працю у підготовці висококваліфікованих кадрів для сільського господарства і у зв'язку з 125-річчям від дня заснування Харківський СГІ нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора.

Одночасно високими урядовими нагородами відзначено ряд учених і співробітників інституту. Орденом Трудового Червоного Прапора нагороджені академік О. Н. Соколовський і професор Б. М. Рожественський; орденом «Знак Пошани» – професори П. С. Пищимука, М. А. Єгоров і Т. Д. Страхов; медаллю «За трудову відзнаку» – старший бібліотекар В. К. Малахаєв і лаборант М. І. Твердохлебова.

За розпорядженням Раднаркому СРСР від 18 січня 1941 р. Харківському СГІ були передані: триповерховий будинок навчального корпусу по вулиці Артема, 44; п'ятиповерховий гуртожиток по вулиці Артема, 44-а на 450 місць; приміщення для їдальні та житла для професорсько-викладацького складу.

На кінець 1940–1941 рр. на агрономічному факультеті ХСГІ на відділеннях рільництва, селекції та насінництва навчалося 304 студенти; на факультеті захисту рослин – 92; на економічному – 70 осіб. Відповідно до навчального плану всі факультети готували агрономів – спеціалізація починалася з третього курсу. На 20 кафедрах інституту навчалося понад 50 аспірантів.

За період із 1914 р. до 1941 р. Харківський сільськогосподарський інститут підготував 3 763 агрономів, лісівників та економістів.

Поступовий розвиток навчального закладу було перервано нападом фашистської Німеччини на СРСР. У перші дні війни на фронт були мобілізовані 150 співробітників і студентів інституту.

Усі співробітники інституту пройшли військову підготовку. Під командуванням професора Ф. П. Мацкова створили професорський загін, правофланговими у якому були академік О. Н. Соколовський та член-кореспондент АН БРСР професор П. С. Пищимука, та загін доцентів і асистентів під командуванням професора Л. М. Клецького і доцента Г. Д. Дахнюка. До винищувального батальйону були включені доценти О. М. Можейко, Ф. Я. Бузовір, М. К. Крупський та ін.

У зв'язку з мобілізацією на фронт робітників МТС на початку липня 1941 р. в інституті були відкриті механізаторські курси, по закінченню яких 215 студентів виїхали у господарства Харківської області на збір урожаю.

Професорсько-викладацький склад інституту було залучено до розробки заходів щодо укріплення Харкова та створення фортифікаційних споруд навколо міста.

У середині вересня 1941 р., коли фашистські війська форсували Дніпро, розпочалися роботи з евакуації інституту. Евакуація здійснювалася під керівництвом секретаря партбюро І. І. Бакуліна та члена партбюро І. П. Дубровного. Понад 60 родин співробітників інституту евакуйовано на Схід.

Згідно з розпорядженням НКЗ СРСР за № 381 від 6 серпня 1941 р. і наказом директора інституту за № 123 від 15 серпня 1941 р. заочне відділення тимчасово припинило свою роботу.

Першого жовтня 1941 р. основна частина колективу інституту виїхала до м. Баланда Саратовської області. По дорозі ешелон змінив напрямок і прибув до Ташкента 20 жовтня. У Ташкенті Харківський СГІ тимчасово розмістився у гуртожитках Ташкентського сільськогосподарського інституту.

На початку листопада 1941 р. Харківський СГІ переїхав до міста Катта-Курган Самаркандської області. Туди ж прибула значна частина студентів четвертих і п'ятих курсів, що за наказом Наркомату оборони звільнювалися від мобілізації для завершення навчання в інституті, а також студенти молодших курсів Харківського СГІ та інших сільськогосподарських ВНЗ країни. Загальна кількість студентів на початку занять становила 152 особи, із них – 50 з інших ВНЗ.

До Катта-Кургану надійшло також найцінніше наукове обладнання, хімічний посуд, реактиви, типографія та інше обладнання. Основний бібліотечний фонд залишився у Харкові.

За підтримки уряду Узбецької РСР інститут отримав навчальний корпус, три студентські гуртожитки, гуртожиток для викладачів та декілька службових приміщень загальною площею 1 100 м².

П'ятого листопада 1941 р. Харківський СГІ розпочав свою роботу в евакуації.

На кінець листопада 1941 р. у Катта-Кургані зібрався майже весь науково-педагогічний персонал інституту: Ф. Ф. Абрамов (завідувач кафедри марксизму-ленінізму), В. Г. Аверін (завідувач кафедри зоології та ентомології), А. Д. Алексєєв (завідувач кафедри ботаніки), К. Д. Баштавенко (завідувач кафедри хімії), Д. А. Григорович, О. М. Грінченко (завідувач кафедри загального землеробства в евакуації), Л. М. Клецький (завідувач кафедри економіки і організації сільського господарства), К. М. Крупський (завідувач кафедри агрохімії до 1969 р.), Ф. П. Мацков (заступник директора з навчальної та наукової роботи), О. М. Можейко (завідувач кафедри ґрунтознавства), І. І. Палій, Г. Г. Подоба (завідувач кафедри зоотехніки), С. Г. Ромоданов, М. Д. Рижутін (виконував обов'язки директора), О. І. Рябчун, Д. І. Сарана

(завідувач кафедри механізації та електрифікації сільського господарства),
А. Г. Светлічний.

Через малу кількість студентів деканати скасовувалися. Керівництво навчальним процесом цілком покладалося на навчальну частину.

**75 років від дня народження
АНДРУЩЕНКА ОЛЕКСАНДРА ПЕТРОВИЧА
(нар. 1946 р.)**

*Фахівець у галузі лісознавства та лісівництва,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент*

Народився 28 січня 1946 р. у с. Арсенівка Світловодського району Кіровоградської області. У 1968 р. закінчив лісогосподарський факультет Воронежського лісотехнічного інституту. Працював інженером-таксатором другої Красноярської лісовпорядної експедиції, інженером-таксатором-лісотипологом Комплексної експедиції Українського лісовпорядного підприємства «Ліспроект», старшим агролісомеліоратором Світловодського ліспгоззагу, викладачем спецдисциплін Великоанадольського лісового технікуму, служив у лавах Радянської Армії.

У 1974–1977 рр. О. П. Андрущенко навчався в аспірантурі Харківського СГІ ім. В. В. Докучаєва. У 1978 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Биологическая продуктивность сосновых насаждений в свежей субори Южной Левобережной Лесостепи УССР». У 1977–2015 рр. працював старшим науковим співробітником, старшим викладачем, доцентом ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Читав лекції і проводив практичні заняття з дисциплін «Сільськогосподарська меліорація», «Екологія», «Охорона природи», «Лісова меліорація», «Лісові культури»; керував курсовим і дипломним проектуванням.

Багато зусиль О. П. Андрущенко доклав до організації наукової і методичної роботи на кафедрах агролісомеліорацій і лісівництва та лісових культур і меліорацій. Незмінно очолював методичну комісію лісогосподарського факультету, активно працював над освітленням історії і життя діячів лісогосподарського факультету ХНАУ ім. В. В. Докучаєва – патріарха лісової освіти в Україні. Брав активну участь у профспілковій роботі, в озелененні території агроуніверситету. Написав вірш, слова якого покладено на музику і стали гімном агроуніверситету.

Наукові дослідження Олександр Петрович тісно пов'язував із викладацькою діяльністю: вивчав продуктивність соснових і дубових насаджень, водний режим міжсмугових сільськогосподарських полів, ріст і стан полезахисних лісосмуг, технології створення, ріст і стан лісових культур і лісонасінних плантацій. Опублікував більше 80 навчально-наукових і науково-

популярних праць. Нагороджений почесними грамотами університету, Державного Комітету лісового господарства України і Державного агентства лісових ресурсів України.

**75 років від дня народження
БАЛЮКА СВЯТОСЛАВА АНТОНОВИЧА
(нар. 1946 р.)**

*Учений ґрунтознавець, академік НААН України,
доктор сільськогосподарських наук, професор*

Народився 27 серпня 1946 р. на станції Вілей Вілеготського району Архангельської області (Російська Федерація) у сім'ї службовців. Після закінчення середньої школи в 1967-1973 рр. навчався на факультеті агрохімії і ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту ім. В. В. Докучаєва.

Із 1967 р. С. А. Балюк працює в Інституті ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського: лаборантом (1968–1973), інженером (1973–1975), старшим інженером-ґрунтознавцем (1975–1978); молодший науковий співробітник (1978–1983); старший науковий співробітник (1983–1990); провідний науковий співробітник (1990–1991); завідувач лабораторії (1991–2000); заступник директора (2000–2008). Із червня 2008 р. – директор інституту. Відповідальний редактор міжвідомчого тематичного наукового збірника «Агрохімія і ґрунтознавство», член редколегії журналу «Вісник аграрної науки», голова Технічного комітету стандартизації ТК 142 «ґрунтознавство».

У 1979 р. Святослав Антонович захистив кандидатську дисертацію на тему «Водно-сольовий режим темно-каштанових солонцюватих ґрунтів Північно-Кримського зрошуваного масиву на фоні горизонтального дренажу», а в 1996 р. – докторську на тему «Зрошені чорноземи Лісостепу і Північного Степу України: оцінка стану, охорона і підвищення родючості». Учене звання старшого наукового співробітника йому присвоєно в 1990 р. Визнанням творчого авторитету С. А. Балюка стало його обрання НААН України у 1999 р. членом-кореспондентом, у 2007 р. – академіком.

Професор С. А. Балюк – провідний учений у галузі меліоративного ґрунтознавства, агроекології зрошених і солонцевих земель, охорони та родючості ґрунтів, стандартизації і сертифікації земель. Його наукові інтереси: сучасні природні та антропогенні процеси еволюції ґрунтів при зрошенні, агроекологічний моніторинг меліоративних земель, охорона і родючість ґрунтів, екологічне нормування антропогенних навантажень на ґрунтовий покрив, стандартизація і метрологія в галузі ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів, сертифікація земель (ґрунтів) сільськогосподарського

призначення.

Основні положення наукової діяльності вченого опубліковано у 350 наукових працях, зокрема 10 книгах і 10 патентах. Учений створив свою наукову школу з питань меліоративного ґрунтознавства, агроекології і меліорації земель, охорони та родючості зрошувальних і солонцевих ґрунтів.

Академіка С. А. Балюка нагороджено почесною грамотою Кабінету Міністрів України, почесними відзнаками УААН та трудовою відзнакою «Знак Пошани» Мінагрополітики України. За цикл наукових праць «Система еколого-меліоративного моніторингу зрошуваних земель та відтворення їхньої родючості» в листопаді 2003 р. присуджено премію УААН «За видатні досягнення в аграрній науці».

**75 років від дня народження
КИРИЧЕНКА ВІКТОРА ВАСИЛЬОВИЧА
(нар. 1946 р.)**

Учений із селекції, насінництва і генетики, заслужений діяч науки і техніки України, академік НААН, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 20 листопада 1946 р. у с. Мелаївка Беловського району Курської області (Російська Федерація). У 1960–1965 рр. навчався в Кучеровському сільськогосподарському технікумі, який закінчив з відзнакою. У 1968–1973 рр. навчався у Харківському сільськогосподарському інституті ім. В. В. Докучаєва, який закінчив з відзнакою і вступив до аспірантури Інституту рослинництва, селекції і генетики імені В. Я. Юр'єва за фахом «генетика».

У 1979 р. захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата біологічних наук на тему «Некоторые генетические аспекты подбора родительских пар при создании высокопродуктивных гетерозиготных гибридов и сортов ярового ячменя». Із 1976 р. працює в Інституті рослинництва імені В. Я. Юр'єва НААН. Посаду директора цього інституту обіймає з 2000 р. Із 2010 р. працює за сумісництвом завідувачем кафедри генетики, селекції і насінництва ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

У 2003 р. В. В. Кириченко захистив докторську дисертацію на тему «Теоретические основы селекции подсолнечника и практическое использование эффекта гетерозиса». Учений створив і очолив наукову школу. Протягом 2004–2008 рр. був експертом ВАКу України. Є членом Президії НААН, професором Сумського і Харківського національних аграрних університетів. Із 2008 р. науковець є дійсним членом (академіком) Національної академії аграрних наук України. Має понад 400 наукових друкованих праць, у

тому числі п'ять монографій, 15 методичних рекомендацій, 10 навчальних посібників і п'ять «Каталогов рабочей коллекции подсолнечника». Отримав 49 авторських свідоцтв і 20 патентів.

Як головний редактор фахових наукових збірників у галузі сільськогосподарської науки «Селекція і насінництво», Вісник ЦИЗ АПВ, «Генетичні ресурси рослин», «Посібник українського хлібороба» Віктор Васильович сприяє своєчасному висвітленню сучасних наукових розробок та їх пропаганді.

За вагомий внесок у розвиток аграрної науки України та практичний внесок у народне господарство В. В. Кириченка нагороджено орденами «За заслуги» II і III ступенів, ювілейною медаллю Федерації вчених України (2006), Почесною відзнакою «Слобожанська слава» (2008), медаллю «За рекордний урожай 2008 р.», почесними грамотами Міністерства аграрної політики України і Української академії аграрних наук, срібними медалями ВДНГ. У 2014 р. учений став Лауреатом Державної премії України в галузі сільського господарства, а також почесним громадянином Харківського району.

**75 років від дня народження
ЧАУСОВА ВАЛЕРІЯ ФЕДОРОВИЧА
(нар. 1946 р.)**

Учений у галузі захисту рослин

Народився 7 грудня 1946 р. у с. Матвіївці Веселовського району Запорізької області в родині хліборобів. Після закінчення восьмирічної школи працював в колгоспі «Іскра». Після демобілізації з армії у 1968 р. працював комсоргом в колгоспі «Іскра», бригадиром будівельної бригади. У 1973 р. закінчив школу майстрів сільського будівництва, працював прорабом.

У 1977 р. Валерія Федоровича обрано головою Матвіївської сільської ради. У 1985 р. за успіхи в роботі Матвіївська сільська рада одержала премію – автомобіль «Запорожець». У 1981–1986 рр. навчався в ХСПІ ім. В. В. Докучаєва на факультеті захисту рослин.

Усі свої успіхи в подальшій роботі В. Ф. Чаусов пов'язує зі знаннями, які він отримав в інституті. Працюючи 11 років головою сільської ради, дев'ять разів займав перше місце в районі, три рази – перше місце в області, а в 90-х рр. колгосп «Іскра» одержав звання «Господарство високої культури землеробства». Колгосп славився високими врожайями: на 5 500 га пашні одержував 37–43 ц/га, що дозволяло здавати державі по два плани зерна.

Колгосп-мільонер частину свого прибутку вкладав у благоустрій села: на всіх вулицях прокладено дороги, тротуари, висаджено тисячі дерев і кущів, побудовано школу, дитсадок, медпункт.

У 1988 р. Валерія Федоровича обрано секретарем парткому, а згодом – головою Веселовської районної споживчої спілки. Із січня 1992 р. працював заступником директора в державному господарстві «Ізвестия» Інституту олійних культур Академії аграрних наук. Господарство спеціалізувалося на вирощуванні насіння олійних культур (соняшник, соя, рапс, гірчиця), злакових (пшениця, ячмінь, горох), на виробництві кормів для тваринництва: було 1100 голів дійного стада, 2500 молодняку ВРХ, 15000 свиней. Господарство стабільно входило до десятки кращих в Україні. У 2006 р. його обрано головою Широківської сільської ради. За час його роботи до 2010 р. сільська рада займала одне з перших місць в районі та області.

Держава відзначила працю В. Ф. Чаусова орденом «Знак Пошани» (1986), чисельними почесними грамотами: Президії ЛКСМУ України (1973), Президії Верховної Ради України (1980), Запорізької обласної ради (2006, 2010).

75 років тому (1946) з нагоди 100-річчя від дня народження видатного вченого-грунтознавця В. В. Докучаєва інституту було присвоєно його ім'я.

У складі 13 кафедр науково-педагогічного колективу ХСПІ працювали два дійсних члени АН УРСР (О. Н. Соколовський та В. Я. Юр'єв), член-кореспондент АН БРСР (П. С. Пищимука), 19 професорів і докторів наук, 33 доценти і кандидати наук, 49 викладачів і асистентів.

В інституті впроваджувалися стипендії імені В. В. Докучаєва: дві – для студентів зі спеціальності ґрунтознавство та одна – для аспірантів кафедри ґрунтознавства. Першими докучаєвськими стипендіатами наступного навчального року стали В. Н. Гржимало та М. С. Литовченко.

За ініціативи директора ХСПІ О. Н. Соколовського створено факультет агрохімії та ґрунтознавства. Першим деканом факультету обрано професора О. М. Грінченка (1946–1954). Кількість студентів новоствореного факультету становила 50 осіб.

У Харківському СГІ поновили свою роботу лісогосподарський факультет і факультет економіки і планування сільського господарства.

Із 1946 р. підготовка сільськогосподарських кадрів здійснювалася на шести факультетах: агрономічному (з двома відділеннями – рільництва та селекції і насінництва); захисту рослин; лісогосподарському; інженерів землевпорядкування; агрохімії та ґрунтознавства; економічному.

На перший курс прийнято 400 студентів, зокрема 84 учасники Другої світової війни. Загалом у 1946/47 навчальному році в інституті навчалася 1 105 студентів.

За ініціативи директора інституту академіка О. Н. Соколовського та завідувача кафедри рослинництва академіка М. М. Кулешова на території

навчально-дослідного господарства «Комуніст» створено дослідне поле як експериментальна база науково-дослідної роботи агрономічних кафедр (на той час площею 45,7 га).

У Харківському СГІ створено кафедру землевпорядного проектування і планування сільськогосподарських населених місць, першим завідувачем якої став професор Г. М. Першин (1946–1947; із 1947 р. – дійсний член АН УРСР).

Відновлено кафедру математики, першим завідувачем якої після відновлення був доцент Ф. К. Косик (1946–1947). Кафедра існувала до 1955 р., після чого була об'єднана з кафедрою бухгалтерського обліку і статистики.

У 1946 р. вийшло чотири збірники «Вчених записок ХСГІ» загальним обсягом майже 100 друкарських аркушів.

75 років від дня створення кафедри землевпорядкування та земельного кадастру

Кафедра землевпорядкування та земельного кадастру почала існування з 1946 р., коли було створено кафедру землевпорядного проектування та планування сільських населених місць.

Першим завідувачем кафедри за сумісництвом став професор П. М. Першин, який працював у Воронежському сільськогосподарському інституті. Після обрання його 1947 р. академіком АН СРСР кафедру очолив професор К. М. Сазонов. Із цього часу й почалося становлення кафедри як методично-наукового центру підготовки інженерів-землевпорядників.

За період свого існування (1946–2006) кафедра зазнала певних змін організаційного, науково-методичного та навчально-виховного характеру, які були зумовлені встановленням зв'язку з виробництвом, навчальними, науковими центрами країни та службами землевпорядкування.

У період 1946–1952 рр. кафедру очолювали професори П. М. Першин (1946–1947), К. М. Сазонов (1947–1952). Основним напрямом роботи кафедри в цей період було здійснення аграрних перетворень у районах, постраждалих під час війни (1941–1945), що передбачало виконання землевпорядних робіт з установами меж і формування нових землекористувань.

Великий інтерес у цей період викликали землевпорядні роботи в зоні Каховського водосховища, які поширилися на 35 колгоспів загальною площею землекористування 175 тис. га. Участь викладачів і студентів у виконанні цих робіт позитивно вплинула на якість теоретичної та практичної підготовки кадрів. Було виконано значну кількість реальних дипломних і курсових проектів. Кафедра збагатилася якісними планово-картографічними й розрахунковими матеріалами для проведення наукових досліджень та організації навчального процесу.

Із 1952 р. завідувачем кафедри став доцент Г. І. Горохов (1952–1973). Протягом 1952–1968 рр. на кафедрі викладали такі дисципліни: землевпорядне проектування; геодезичні роботи при землевпорядкуванні; історія земельних

відносин; організація і планування землевпорядних робіт; земельне право; планування сільських населених пунктів; дороги місцевого призначення; облік земель (із 1962 р.).

У цей період зроблено значний внесок у розвиток наукових досліджень: опубліковано близько 100 наукових робіт. Крім наукової та методичної роботи, колектив кафедри плідно працював і для розвитку виробництва. Кафедра брала участь у розробці інструкцій та нормативних документів зі складання та економічного обґрунтування проектів землевпорядкування.

Після того, як у 1965 р. зі складу кафедри землевпорядного проектування та планування сільських населених місць відокремилася нова кафедра – планування, аерофотогеодезії та креслення, кафедра одержала назву – землевпорядкування.

Протягом 1968–1991 рр. у країні прийнято нові законодавчі акти про землю та порядок її використання. Змінилися і завдання кафедри стосовно підготовки землевпорядних кадрів. До основних перетворень на кафедрі цього часу слід віднести: зміни та доповнення структури навчальних дисциплін, які вивчалися студентами. Вводять нові дисципліни: земельний кадастр, прогнозування земельних ресурсів, наукові основи землевпорядкування, застосування економіко-математичних методів у землевпорядкуванні, методика наукових досліджень, що значно збільшує навчальні години і потребує розширення науково-педагогічного складу кафедри.

У 1980 р. від кафедри землевпорядкування відокремлено кафедру земпроекування. Її завідувачем обрано доцента І. М. Статівку.

Відповідно до потреб виробництва та умов проведення земельної реформи на території України з березня 2008 р. рішенням ученої ради університету кафедру перейменовано на кафедру управління земельними ресурсами та кадастру.

Із 1973 р. до 2013 р. кафедру очолював професор А. П. Вервейко, із 2014 р. – професор І. В. Кошкалда.

Основою підготовки землевпорядних кадрів, розвитку наукових досліджень є школа вчених-аграрників, які створювали і розвивали інженерне, соціально-економічне й екологічне землевпорядкування в умовах України та країн ближнього зарубіжжя. Це школа академіка П. М. Першина, професорів К. М. Сазонова, Г. І. Горохова та ін.

Розвиток нових напрямів земельно-майнових відносин значно змінив навчальні програми й навчальне навантаження викладачів. Було розроблено нові навчальні програми із земельного права, земельного кадастру, моніторингу земель, ринкових відносин, земельно-майнових відносин та інших дисциплін. Ці програми покладено в основу типових навчальних програм України, вони використовуються новоствореними факультетами.

**70 років від дня народження
ВІТАНОВА ОЛЕКСАНДРА ДМИТРОВИЧА
(нар. 1951 р.)**

*Учений в галузі овочівництва та насінництва,
доктор сільськогосподарських наук, професор*

Народився 28 листопада 1951 р. у м. Бердянськ Запорізької області в сім'ї службовців. У 1969–1974 рр. навчався в Харківському сільськогосподарському інституті ім. В. В. Докучаєва на агрономічному факультеті, який закінчив з відзнакою. У 1976–1979 рр. навчався в аспірантурі цього ж інституту; 1979–1982 рр. – молодший науковий співробітник лабораторії землеробства. Систематизувавши і обґрунтувавши матеріали проведених дослідів, Олександр Дмитрович у 1982 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Система применения гербицидов в специализированном овощном севообороте на орошаемых землях юга Украины». У 1992 р. був призначений завідувачем відділу технології виробництва овочевої продукції та насінництва.

У 1999 р. у Всеросійському інституті овочівництва (м. Москва) О. Д. Вітанов захистив докторську дисертацію на тему «Специализированные севообороты и система мер борьбы с сорными растениями в овощеводстве Лесостепи и Степи Украины» з наступною її переатестацією (2001) у Національному аграрному університеті (м. Київ).

Із 2003 р. Олександр Дмитрович – голова спеціалізованої вченої ради для захисту дисертацій при Інституті овочівництва і баштанництва УААН. У тому ж році був обраний професором кафедри плодоовочівництва та зберігання ХНАУ ім. В. В. Докучаєва (за сумісництвом). Із 2005 р. – член спеціалізованої вченої ради для захисту дисертацій при Інституті рослинництва імені В. Я. Юр'єва.

У 2006 р. О. Д. Вітанов отримав вчене звання професора за спеціальністю «Овочівництво». Особисто вченим і під його науковим керівництвом для різних ґрунтово-кліматичних умов України розроблено спеціалізовані овочеві сівозміни з різним рівнем насичення основними овочевими культурами. Новим напрямом досліджень є розробка наукових основ екологічно безпечної (альтернативної) системи землеробства в овочівництві з елементами його біологізації. Теоретично обґрунтовано і розроблено спосіб вирощування просапних культур. Досліджено алелопатичні взаємодії між овочевими, ґрунтовкривними рослинами і бур'янами. Уперше в СНД теоретично обґрунтовано, розроблено та впроваджено у відкритому ґрунті спосіб гідровисіву покільченого насіння овочевих культур. Отримано два патенти на спосіб вирощування і один на пристрій гідросівалки.

Наукові розробки професора О. Д. Вітанова є основою галузевих комплексних програм з овочівництва, державної програми «Добробут через аграрний розвиток», п'яти національних стандартів, десяти патентів України.

**70 років від дня народження
КИСІЛЯ ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА
(1951–2008)**

*Учений ґрунтознавець, академік НААН України,
доктор сільськогосподарських наук, професор*

Народився 21 березня 1951 р. у м. Валуйки Белгородської області (Російська Федерація). Закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва. Із 1975 р. до 2008 р. працював у ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського»: молодший науковий співробітник (1975–1984), старший науковий співробітник (1984–1988), провідний науковий співробітник (1988–1989), завідувач сектора біоземлеробства (1989–1991), завідувач лабораторії екології ґрунтів та біоземлеробства (із 1991 р.), заступник директора з наукової роботи (із 2003 р.), із 2004 р. – директор ННЦ ІГА.

У 1982 р. В. І. Кисіль захистив кандидатську дисертацію на тему «Ефективність мінеральних добрив у ланці сівозміни за плоскорізного і відвального обробітку на еродованому темно-сірому опідзоленому ґрунті Лівобережного Лісостепу УРСР» (м. Мінськ, Білорусія); у 2002 р. – докторську дисертацію на тему «Теоретичні основи і прикладні аспекти застосування добрив у біологічному землеробстві» і був обраний членом-кореспондентом УААН. У 2007 р. обраний академіком зі спеціальності «ґрунтознавство природокористування».

Напрями діяльності науковця пов'язані з вивченням закономірностей формування оптимізованого живлення культурних рослин, розробки сучасних систем удобрення сільськогосподарських культур, створення нових екологічнобезпечних видів органічних і мінеральних добрив. Уперше в Україні він сформулював теоретичні положення комфортного живлення рослин макро- і мікроелементами, яке забезпечує одержання екологічно чистих і біологічно повноцінних урожаїв.

Основні теоретичні напрацювання вченого викладено в монографіях «Биологическое земледелие в Украине: проблемы и перспективы» (2002), «Агрохімічні аспекти екологізації землеробства» (2005) та в 116 наукових працях, де запропоновано концептуальні підходи до розвитку ґрунтово-агрохімічної науки на початку ХХІ ст. В. І. Кисіль є автором чотирьох патентів

України, розробив сучасні методи оцінки еколого-токсикологічного стану ґрунтів, створив національну модель біологічного землеробства, провів районування ґрунтового покриву України за придатністю для вирощування екологічно чистої продукції, опрацював технології її одержання.

Одним із перших академік В. І. Кисіль поставив питання про необхідність розробки Закону України про статус екологічно чистих земель і Закону України про ековиробництво. Був співавтором проекту Закону «Про органічне виробництво», Національної програми охорони родючості ґрунтів. За видання навчального посібника «Визначник еколого-генетичного статусу та родючості ґрунтів України» отримав диплом лауреата премії УААН «За видатні досягнення в аграрній науці» (2006). У 2006 р. вченого обрано генеральним секретарем Українського товариства ґрунтознавців та агрохіміків. Під його керівництвом захищено дві та підготовлено до захисту п'ять кандидатських дисертацій.

Нагороджений почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2006) і відзнакою Харківської обласної державної адміністрації (2007).

**70 років від дня народження
МАЛЮГИ ЮРІЯ ЄГОРОВИЧА
(1951–2010)**

Учений-ґрунтознавець

Народився 1 серпня 1951 р. у м. Харкові. У 1969–1974 рр. навчався на факультеті агрохімії і ґрунтознавства Харківського СГІ ім. В. В. Докучаєва. У 1974 р. був направлений до управління сільського господарства Борівського району на посаду агронома.

Після служби у лавах Радянської Армії був зарахований у 1975 р. на посаду старшого лаборанта в лабораторію ґрунтознавства Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації імені Г. Н. Висоцького де й працював до останнього дня: старшим інженером, молодшим науковим співробітником (1982), старшим науковим співробітником (1989), керівником аналітичної ґрунти (1996), провідним науковим співробітником (2006).

Юрій Єгорович займався питаннями повільнодіючих добрив і переробки твердих побутових відходів в органо-мінеральну суміш. У 1985 р. захистив кандидатську дисертацію, у 2009 р. – докторську на тему «Екологічне обґрунтування ефективності азотомістких добрив пролонгованої дії».

70 років тому (1951) М. М. Кулешова обрано Дійсним членом АН УРСР.

Десять кафедр ХСГІ здійснювали наукові обчислення для прискорення будівництва Каховської ГЕС та Південно-Українського каналу. Приміром, доценти О. М. Грінченко, Г. І. Монашев, С. Д. Бутко та асистент С. Г. Рубінштейн за керівництва академіка О. Н. Соколовського провели науковий аналіз з проблеми доцільності обвалування або затоплення величезних районів плавнів (площею понад 80 тис. га) по обох берегах Нижнього Дніпра. Науковці дійшли висновку про недоцільність затоплення Кінських плавнів і результати досліджень представили в Укргідроенергопроект. Кафедра земельного проектування і планування населених міст здійснила зйомку земель в 110 колгоспах у районі будівництва Каховської ГЕС.

54 студенти четвертого курсу факультету агрохімії та ґрунтознавства проходили виробничу практику на будівництві Каховської ГЕС та Південно-Українського каналу. До складу студентського наукового товариства (СНТ) входило 24 гуртки, що об'єднували 737 студентів. Роботою СНТ керувала рада за головуванням професора О. О. Мігуліна. Першим головою студентського наукового товариства був Г. Ф. Наумов, майбутній ректор інституту.

**65 років з дня народження
БУЛИГІНА СЕРГІЯ ЮРІЙОВИЧА
(нар. 1956 р.)**

*Доктор сільськогосподарських наук, професор,
член-кореспондент НААН України, ректор ХНАУ
ім. В. В. Докучаєва (2007–2009)*

Народився 18 квітня 1956 р. у м. Горлівка Донецької області. У 1978 р. закінчив агрономічний факультет Ворошиловградського сільськогосподарського інституту. У 1980–1987 рр. працював на Донецькій протиерозійній дослідній станції Інституту ґрунтознавства і агрохімії (ІГА) на посадах керівника відділку, агронома, молодшого і старшого наукового співробітника. У 1985 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Параметри агрофізичних властивостей чорнозему звичайного, які визначають його протиерозійну стійкість при різних технологіях обробітку».

У 1987 р. призначений на посаду завідувача лабораторії охорони ґрунтів від ерозії, у 1997 р. – заступника директора ІГА УААН імені О. Н. Соколовського. У 1993 р. С. Ю. Булигін захистив дисертацію на здобуття ученого ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Теоретичні і прикладні основи конструювання ґрунтоохоронних агроландшафтів: ґрунтовий

аспект». У 1995 р. ученого обрано членом-кореспондентом Української академії аграрних наук, у 1996 р. одержав сертифікат професора Національної лабораторії ерозії США.

Наукові інтереси С. Ю. Булигіна зосереджені в галузі вивчення природи і закономірностей ерозійних процесів, математичного та імітаційного комп'ютерного моделювання ерозії для ґрунтоохоронного і меліоративного упорядкування сучасних агроландшафтів. Він є автором понад 300 наукових і навчально-методичних праць, зокрема 12 патентів і авторських свідоцтв, 16 книг, 5 монографій, 4 підручників і навчальних посібників, 15 методичних рекомендацій. Має атестат професора з 1999 р. стипендіат премії Харківської обласної державної адміністрації ім. О. Н. Соколовського, член спеціалізованих вчених рад для захисту кандидатських та докторських дисертацій при ІГА УААН та НАУ.

Із першого вересня 2005 р. – професор кафедри ґрунтознавства. Протягом 2007–2009 рр. – ректор ХНАУ. Під науковим керівництвом С. Ю. Булигіна захистили дисертації один доктор і п'ять кандидатів наук.

**65 років від дня народження
ЛОЗИНСЬКОЇ ТАМАРИ МИКОЛАЇВНИ
(нар. 1956 р.)**

Економіст-організатор сільськогосподарського виробництва

Народилася 24 лютого 1956 р. у с. Аккозинський Каратюбінського району Уральської області (Російська Федерація). У 1978 р. закінчила Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «економіка та організація сільськогосподарського виробництва», кваліфікація за дипломом – економіст-організатор сільськогосподарського виробництва.

Після закінчення інституту Тамара Миколаївна працювала у цьому ж закладі молодшим, а згодом старшим науковим співробітником кафедри економіки сільського господарства. Із 1983 р. перейшла на викладацьку роботу, працювала асистентом, старшим викладачем кафедри організації виробництва та агробізнесу ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. У 1996 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, після чого обіймала посаду доцента цієї ж кафедри. У 2001 р. отримала вчене звання доцента кафедри організації виробництва та агробізнесу.

У 2004 р. Т. М. Лозинська вступила до докторантури Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії

державного управління при Президентіві України, а в 2008 р. захистила докторську дисертацію за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Із 2008 р. працювала на посаді професора кафедри економічної політики Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, а з 2009 р. і до сьогодні обіймає посаду завідувача, професора кафедри менеджменту Полтавської державної аграрної академії.

Як завідувач кафедри всіляко сприяє поліпшенню методичного забезпечення навчального процесу, підтримує сприятливий психологічний клімат у колективі, дух змагальності та здорової конкуренції. Здійснює наукове керівництво магістерськими роботами, кандидатськими та докторськими дисертаціями за спеціальностями: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності); 25.00.02. – механізми державного управління, є членом спеціалізованої вченої ради у Полтавській державній аграрній академії. Входить до складу редакційної колегії збірника наукових праць ПДАА, включеного до переліку фахових видань МОН України з економіки. За весь період науково-педагогічної роботи нею опубліковано понад 200 наукових і навчально-методичних робіт, серед них чотири монографії (одна – одноосібна) і шість навчальних посібників.

Професор Т. М. Лозинська за сумлінну роботу і наукові здобутки нагороджена почесними грамотами Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України та Полтавської державної аграрної академії.

**65 років від дня народження
РОХМАНОВА МИКОЛИ ЯКОВИЧА
(нар. 1956 р.)**

Доктор фізико-математичних наук, професор

Народився 23 грудня 1956 р. у м. Котельві Полтавської області. У 1980 р. з відзнакою закінчив Харківський державний університет імені В. Н. Каразіна за спеціальністю «фізика». У 1991 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Низкочастотное внутреннее трение магнито-механической природы в сплавах на основе железа и никеля». Працював у ХДУ науковим, а з 1992 р. – старшим науковим співробітником, із 1998 р. до 2002 р. – доцентом. У 2003 р. пройшов стажування в Інституті металофізики та ядерної фізики твердого тіла (IMNF) університету Кароло-Вільгельміна (TU BS) (м. Брауншвейг).

У 2004 р. захистив докторську дисертацію на тему «Амплітудно-залежні ефекти у впорядкованих та старіючих системах». Коло наукових інтересів – нелінійна акустика нерівноважних наноструктурних систем, дослідження природи радіаційних дефектів у металах та напівпровідниках.

Із першого вересня 2005 р. Микола Якович працює доцентом, а з 2006 р. професором, завідувачем кафедри фізики та агрометеорології ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. У 2006 р. обраний академіком Академії зв'язку України, у 2007 р. отримав звання професора; протягом 2007–2010 рр. – директор ННІ земельних ресурсів і лісу ХНАУ.

Автор і співавтор понад 190 наукових і науково-методичних робіт, значна частина яких вийшла у рейтингових виданнях, що включені до SCOPUS, зокрема у наукових виданнях США, Франції, Алжиру, Росії. Співавтор підручника «Технічна механіка» (2003) та 14-ти навчальних посібників: «Механіка та молекулярна фізика», «Електрика та магнетизм», «Оптика та атомна фізика» (1999), «Фізика. Збірник тестових завдань» (2007), «Радіоелектроніка» (2008) «Фізика» для підготовчих курсів (2010), «Фізика» для довузівської підготовки іноземних учнів (з грифом МАПіП України, 2011), «Лабораторний практикум з фізики» для довузівської підготовки іноземних учнів, «Лабораторний практикум з механіки та молекулярної фізики», «Лабораторний практикум з оптики та атомної фізики» (1912), «Фізика з біологічними та екологічними аспектами» (2013), «Посібник для самостійної роботи студентів-заочників» (2014), «Навчальний посібник для самостійної роботи студентів» для інженерних спеціальностей аграрних ЗВО (з грифом МАПіП України, 2015). Є розробником типових програм з фізики для підготовки ОКР «бакалавр» напряму «Геодезія, картографія та землеустрій» (2010), біофізики («Захист рослин»), фізики з основами біофізики («Агрономія», 2014).

65 років тому (1956) на базі факультету агрохімії та ґрунтознавства створено Інститут ґрунтознавства та агрохімії УААН, першим директором якого був академік О. Н. Соколовський.

Першого вересня 1956 р. за розпорядженням Міністерства освіти СРСР відділення заочної освіти Харківського СГІ реорганізовано у факультет заочної освіти у зв'язку зі збільшенням контингенту студентів-заочників (щороку на перший курс поступало близько 250 людей).

Першого січня 1956 р. на базі Мохначанського та Скрипаївського лісництв Чугуєво-Бабчанського лісгоспу створено навчально-дослідний лісгосп «Скрипай» площею 8 582 га лісу, який став навчальною та науково-експериментальною базою інституту. Розпочато будівництво спортивно-оздоровчого табору «Берізка» у заповідній зоні навчально-дослідного лісгоспу.

Першого вересня 1956 р. вийшов перший номер багатотиражної інститутської газети під назвою «Докучаєвець». Із № 10 від 5 листопада 1956 р. газета виходить під назвою «Знання».

Завідувачем кафедри зоології та ентомології Харківського СГІ обрано професора О. О. Мігуліна (1956–1971).

Кафедру аерофотогеодезії очолив кандидат економічних наук, доцент В. О. Кірсанов (із 1964 р. – доктор економічних наук, із 1965 р. – професор).

Організовано кафедру іноземних мов як окремий підрозділ у складі інституту.

За десять повоєнних років в інституті пройшли перепідготовку 6 679 спеціалістів і керівних робітників сільського господарства.

П'ятого липня 1956 р. заступник директора ХСГІ доцент Г. Г. Подоба підписав наказ за № 529 «Про направлення до Казахстану на роботу з 20 липня до 20 вересня 1956 р. 203 студентів, які виявили бажання взяти участь у збиранні врожаю цілинних земель». Після завершення робіт 77 студентів за досягнуті високі результати були нагороджені значками «За освоєння цілинних і перелогових земель».

Студенти інституту брали участь в озеленінні автостради Москва–Сімферополь. У квітні 1956 р. вони посадили там 580 дерев.

За успіхи у науковій роботі у 1955–1956 рр. інститут був затверджений учасником Всесоюзної сільськогосподарської виставки і нагороджений дипломом першого ступеня. Сім співробітників інституту відзначено медалями виставки.

**60 років від дня народження
САТИР ЛАРИСИ МИХАЙЛІВНИ
(нар. 1961 р.)**

Доктор економічних наук, професор

Народилася 9 травня 1961 р. у с. Перехрестівці Роменського району Сумської області в родині службовців. У 1983 р. закінчила Харківський СГІ ім. В. В. Докучаєва та отримала спеціальність «економіст-організатор сільськогосподарського виробництва».

Після виробничої діяльності на посадах економіста і бухгалтера науково-педагогічну діяльність розпочала з 1994 р. у Білоцерківському сільськогосподарському інституті.

Основний напрям наукових досліджень – мотиваційний механізм аграрної праці, реформування аграрного виробництва та формування типів сільськогосподарських підприємств, за результатами яких у 1998 р. захищено кандидатську дисертацію на тему «Мотивація продуктивності праці на виробництві зерна кукурудзи в умовах переходу до ринку» й опубліковані рекомендації щодо вдосконалення орендних відносин в умовах

реформування сільськогосподарських підприємств, схвалені Міністерством агропромислового комплексу України.

Із 2000 р. Л. М. Сатир досліджує використання ресурсного потенціалу аграрного виробництва, зокрема вивчає відтворювальні процеси матеріально-технічних ресурсів сільського господарства та сталий розвиток сільськогосподарського виробництва. Зазначені напрями дослідження стали підґрунтям для підготовки докторської дисертації на тему «Відтворення матеріально-технічних ресурсів сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика», яка була захищена у 2013 р.

Учена опублікувала 90 наукових праць, неодноразово отримувала міжнародні гранти на наукові стажування в університетах Англії, Франції, Данії. Протягом 20 років педагогічної діяльності працювала у напрямі викладання блоку економічних та аналітичних дисциплін кафедри економіки підприємства Білоцерківського національного аграрного університету. Із 2009 р. до 2014 р. виконувала обов'язки заступника декана економічного факультету з навчально-методичної роботи. Із 2014 р. очолює навчально-методичну комісію з галузі знань «економіка та підприємництво» ДУ «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта».

60 років тому (1961) посаду проректора з навчальної роботи Харківського СГІ обійняв Г. В. Коренєв (1961–1967; із 1966 р. – доктор сільськогосподарських наук; із 1967 р. – професор).

Деканом агрономічного факультету обрано професора В. С. Цибулько (1961–1972; із 1973 р. – доктор сільськогосподарських наук).

Припинено функціонування лісогосподарського факультету у Харківському СГІ. За період із 1946 р. до 1961 р. факультет підготував 819 спеціалістів-лісівників.

Після закриття лісогосподарського факультету його колишній декан професор С. С. П'ятницький очолив об'єднану кафедру агролісомеліорації і лісівництва (1961–1971). Завідувачем кафедри фітопатології Харківського СГІ обраний професор М. М. Родігін (1961–1977).

Відновлено кафедру технічної переробки сільськогосподарських продуктів, овочівництва та плодівництва, яку очолив професор Г. Г. Скробанський (1961–1967).

Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук на тему «Досвід фізіологічної характеристики картопляної рослини» захистив Ф. Я. Бузовір.

Першого грудня 1961 р. при інституті почала працювати однорічна школа з підготовки керівних працівників колгоспів і радгоспів. За п'ять років школу закінчили 265 слухачів із Сумської та 259 слухачів із Харківської областей. Крім фахових знань, понад 300 слухачів отримали спеціальність водіїв автомашин, а 130 – водіїв мотоциклів. Працю багатьох випускників школи –

В. П. Нечипуренка, П. І. Колодяжного, І. Г. Мозгового, Д. Я. Москаленка та інших – відмічено високими урядовими нагородами.

Створено факультет громадських професій, для отримання другої спеціальності – лектора, редактора, кореспондента, спортивного інструктора і судді, фото- і кінореporterів. Щороку на факультеті навчалося 170–200 студентів.

60 років від дня створення кафедри плодоовочівництва і зберігання

У перші роки існування Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва дисципліни «Овочівництво», «Плодівництво» і «Технологія сільськогосподарських продуктів» викладали на кафедрах загального землеробства, загальної хімії і рослинництва. У довоєнний період (до 1941 р.) курс «Овочівництво» читав професор Філіпішин, «Плодівництво» – професор І. А. Яхонтов і «Технології харчових продуктів» – професор Я. Я. Никитинський та доцент П. Є. Дудник.

Тільки після повернення інституту з евакуації навчальна і науково-дослідна робота значно поліпшилася. Цьому сприяло створення 1945 р. в інституті нового плодоовочевого факультету. Були сформовані кафедри овочівництва (завідувач – доцент Г. Н. Линник), плодівництва (завідувач – професор І. Я. Яхонтов) і технології сільськогосподарських продуктів (завідувач – професор Г. Г. Скробанський). Факультет працював до 1950 р.

У цей час доцент О. П. Казанцева спільно з Українським інститутом овочівництва і баштанництва вивела новий сорт огірка Ніжинський 12; доцент Г. Н. Линник плідно працював над технологією вирощування картоплі; доцент Н. К. Поляков досліджував як запобігти періодичності у плодоношенні садів. Професором Г. Г. Скробанським написано підручник із переробки плодів і картоплі (1950).

Після перетворення у 1950 р. факультету на лісомеліоративний ліквідовано його спеціальні кафедри, а курси перейшли знову до інших кафедр. Курс з овочівництва читали доценти Г. Н. Линник (до 1957 р.) та О. П. Казанцева (до 1958 р.), а з 1958 р. до 1985 р. – професор Б. Й. Біляк.

Однак у 1961 р. виникла необхідність організувати кафедру технології сільськогосподарських продуктів і плодоовочівництва. Кафедру очолив професор Г. Г. Скробанський (1961–1968). Він викладав курс з технології зберігання і переробки сільськогосподарських продуктів на всіх факультетах. Наукового авторитету і визнання серед колег Г. Г. Скробанський набув, зробивши значний внесок у вивчення вітамінів, розробку технологічних прийомів і елементів переробки плодів і овочів.

У 1968–1987 рр. кафедрою керував професор О. А. Іллінський, який сформував наукову школу з плодівництва, опублікував понад 250 наукових праць, мав шість авторських свідоцтв на винаходи, був автором 12 сортів

суниці. Учений розробив нову технологію окулірування плодкових рослин із застосуванням ножа нової конструкції, якому надано ім'я О. А. Іллінського.

Протягом 1957–1985 рр. на кафедрі працював на посадах доцента, професора відомий учений, доктор сільськогосподарських наук Б. Й. Біляк. Він проводив велику науково-дослідну роботу, пов'язану з технологією вирощування столових коренеплодів та цибулі ріпчастої. Результати цих розробок широко впроваджувалися у виробництво. Учений опублікував 100 наукових, науково-методичних і виробничих праць, зокрема «Практикум із овочівництва».

У 1988 р. на посаду завідувача кафедри обрано провідного вченого у галузі овочівництва, одного з організаторів і керівників розробки та освоєння технологій виробництва овочів в Україні, доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка АН ВШ України О. С. Болотських. Він теоретично обґрунтував науковий напрям в овочівництві, який дозволяє комплексно розробляти операційні механізовані технології вирощування овочевих рослин. Загально визнаним внеском ученого є перша в СНД і Україні розробка операційної технології виробництва овочів і сучасної технології вирощування огірка.

Професор О. С. Болотських створив наукову школу з актуальних питань технології виробництва овочів, опублікував 420 основних наукових праць з овочівництва. Учений є розробником концепції навчального плану та його методичного забезпечення із спеціальності 7.130103 «Плодоовочівництво і виноградарство».

Із 2012 р. кафедрою завідує доктор сільськогосподарських наук, професор Г. І. Яровий.

Кафедра проводить спільну наукову роботу з вивчення сортів і гібридів овочевих рослин з Інститутом овочівництва і баштанництва НААН.

**55 років від дня народження
МОСКАЛЕНКА АНАТОЛІЯ МИХАЙЛОВИЧА
(нар. 1966 р.)**

Доктор економічних наук, доцент

Народився 28 вересня 1966 р. у с. Пекарево Сосницького району Чернігівської області в сім'ї селян. Після закінчення школи в 1981 р. продовжив навчання в Сосницькому сільськогосподарському технікумі бухгалтерського обліку (1981–1984), де отримав спеціальність «бухгалтерський облік в сільськогосподарському виробництві».

У серпні 1984 р. вступив на економічний факультет Харківського СГІ ім. В. В. Докучаєва, із якого в

листопаді 1984 р. був призваний для проходження строкової служби в Прикордонні війська КДБ СРСР.

Після демобілізації (1986) продовжив навчання в інституті, який закінчив з відзнакою у грудні 1990 р. за спеціальністю «економіка та організація сільського господарства». Із другого курсу до завершення навчання отримував іменну стипендію (Ленінський стипендіат). У студенські роки обирався командиром штабу сільськогосподарського та будівельного студентських загонів (1988), депутатом Роганської селищної ради народних депутатів (1988–1990), делегатом Всесоюзного студентського форуму (1988).

Після закінчення інституту п'ять місяців працював молодшим науковим співробітником лабораторії економічних досліджень ХДАУ ім. В. В. Докучаєва. У червні 1991 р. вступив на денне відділення аспірантури. Достроково підготував дисертаційну роботу, але у зв'язку з переєстрацією спеціалізованих рад, захистив дисертацію у травні 1995 р. у Дніпропетровському державному аграрному університеті, отримавши наукову ступінь кандидата економічних наук. Під час навчання в аспірантурі пройшов наукове стажування в Німеччині (1993).

По закінченні аспірантури працював на кафедрі економіки сільського господарства ХДАУ ім. В. В. Докучаєва викладачем, старшим викладачем, доцентом, за сумісництвом – старшим науковим співробітником.

Із січня 1997 р. А. М. Москаленко працював у Чернігівському державному інституті економіки і управління доцентом, завідувачем кафедри економіки сільського господарства та аграрного менеджменту (із серпня 1998 р.); деканом аграрного факультету за сумісництвом (із серпня 2000 р.). За час роботи в ЧДІЕУ пройшов стажування в Німеччині (1997) і першим серед освітян України виграв грант на стажування в Канаді з програми «Партнерство заради майбутнього» (2006). За результатами науково-дослідної роботи рішенням президії Комітету з Державних премій України у галузі науки і техніки протягом 1998–2000 рр. отримував стипендію Кабінету Міністрів України для молодих вчених.

Учений брав участь у роботі Секретаріату прикордонного співтовариства Єврорегіону «Дніпро» (із 2003 р.). Його обрали заступником голови Чернігівського обласного правління спілки економістів України (із 2000 р.) та головою обласного правління СЕУ (із 2005 р.). У 2011 р. – призначений заступником керівника Центру наукового забезпечення агропромислового виробництва Чернігівської області.

Із 2008 р. Анатолій Михайлович працював в Інституті сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН заступником директора з маркетингу та інноваційної діяльності, а з лютого 2015 р. – заступником із наукової та інноваційної діяльності. У 2010 р. за запрошенням науковців КНР відвідав провінцію Шандунь, де ознайомився з досвідом роботи науковців-аграріїв КНР.

У грудні 2015 р. захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора економічних наук. У травні 2016 р. обраний академіком Академії

економічних наук України. Творчий доробок складає більше 175 наукових і методичних робіт.

За результатами науково-педагогічної роботи А. М. Москаленка нагороджено почесними грамотами Президії Верховної Ради СРСР (1988), Міністерства освіти і науки (2002), Міністерства аграрної політики (2004, 2005), Президії НААН (2013, 2016), знаком МОНУ «Відмінник освіти України» (2003), відзнакою МАП «Знак пошани» (2008)

**55 років від дня народження
НАГАЄВА ВІКТОРА МИХАЙЛОВИЧА
(нар. 1966 р.)**

Учений економіст-організатор

Народився 14 вересня 1966 р. у м. Сіверськ, Артемівського району Донецької області. Із 1983 р. до 1988 р. навчався у Харківському інституті механізації та електрифікації сільського господарства, який закінчив з відзнакою. У 1988–1989 рр. працював інженером у радгоспі імені Чапаєва Харківського району Харківської області. У 1989–1992 рр. навчався в очній аспірантурі ХІМЕСГ, захистив кандидатську дисертацію на тему «Обґрунтування параметрів молотильного пристрою вібраційного типу з активними робочими органами» за спеціальністю «механізація сільськогосподарського виробництва».

Протягом 1992–1993 рр. працював викладачем кафедри сільськогосподарських машин у ХІМЕСГ, із 1993 р. – старшим викладачем кафедри управління в АПК ХДАУ ім. В. В. Докучаєва. У 1994 р. на базі ХДАУ закінчив заочний економічний факультет підвищення кваліфікації керівних кадрів сільського господарства з присвоєнням кваліфікації економіста-організатора сільськогосподарських підприємств. У 1996 р. заочно закінчив Харківський державний економічний університет за спеціальністю «менеджер-маркетолог».

У 2000 р. отримав учене звання доцента. Із 2004 р. є директором Харківської обласної громадської організації «Науковий центр дидактики менеджмент-освіти». У 2010 р. В. М. Нагаєв захистив докторську дисертацію на тему «Теоретичні та методичні основи управління навчально-творчою діяльністю студентів вищих навчальних аграрних закладів» за спеціальністю «теорія і методика професійної освіти». У 2011 р. працював проректором з науково-педагогічної роботи. 2012 р. йому присвоєно вчене звання професора кафедри менеджменту організацій.

Із метою активізації навчальної роботи студентів ученим теоретично обґрунтовано, розроблено і впроваджено у навчальний процес дворівневу педагогічну технологію управління навчально-творчою діяльністю студентів вищих аграрних навчальних закладів; систему поетапного контролю знань студентів за ігровим методом навчання; авторські навчальні кредитно-модульні програми; інноваційні дидактичні форми активізації навчально-творчої діяльності студентів; освітню студію дидактичних проєктів – «Школа молодого лідера».

Науковець – автор понад 260 публікацій, із них: чотири монографії; один підручник (у співавторстві); 17 навчальних посібників (п'ять – з грифом МОНУ, один – з грифом Мінагрополітики); 130 наукових статей (із них 76 – у фахових виданнях). Має запатентований науковий винахід – молотильний пристрій вібраційного типу, який пройшов виробниче випробування на базі вітчизняного зернозбирального комбайна «Зубр» на ланах Харківщини (2005–2007).

Професора В. М. Нагаєва нагороджено стипендією Кабінету Міністрів України (1998); почесним званням «Молода людина року Харківщини-2000» у номінації «Молодий науковець» (2000); почесною відзнакою «Відмінник аграрної освіти та науки» III, II ступеня (2005, 2011); срібною медаллю «За кращу продукцію, технологію, наукову розробку» у ювілейній XX Міжнародній виставці-ярмарку «Агро-2008», почесними грамотами та подяками Міністерства аграрної політики України, обласної і районної державних адміністрацій, університету.

**55 років від дня народження
ШАБЕТІ ОКСАНИ МИКОЛАЇВНИ
(нар. 1966 р.)**

Учена у галузі селекції та овочівництва, доктор сільськогосподарських наук

Народилася 21 травня 1966 р. у м. Алма-Аті. У 1987 р. закінчила Харківський сільськогосподарський інститут ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «агрономія», спеціалізація – «селекція і насінництво».

Із 1988 р. працює в Інституті овочівництва і баштанництва УААН у відділі селекції овочевих рослин, спочатку старшим інженером, із 1991 р. – молодшим науковим співробітником. У 1990 р. закінчила курси підвищення кваліфікації у ВІР за темою «Методи вивчення світових ресурсів з метою використання в селекції».

Протягом 1994–1997 рр. навчалася в аспірантурі Інституту овочівництва і баштанництва УААН і займалася селекцією баклажанів. Два гетерозисних

гібриди баклажанів Ультра ранній F₁ і Адоніс F₁ та сорти Прем'єр, Біла лілія, Лідер, які створені нею, внесено до Реєстру сортів рослин України. Із листопада 1997 р. очолює лабораторію селекції пасльонових культур ІОБ УААН.

У 1999 р. О. М. Шабетя захистила дисертацію і отримала ступінь кандидата сільськогосподарських наук. У 2003 р. їй присвоєно звання старшого наукового співробітника. Із 2011 р. працює на посаді провідного співробітника лабораторії біотехнології, генетичних ресурсів та теоретичних основ селекції, проводить роботу над національною колекцією овочевих рослин НЦГРР України з «Європейських програм по генетичних ресурсах».

У 2014 р. захистила докторську дисертацію на тему «Методологія формування банку генетичних ресурсів овочевих і баштанних видів рослин та його практичне використання» і отримала звання доктора сільськогосподарських наук за напрямом «селекція і насінництво».

О. М. Шабетя має біля 100 друкованих наукових праць, 10 авторських свідоцтв на сорти, чотири патенти на корисну модель, 14 свідоцтв про реєстрацію зразків і колекцій генофонду рослин України.

55 років тому (1966) Харківський СГІ урочисто відзначив свій 150-річний ювілей. З моменту переїзду до Харкова інститут підготував для вищої школи і науково-дослідних закладів СРСР 40 докторів і близько 300 кандидатів сільськогосподарських наук, а також 12 416 спеціалістів-аграрників.

Тільки за повоєнний період в інституті захистили кандидатські дисертації 180 фахівців. Контингент аспірантів збільшився з 2 осіб у 1946 р. до 102 осіб у 1966 р. На 29 кафедрах інституту працювало 258 наукових співробітників, зокрема 20 докторів наук, професорів; 106 доцентів, кандидатів наук; 120 викладачів та асистентів.

У січні 1966 р. перед головним корпусом інституту на вулиці Артема, 44 відкрито пам'ятник Василю Васильовичу Докучаєву. Автори пам'ятника – народний художник УРСР, лауреат Державної премії СРСР скульптор Н. Л. Рябінін та архітектор З. Д. Юдкевич.

Розпочато будівництво нового навчального комплексу Харківського СГІ ім. В. В. Докучаєва у селищі Рогань.

У Харківському СГІ на базі однорічних шкіл з підготовки керівних працівників колгоспів і радгоспів створено факультет підвищення кваліфікації, першим проректором якого був В. І. Соколов (1966–1978). Створено кафедру економічної кібернетики.

55 років від дня створення кафедри кібернетики

Кафедра була створена 9 липня 1966 р. за наказом Головного управління вищої та середньої сільськогосподарської освіти Міністерства сільського

господарства СРСР за № 62 від 8 лютого 1966 р. Саме в той час інститут готувався до святкування свого 150-річного ювілею. До 1971 р. вона мала назву кафедри економіко-математичних методів та обчислювальної техніки, а в 1971 р. за рішенням вченої ради ХСГП вона була перейменована на кафедру економічної кібернетики.

Першим завідувачем кафедри був В. Є. Антипенський (1966–1977 р.; із 1981 р. – професор). На кафедрі працювали два старших викладачі В. Є. Антипенський і Л. М. Анічин; два викладачі В. С. Білоусько і С. С. Брюховецький; асистент К. А. Карнаух.

На другому етапі розвитку кафедри у 1977–1987 рр. завідувачем був доцент Л. М. Анічин (із 1992 р. – доктор економічних наук, професор). За цей час кафедра стала відомою не тільки в Україні, а й на всесоюзному рівні. Не випадково наш виш постійно відвідували космонавти, адже обчислювальний центр кафедри виконував складні розрахунки для Головкинкосмосу.

Але основною лінією діяльності кафедри залишилася підготовка спеціалістів для сільського господарства. Цьому сприяла діяльність студентського наукового товариства та робота науково-технічних гуртків. Аспірантуру при кафедрі закінчили П. А. Щербаков, Л. Б. Ройд, Є. Л. Полушкін (науковий керівник – професор В. Є. Антипенський), Г. О. Андрусенко, В. В. Лапшин, М. Ф. Бобришев, Л. Д. Пахомова, П. А. Ликов, А. А. Аскарів, М. Т. Лебідь (науковий керівник – професор Л. М. Анічин). Наукові дослідження кафедри були спрямовані на розробку методів вирішення проблем оптимізації процесів інтенсифікації сільського господарства.

Протягом 1987–1993 рр. на посаді завідувача кафедри працював доцент В. Т. Александров.

Соціально-політичні та економічні зміни 1990-х рр. обумовили реформування аграрного сектора економіки країни. Відбувається перехід до сучасних комп'ютерних технологій і у 1989 р. кафедра отримує назву – кафедра інформатики, а з 1995 р. мала назву – кафедра економічної кібернетики. У руслі цих тенденцій завідувач кафедри, випускник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, професор О. В. Ульяновченко (1993–2005) орієнтував викладачів на вдосконалення систем управління агроресурсами в ринкових умовах господарювання. Науковці кафедри брали участь у розробці першої в Україні програми розвитку сільського господарства Харківщини до 2010 р. Значну увагу приділено вдосконаленню матеріально-технічного оснащення кафедри.

Наступні завідувачі продовжили розвиток надбань кафедри у напрямі впровадження сучасних комп'ютерних технологій у навчальну, наукову роботу кафедри й університету і розробки відповідного організаційно-методичного забезпечення. Виконуючий обов'язки завідувача кафедри доцент П. А. Щербаков (2005–2007) сприяв упровадженню в університеті системи автоматизованого бухгалтерського обліку «1С: Предприятие». Завідувач доцент В. О. Бабенко (2007–2010) координувала роботу зі створення сайту університету та інформаційно-дорадницького веб-сервісу для агровиробників

Харківської області. У навчальному процесі використовуються електронні підручники та методичні посібники, система дистанційного навчання «Moodle».

У 2011–2013 рр. кафедру очолювала доцент В. М. Дьоміна, яка започаткувала проведення міжнародних Інтернет-конференцій, перша з яких була присвячена формуванню конкурентоспроможного виробничого потенціалу сільського господарства в умовах глобалізації розвитку.

Нині кафедра інформаційних технологій, консалтингу і туризму, яку очолює доцент Т. А. Бутенко, є провідним науковим і навчально-методичним підрозділом ХНАУ ім. В. В. Докучаєва з питань науково-методичного забезпечення управлінської, інформаційно-аналітичної та економіко-математичної діяльності в агропромисловій галузі. Колектив викладачів кафедри здійснює наукову роботу за темою «Інформаційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств агропродовольчого комплексу».

**50 років від дня народження
АЧАСОВА АНДРІЯ БОРИСОВИЧА
(нар 1971 р.)**

Учений в галузі землевпорядкування

Народився 25 березня 1971 р. у м. Броди Львівської області. У 1994 р. закінчив геолого-географічний факультет Харківського державного університету імені М. Горького (нині – ХНУ ім. В. Н. Каразіна) за спеціальністю «Охорона навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів».

Із 1994 р. працював у Національному науковому центрі «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського» на різних посадах: інженер, аспірант, старший науковий співробітник, завідувач сектора дистанційного зондування ґрунтового покриву.

У 1998 р. А. Б. Ачасов захистив кандидатську дисертацію на тему «Використання дистанційних методів для дослідження ґрунтів».

Протягом 2003–2008 рр. працював у Національному аграрному університеті (нині – Національний університет біоресурсів і природокористування України). Із 2008 р. працює в Харківському національному аграрному університеті ім. В. В. Докучаєва.

У 2010 р. захистив докторську дисертацію на тему «Ґрунтово-геоінформаційні засади протиерозійної оптимізації агроландшафтів: теорія і практика». Наукові інтереси: ґрунтознавство, ландшафтознавство, картографування ґрунтів, дистанційне зондування, геоінформаційні системи. Із 2008 р. – професор кафедри ґрунтознавства ХНАУ.

До 2020 р. професор А. Б. Ачасов очолював кафедру геодезії, картографії та геоінформатики. Досліджує актуальні проблеми технології точного землеробства з використанням даних дистанційного зондування та геоінформаційних систем. Опублікував понад 130 праць, зокрема п'ять монографій і посібників, п'ять патентів на винахід.

Має грамоти та відзнаки.

**50 років від дня народження
ШИЯНА ДМИТРА ВІКТОРОВИЧА
(нар. 1971 р.)**

Доктор економічних наук, професор

Народився 21 січня 1971 р. у с. Комуніст Харківського району. У 1992 р. закінчив Харківський державний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва за фахом «бухгалтерський облік і аналіз господарської діяльності». Після закінчення університету вступив до аспірантури.

У 1997 р. захистив кандидатську дисертацію. У 2000 р. Дмитру Вікторовичу присвоєно вчене звання доцента кафедри статистики і економічного аналізу.

Докторську дисертацію на тему «Сталість і циклічність розвитку сільського господарства: теорія, методологія, практика» за спеціальністю 08.00.03 – «економіка та управління національним господарством» захистив у 2012 р.

Учений є автором 130 наукових праць, опублікованих у центральних виданнях України, Німеччини й Росії: «Аграрная наука» (Москва), «Економіка АПК», «Фінанси України», «Статистика України», «Банківська справа», «Агроінком», «Економіка і прогнозування», «Економіка України», «Рынок ценных бумаг» (Москва), *Agricultural Economics* (Чехія-Німеччина). Автор чотирьох монографій.

У 2003 р. у видавництві АСК вийшов його підручник «Фінансовий аналіз» із грифом Міністерства освіти і науки. У 2003 р. науковець одержав стипендію обласної адміністрації імені Туган-Барановського як кращий молодий учений-економіст м. Харкова.

У 2012 р. Д. В. Шиян став дипломантом XIV обласного конкурсу «Вища школа Харківщини – кращі імена» у номінації «Учений». У 2002–2006 рр. – голова ради молодих учених Харківського НАУ ім. В. В. Докучаєва. У 2010–2012 рр. – секретар спеціалізованої вченої ради К 64.803.01, спеціалізація – фінансовий аналіз, фінансовий менеджмент, методологія економічних досліджень.

50 років тому (1971) для надання допомоги у підготовці до вступних іспитів до Харківського СГІ створено підготовчі курси для осіб, що брали участь у будівництві нового навчального містечка.

Кафедру ентомології та зоології очолив професор Б.М. Литвинов (1971–1991), якою підготовлено колекцію шкідників сільськогосподарських рослин для Сахновщинського району Харківської області. Кафедри органічної та неорганічної хімії реорганізовані у кафедру загальної хімії.

Харківський СГІ брав участь у I Всесоюзній нараді викладачів хімії сільськогосподарських ВНЗ.

Посаду завідувача кафедри агролісомеліорації та лісівництва обійняв професор Б. Ф. Остапенко.

Студенти проходили виробничу практику у Вищій сільськогосподарській школі м. Вроцлава (Польща) та у Вищому сільськогосподарському технікумі м. Кестхей (Угорщина).

Харківський СГІ представлений на Всесоюзній нараді ректорів сільськогосподарських ВНЗ у Тбілісі з питань удосконалення науково-дослідної роботи.

Інститут брав участь у Міжнародній конференції-сесії з питань охорони природи гірських регіонів, зокрема, лісів, що відбулася у Єревані.

За рішенням ученої ради в інституті створено бюро науково-технічної інформації з пропаганди досягнень науки і техніки.

Харківський СГІ експонував 17 наукових пропозицій на ВДНГ СРСР.

Комітет у справах винаходів і відкриттів Ради Міністрів СРСР видав авторські свідоцтва на винаходи К. Г. Тетерятченку, Г. М. Лясковському, С. М. Сергієнку.

Сорт озимої пшениці «Рання 5», отриманий кафедрою селекції та насінництва Харківського СГІ, рекомендований до державного сорто випробування в усіх районах Радянського Союзу.

Професори Харківського СГІ О. М. Можейко і Г. В. Пилипець нагороджені почесними грамотами редакційної колегії газети «Сельская жизнь» за популяризацію наукових знань і професійну чесність.

На посаду декана економічного факультету обрано доцента Л. М. Анічина. На посаду декана факультету інженерів землевпорядкування – доцента І. М. Статівку. Посаду декана факультету захисту рослин обійняв доцент Х. Х. Рамакаєв.

Посвідчення на винахід отримали О. М. Можейко та Е. І. Мазіна за розробку методу захисту рослин від фенолу, що міститься у виробничих стокових водах, які використовуються для зрошування, а також Є. Г. Подоба за винайдення засобу племінної оцінки тварин у ранньому віці та ін.

**45 років від дня народження
НАБОКИ ВАСИЛЯ ГРИГОРОВИЧА
(нар. 1976 р.)**

Економіст з бухгалтерського обліку та фінансів

Народився 20 листопада 1976 р. у с. Миколаївка Станично-Луганського району Луганської області. Державний радник митної служби 3 рангу.

У 1999 р. закінчив Харківський державний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва за спеціальністю «облік і аудит», кваліфікація – економіст з бухгалтерського обліку та фінансів. У 2005 р. закінчив Харківський регіональний інститут державного управління за спеціальністю «державне управління», кваліфікація – магістр державного управління. У 2011 р. – Академію митної служби України за спеціальністю «правознавство», кваліфікація – юрист.

Протягом 1999–2012 рр. у Сумській митниці обіймав посади інспектора, старшого, головного інспектора, заступника начальника митного поста, начальника митного поста, заступник начальника Сумської митниці.

Пізніше В. Г. Набока виконував обов'язки начальника Запорізької та Кримської митниці і продовжував професійну діяльність у Департаменті боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції Державної митної служби України на посаді начальника служби оперативного реагування.

Службу в митних органах розпочав 1999 р. на посаді інспектора митного поста «Велика Писарівка» Сумської митниці Неодноразово отримував подяки і грамоти начальника митниці, у 2012 р. – подяки Голови Ради Міністрів АР Крим.

Під час роботи показники ефективності митниць, на які було призначення, за пару місяців збільшувалися, як по надходженню платежів до бюджету так і по сумі складених протоколів про порушення митних правил.

В Управлінні департаменту боротьби з контрабандою показники по лінії боротьби з контра бандою збільшувалися до 50% де активізувалась аналітична робота по виявленню правопорушень, яка базувалася не на пустих відрядженнях, а принципово був змінений підхід, а саме виїзд оперативної групи на будь-яку митницю, будь-який пост, і цьому передувало в першу чергу значна аналітично-дослідницька робота, тому кожен виїзд був результативним.

**45 років від дня народження
РОЖКОВА АРТУРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА
(нар. 1976 р.)**

Учений агроном, доктор сільськогосподарських наук

Народився 4 березня 1976 р. на Краснолиманщині Донецької області в родині хліборобів. У 1993 р. закінчив середню школу із золотою медаллю, а в 1998 р. з відзнакою Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва і вступив до аспірантури на кафедру рослинництва. Його науковим керівником був член-кореспондент НААН України, доктор сільськогосподарських наук, професор М. А. Бобро.

У 2004 р. А. О. Рожков успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Урожайність рослин пшениці твердої ярої залежно від попередників, норм висіву та способів сівби у Східному Лісостепу України». Після захисту продовжив активно займатися наукою.

Науковий інтерес не обмежується вивченням однієї культури. Він досліджує і вирішує питання біологічного і технологічного напрямку пов'язані з підвищенням ефективності вирощування широкого спектру культур, зокрема ячменю ярого, тритикале ярого, жита, ріпаку. Також у центрі його пошуку були питання, пов'язані із удосконаленням методичної бази для проведення досліджень, статистичних методів наукового аналізу.

В університеті А. О. Рожков пройшов шлях від молодшого науковця до завідувача кафедри рослинництва. Систематизувавши результати наукових досліджень, через 10 років після захисту кандидатської дисертації у 2014 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Агробіологічні основи формування продуктивності пшениці твердої ярої та тритикале ярого в Лівобережному Лісостепу України».

Значну частину його наукових розробок включено до навчальних посібників для ЗВО аграрного профілю, спеціальних довідників. Результати досліджень знайшли відображення у чотирьох монографіях, присвячених пошуку нових рішень проблеми підвищення врожайності і стабілізації виробництва зернових культур: пшениці ярої і тритикале ярого. Загалом ним опубліковано понад 120 наукових публікацій.

За творчу діяльність на ниві науково-дослідної роботи, упровадження наукових розробок в аграрне виробництво та значні успіхи досягнуті на керівних посадах – декана по роботі з іноземними учнями та директора Інституту післядипломної освіти – нагороджений почесним знаком «Відмінник

освіти» III ступеня та почесними грамотами і дипломами Міністерства аграрної політики та продовольства України і Міністерства освіти і науки України. Дипломант XVI обласного конкурсу в номінації «Науковець».

Професор А. О. Рожков – заслужений майстер спорту України, чотирьохразовий чемпіон світу та шестиразовий чемпіон України з гирьового спорту.

45 років тому (1976) науковці кафедри агрохімії Харківського СГІ брали участь у VIII Міжнародному конгресі з мінеральних добрив у Москві.

Результати науково-дослідної роботи кафедри ґрунтознавства Харківського СГІ включено до видання Міністерства сільського господарства СРСР «Наукові основи і рекомендації з використання добрив в Українській РСР і Молдавській РСР».

На базі Харківського СГІ відбувся Всесоюзний семінар проректорів із наукової роботи і начальників навчальних частин усіх сільськогосподарських ВНЗ країни (були представлені 100 ВНЗ).

До нового навчального містечка перебазувався факультет агрохімії та ґрунтознавства.

За рішенням ВАКу при Раді Міністрів СРСР у Харківському СГІ створені чотири спеціалізовані вчені ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій: із ґрунтознавства (голова ради – професор О. М. Грінченко), ентомології та фітопатології (професор Ф. М. Литвинов), економіки (професор В. О. Кірсанов) і лісівництва (професор Б. Ф. Остапенко).

Відкриття в університеті 11 спеціалізованих кабінетів і семи спеціалізованих лабораторій, зокрема науково-дослідної проблемної лабораторії з використання алелопатичних якостей пророщеного насіння в селекції та насіннізнавстві на кафедрі селекції та насінництва.

Провідним редактором багатотиражної газети «Знання» призначено М. Х. Галь (1976–2011), члена Національної спілки журналістів України з 1970 р.

Право поза конкурсного вступу до Харківського СГІ отримали абітурієнти з Азербайджану.

Усі студенти Харківського СГІ отримали житло у новому навчальному містечку інституту. Чотири дев'ятиповерхові гуртожитки перейшли у розпорядження студентів.

Завершення будівництва першого корпусу (корпус А) у новому навчальному містечку.

Харківський СГІ відвідав льотчик-космонавт СРСР П. Р. Попович. За результатами зустрічі прийнято програму технічного співробітництва інституту з космічним містечком «Зоряне».

40 років тому (1981) завідувачем кафедри фітопатології обрано доцента Ф. М. Марютіна.

У Сумському філіалі ХСПІ відкрито три нових факультети – зооінженерний, механізації сільського господарства та заочний, а також кафедра ботаніки і фізіології рослин.

На факультеті агрохімії та ґрунтознавства Харківського СГІ навчалися 97 іноземних студентів з Куби, Ефіопії, Афганістану, Болгарії, Сальвадору, Судану, Нігерії, Мадагаскару, Панами, Ємену, Республіки Чад, Беніну, Гвінеї, Венесуели, Сирії, Сьєра-Леоне, Гани, Зімбабве, Колумбії, Пакистану, Верхньої Вольти, Нігеру.

35 років тому (1986) співробітники і студенти Харківського СГІ одними з перших відгукнулися на пожежу на Чорнобильській атомній станції. Для проходження військової служби у внутрішніх військах МВС СРСР у 30-кілометрову зону ЧАЕС були направлені голова профкому А. В. Бондарев і старший викладач кафедри бухгалтерського обліку економічного факультету М. Г. Михайлов. Учасники ліквідації аварії 1-ї категорії були Г. А. Коваленко (кафедра механізації) і доцент С. О. Садовий (кафедра агрохімії).

Завідувачем кафедри вищої математики Харківського СГІ обраний доктор фізико-математичних наук, професор В. Л. Сизоненко (із 1999 р. – кафедри вищої математики і фізики).

Засновано кафедру управління в агропромисловому комплексі, яку очолив М. О. Беседін (із 1991 р. – доктор економічних наук; із 1992 р. – професор).

Шляхом об'єднання кафедри геодезії з кафедрою планування сільських населених місць та аерофотогеодезії створено кафедра геодезії та планування сільських населених місць, яку очолив професор В. О. Кірсанов (1986–1991).

35 років від дня створення кафедри менеджменту і адміністрування

Кафедра менеджменту і адміністрування створена відповідно до наказу Міністерства агропромислового комплексу СРСР № 103 від 25.03.1986 р., яким передбачалося підвищити рівень навчальної, навчально-методичної та науково-дослідної роботи у сільськогосподарських ВНЗ. Цим наказом визначено назву нової кафедри – управління, радянського права та охорони праці в сільському господарстві.

На підставі цього наказу ХСПІ ім. В. В. Докучаєва видано наказ за № 74 від 09.06.1986 р. «Про створення кафедри управління, радянського права та охорони праці в сільському господарстві на базі існуючих дисциплін кафедр

організації с.-г. виробництва (управління с.-г. виробництвом), земпроекування (радянське право), механізація та електрифікація с.-г. виробництва (охорона праці).

За наказом кафедра управління увійшла до складу економічного факультету університету. Тимчасове виконання обов'язків завідувача кафедри покладено на професора Е. А. Пушміна.

У 1999 р. у зв'язку з оптимізацією структури факультетів, поглиблення спеціалізації навчальних дисциплін відповідно до акредитованих рівнів підготовки, кафедру управління, радянського права та охорони праці перейменовано в кафедру управління в АПК. На кафедрі залишили дисципліни управлінського та правового циклу, а напрям охорони праці переведено на кафедру механізації та електрифікації сільського господарства.

У 2005 р. у зв'язку зі збільшенням чисельності студентів економічного факультету, а також з метою посилення вимог щодо підготовки фахівців за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями та зростанням навантаження на керівний склад деканатів і кафедр ХНАУ ім. В.В. Докучаєва кафедру управління, радянського права та охорони праці перейменовано у кафедру менеджменту організацій. Цим наказом кафедра менеджменту і адміністрування була віднесена до факультету менеджменту і економіки, який було створено поряд із факультетом бухгалтерського обліку та фінансів на базі економічного факультету університету.

У 2011 р. кафедра менеджменту і адміністрування знову оптимізувала свою структуру, зосередивши у змісті своєї роботи лише управлінський напрям.

Із дня заснування і до 2012 р. кафедру очолював доктор економічних наук, професор М. О. Бєсєдін, засновник наукової школи з проблем експертної експрес-оцінки. Результати його досліджень включено до методичних вказівок, практикумів, лекцій і практичних занять з курсів «Управління сільськогосподарським виробництвом» та «Основи менеджменту», опубліковано у спеціальних сільськогосподарських та економічних виданнях. Він органічно пов'язував наукові дослідження з навчально-методичною роботою. М. О. Бєсєдіну належать понад 200 праць, зокрема 35 у центральних спеціальних журналах, сім монографій, підручник, практикуми, розділи в довідниках.

Із 1993 р. до 1995 р. на кафедрі працював Л. О. Антоненко, доктор економічних наук, професор кафедри економіки та менеджменту ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Разом із академіком В. П. Бабичем і професором В. С. Ключко він є одним із засновників Харківського обласного наукового товариства ім. М. І. Туган-Барановського.

У травні 2012 р. на посаду завідувача кафедри менеджменту організацій обрано професора О. І. Гуторова (із 1989 р. працював у ХНАУ на посадах асистента, старшого викладача, доцента, професора кафедри економіки підприємства; протягом 1993–2005 рр. – заступник декана економічного факультету, у 2005–2008 рр. – декан факультету менеджменту і економіки).

Сьогодні на кафедрі викладаються такі дисципліни: вступ до фаху, менеджмент, адміністративний менеджмент, самоменеджмент, стратегічне управління, управління персоналом, управління інноваціями, обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків, економіка і організація інноваційної діяльності, інноваційний розвиток підприємства, менеджмент в сільськогосподарському виробництві, менеджмент і маркетинг в лісовому господарстві, менеджмент організації, менеджмент персоналу, публічне адміністрування, методика викладання у вищій школі, інвестиційний менеджмент, інноваційний менеджмент, конфліктологія, дипломатичний протокол, міжнародний менеджмент, корпоративне управління, стратегічне управління підприємством, менеджмент в сільськогосподарському виробництві, менеджмент та маркетинг в лісовому господарстві, менеджмент в АПК, менеджмент у захисті рослин, менеджмент у карантині рослин, ділове адміністрування, кадрова політика і державна служба, територіальне управління.

Навчання студентів відбувається за сучасними навчальними планами, складені навчально-методичні комплекси та методичне забезпечення дисциплін.

35 років від дня створення кафедри геодезії та планування сільських населених місць

Кафедра геодезії заснована в 1944 р. разом зі створенням факультету інженерів землевпорядкування.

Із перших днів існування кафедри гостро постало питання про необхідність створення матеріально-технічної бази, без якої неможливе здійснення навчального процесу. Було створено укомплектовану геодезичними приладами геокамеру. У 1947 р. в навчгоспі «Комуніст» на території 3000 га будується навчально-показовий геодезичний полігон, необхідний і для навчальних практик, і для науково-експериментальних робіт співробітників кафедри, факультету й інституту. Для виконання лабораторних робіт і наукових досліджень у 1961 р. створено геодезичну лабораторію.

Протягом декількох десятиліть кафедра виконує наукові дослідження на тему «Удосконалення геодезичних і картографічних робіт для цілей землеустрою та кадастру».

У 1974 р. факультет і кафедра переїхали на нову навчальну базу навчгоспу «Комуніст», де обладнано кімнати під навчальні та наукові лабораторії, геодезична камера поповнилася вітчизняними і закордонними геодезичними приладами, що відповідали тогочасним вимогам.

Завідувачами кафедри у різні роки були: професор А. І. Петренко (1944–1960), доцент Г. Ю. Сомов (1960–1974), професор І. Ю. Левицький (1974–1979). У 1976 р. кафедра була перейменована в кафедру геодезії та картографії.

Завідувачами кафедри були професор І. Ю. Левицький (1976–1979) і доцент Є. М. Крохмаль (1979–1986).

У 1986 р. після об'єднання з кафедрою планування сільських населених місць та аерофотогеодезії кафедра отримала нову назву: геодезії та планування сільських населених місць. Завідувачами кафедри були: професор В. О. Кірсанов (1986–1991), доцент А. А. Ремінський (1991–2000), доцент О. Б. Гопцій (2000–2008).

У 2008 р. після реорганізації факультету кафедра повернула свою назву: геодезії та картографії. Завідувачем обрано доцента В. Б. Балакірського. Із 2011 р. завідувачем кафедри призначено доктора сільськогосподарських наук, доцента А. Б. Ачасова. Із 1 січня 2012 р. кафедру перейменовано на кафедру геодезії, картографії та геоінформатики.

30 років тому (1991) рішенням Ради Міністрів СРСР (наказ за № 5-к від 11 січня 1991 р.) інститут реорганізовано у Харківський державний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва.

Рішенням Ради Міністрів України дендропарку надано статус Державного. Він є навчальною та науковою базою університету.

Із 1991 р. кафедра землевпорядкування та земельного кадастру бере активну участь у проведенні земельної реформи в Україні – на кафедрі створено інформаційно-консультативний центр з проведення земельної реформи.

Завідувачем кафедри зоології та ентомології ХДАУ обраний Є. М. Білецький (із 1992 р. – доктор сільськогосподарських наук; із 1993 р. – професор, із 1994 р. – академік Академії наук вищої школи України). Кафедру організації виробництва та агробізнесу очолив професор Г. О. Андрусенко (1991–1998).

Успішно захистив докторську дисертацію на тему «Оцінка організаційно-управлінських ситуацій» М. О. Бесєдін. Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук з історії відродження звільнених від фашистської окупації територій у роки Великої Вітчизняної війни захистив Р. І. Киричок. Докторську дисертацію на тему «Теорія та практика використання карбонатно-сульфатних сполук кальцію для підвищення родючості ґрунтів» захистив М. М. Кулешов.

25 років тому (1996) Харківський державний аграрний університет очолив його випускник, кандидат біологічних наук, доцент М. Д. Євтушенко (із березня 2001 р. – професор).

Посаду проректора з навчально-виховної роботи обійняв доктор сільськогосподарських наук, професор Д. Г. Тихоненко.

На факультеті захисту рослин розпочато підготовку студентів зі спеціалізації «Лісопатологія».

20 років тому (2001) на базі університету відбулося виїзне засідання Колегії Мінагрополітики України, Президії Української академії аграрних наук та Харківської обласної державної адміністрації.

Агроуніверситет нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України з врученням пам'ятного знака та пам'ятним подарунком Верховної Ради України.

Першого жовтня 2001 р. Міжнародна кадрова академія нагородила агроуніверситет Орденом Пошани за вагомий внесок у розвиток системи вищої освіти та з нагоди 185-річчя від дня заснування.

Із нагоди 185-річчя університету відбулася Міжнародна конференція молодих учених на тему «Рослина і середовище» та Міжнародна науково-практична конференція «Механізм господарювання і економічна динаміка в АПК».

Деканом факультету агрохімії та ґрунтознавства обраний доцент В. В. Дегтярьов.

На агрономічному факультеті відкрито спеціальність «Плодівництво і виноградарство».

15 років тому (2006) 11–12 квітня на базі агроуніверситету відбулася Міжнародна науково-практична конференція молодих учених, аспірантів, магістрів і студентів «Інтенсифікація і сталий розвиток сільськогосподарського виробництва», присвячена 190-річчю ХНАУ ім. В. В. Докучаєва.

У червні факультетом менеджменту і економіки разом із факультетом обліку і фінансів проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Наукові засади реалізації аграрної політики в Україні», присвячену 190-річчю ХНАУ.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Грибні хвороби насінневої люцерни, прогноз їх розвитку та заходи захисту у східному Лісостепу і Степу України» захистив декан факультету захисту рослин В. П. Туренко.

Завідувача кафедри рослинництва професор М. А. Бобра нагороджено Почесною відзнакою Української академії аграрних наук – вищою відомчою нагородою за визначні особисті досягнення в організації та виконанні наукових досліджень з проблем агропромислового виробництва, підготовці кадрів, впровадженні наукових результатів у виробництво.

За 190 років від дня заснування в університеті підготовлено майже 50 тис. фахівців для агропромислового виробництва, у тому числі, 1 069 – для 76 країн дальнього зарубіжжя. Навчання студентів здійснюється за державним замовленням і на контрактній основі з оплатою за навчання юридичними та фізичними особами. В університеті можна здобути освіту бакалавра, спеціаліста, магістра.

Щорічно понад 200 студентів проходять виробничу практику у фермерських господарствах Великої Британії, де вивчають сучасні технології землеробства.

У структурі університету сім факультетів: агрономічний, лісового господарства, менеджменту і економіки, обліку і фінансів, захисту рослин, інженерів землевпорядкування, агрохімії і ґрунтознавства.

До складу навчально-науково-виробничого комплексу, яким є аграрний університет, входять шість науково-дослідних закладів, 15 коледжів і технікумів, три державні установи. До структури комплексу належать шість навчальних корпусів, три науково-дослідних лабораторії, павільйон сільськогосподарської техніки, ДП «Навчально-дослідне господарство “Докучаєвське”», «Скрипаївське навчально-дослідне лісове господарство» (8 582 га), два дослідних поля (170 га), дендропарк (23 га) і Парк ветеранів (6,3 га). Структурними підрозділами університету є Інститут післядипломної освіти, Інститут фітосанітарного моніторингу, редакційно-видавничий відділ. Діє відділ комп'ютеризованих засобів навчання: комп'ютерні класи, обчислювальний центр, вузол зв'язку Internet. Фундаментальна бібліотека (понад 600 тис. томів) має 8 читальних залів.

Інститут післядипломної освіти забезпечує підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів підприємств та організацій агропромислового виробництва різних форм власності; перепідготовку спеціалістів на базі повної вищої освіти з метою отримання другої вищої освіти за спеціальностями «Землевпорядкування та кадастр», «Облік і аудит», «Захист рослин» і «Менеджмент організацій».

Окремі лабораторно-практичні заняття, ознайомчі, предметні навчальні практики проводяться у філіях кафедр на виробництві, якими є 47 дослідних господарств системи інститутів УААН, агрофірми, кооперативи, товариства і установи Мінагрополітики, Держкомзему, Держкомлісу, Держкомстату у шести областях України. Серед них – ДП ДГ «Елітне» Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва УААН, ДП ДГ «Кутузівка» Інституту тваринництва УААН, АТЗТ «Агро-Союз» (Дніпропетровська область), Балаклійське державне лісове господарство (Харківська область), Данилівське державне лісництво Інституту лісівництва і агро меліорації імені Г.М. Висоцького та ін.

Алфавітний покажчик ювілярів

Амбросов В. Я.	35–36
Андрущенко О. П.	55–56
Ачасов А. Б.	78–79
Балюк С. А.	56–57
Беляєв В. І.	20–21
Білик М. О.	48–49
Бобро М. А.	36–37
Брюховецький І. М.	37–38
Булигін С. Ю.	65–66
Величко Б. Л.	31
Вернандер Н. Б.	18–19
Вітанов О. Д.	62–63
Добровольський В. М.	11–13
Докучаєв В. В.	6–8
Дрюченко М. М.	15–16
Жуков А. Б.	19–20
Здоровцов І. П.	38–39
Калантай І. Ф.	39
Кириченко В. В.	57–58
Кисіль В. І.	63–64
Костромітін В. М.	40–41
Котляревський О. І.	41–42
Криворучко В. І.	42
Лазарєв Б. Г.	21–22
Лактіонов М. І.	32–33
Литвинов Б. М.	26–27
Лозинська Т. М.	66–67
Малюга Ю. Є.	64
Махов Г. Г.	14–15

Мигаль М. Д.	33–34
Мирось В. В.	49–50
Москаленко А. М.	72–74
Муратов Ф. С.	27–28
Набока В. Г.	81
Нагаєв В. М.	74–75
Окнінський, Домінік	9
Олянич В. І.	43
Острянин Д. Х.	22–23
Походенко М. П.	44–45
Проскурнін М. В.	45–46
Радченко М. К.	50
Рожков А. О.	82–83
Рохманов М. Я.	67–68
Рубель П. І.	24–25
Сатир Л. М.	69–70
Ситнік І. Й.	46–47
Сорокін А. Б.	23–24
Ткаченко Ф. А.	28
Філіпенко В. Ю.	51
Фортунатов О. Ф.	8–9
Чаусов В. Ф.	58–59
Шабетя О. М.	75–76
Шиян В. Й.	47–48
Шиян Д. В.	79
Юрченко А. Д.	52–53
Якименко О. П.	25–26

Хронологічний показчик пам'ятних дат

1816 р.	205 років від дня заснування Інституту землеробського господарства в Маримонті	4
1816 р.	205 років від дня заснування факультету лісового господарства	4–5
1816 р.	205 років від дня заснування агрономічного факультету	5–6
1861 р.	160 років тому посаду директора Інституту сільського господарства і лісівництва обійняв Домінік Окнінський	9
1871 р.	150 років тому започатковано кафедру землеробства	10–11
1876 р.	145 років тому директором Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва призначено В. М. Добровольського	11–13
1881 р.	140 років тому відбулися численні протести студентів Ново-Олександрійського інституту	13
1886–1891 рр.	135 років тому студенти-поляки своїми бунтарськими вчинками провокували керівництво інституту до закриття навчального закладу	15
1891 р.	130 років тому уряд створив спеціальну комісію для вирішення питання про вищу сільськогосподарську освіту, яку очолив професор В. В. Докучаєв	16
1891 р.	130 років від дня створення кафедри рослинництва	16–17
1896 р.	125 років тому Ново-Олександрійському інституту для науково-дослідної роботи передано лісове господарство «Руда»	17
1901 р.	120 років тому посаду директора Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва посів В. І. Беляєв	20–21
1906 р.	115 років тому проходила демократизація навчального закладу та внесено зміни до науково-педагогічного процесу	24
1916 р.	105 років тому кафедру органічної хімії Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва у м. Харкові очолив професор П. С. Пищимука	26
1921 р.	100 років тому Декретом Раднаркому УРСР від 31 січня 1921 р. Ново-Олександрійський інститут віднесено до розряду особливо важливих установ	29
1921 р.	100 років від дня заснування кафедри економіки підприємства	30
1926 р.	95 років тому професор О. О. Мігулін заснував службу сигналізації та прогнозу появи шкідників і хвороб рослин в Україні	31
1931 р.	90 років тому головою Української академії сільськогосподарських наук обрано академіка О. Н. Соколовського	34

1936 р.	85 років тому агрономічний факультет ХСГІ очолив професор Л. М. Делоне	48
1941 р.	80 років тому ХСГІ ім. В. В. Докучаєва відзначив свій 125-річний ювілей та 100-річчя приєднання до нього Варшавської лісівничої школи, а також розпочав свою роботу в евакуації	53–55
1946 р.	75 років тому з нагоди 100-річчя від дня народження видатного вченого-грунтознавця В. В. Докучаєва інституту присвоєно його ім'я	59–60
1946 р.	75 років від дня створення кафедри землевпорядкування та земельного кадастру	60–61
1951 р.	70 років тому професора М. М. Кулешова обрано Дійсним членом АН УРСР	65
1956 р.	65 років тому на базі факультету агрохімії та ґрунтознавства створено Інститут ґрунтознавства та агрохімії УААН, першим директором якого був академік О. Н. Соколовський	68–69
1961 р.	60 років тому почала працювати однорічна школа з підготовки керівних працівників колгоспів і радгоспів	70–71
1961 р.	60 років від дня створення кафедри плодовоовочівництва і зберігання	71–72
1966 р.	55 років тому Харківський СГІ відзначив свій 150-річний ювілей	76
1966 р.	55 років від дня створення кафедри кібернетики	76–78
1971 р.	50 років тому для надання допомоги у підготовці до вступних іспитів до ХСГІ створено підготовчі курси для осіб, що брали участь у будівництві нового навчального містечка	80
1976 р.	45 років тому результати науково-дослідної роботи кафедри ґрунтознавства ХСГІ включено до видання Міністерства сільського господарства СРСР «Наукові основи і рекомендації з використання добрив в Українській РСР і Молдавській РСР»	83
1981 р.	40 років тому в Сумському філіалі ХСГІ відкрито три нових факультети – зооінженерний, механізації сільського господарства та заочний	84
1986 р.	35 років тому співробітники і студенти ХСГІ взяли участь у ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС	84
1986 р.	35 років від дня створення кафедри менеджменту і адміністрування	84–86
1944 р.	35 років від дня створення кафедри геодезії та планування сільських населених місць	86–87
1991 р.	30 років тому інститут реорганізовано у Харківський державний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва.	87
1996 р.	25 років тому ХДАУ очолив його випускник, кандидат біологічних наук, доцент М. Д. Євтушенко	87
2001 р.	20 років тому університет відзначив 185-річний ювілей	88
2006 р.	15 років тому відзначили 190-річчя заснування університету	89
2021 р.	205 років від дня заснування ХНАУ ім. В. В. Докучаєва	89

Календар складено за виданнями:

1. Джерела аграрної освіти і науки / [О. В. Ульянченко, А. І. Кравцов, О. М. Голікова та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2018. – 106, [2] с. : фото.
2. Докучаєвці / В. К. Пузік, А. І. Кравцов, О. М. Голікова [та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2016. – 288 с. : іл., фото.
3. Історія Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва / О. М. Голікова, А. І. Кравцов, Р. І. Киричок [та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 544 с. : іл., фото.
4. Педагоги-вчені Харківського державного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва : біогр. довід. / упоряд. Р. І. Киричок. – Харків : Основа, 2001. – 136 с. : фото.

***Укладачі календаря
запрошують до співпраці
в доповненні або уточненні
статей видання***

Відповідальна за випуск:

Довгалюк Світлана Олександрівна,
директор Фундаментальної бібліотеки ХНАУ ім. В. В. Докучаєва

Укладачі:

Кандаурова Олена Дмитрівна, завідувач сектора рідкісних і цінних видань
Жидких Ірина Петрівна, головний бібліограф
Петриченко Тетяна Леонідівна, провідний бібліотекар

Історичний консультант:

Голікова Олена Михайлівна, канд. іст. наук, професор університету

Редакція:

Редакція укладачів

Комп'ютерний набір:

Жидких І. П.
Петриченко Т. Л.

Верстка та макетування:

Жидких І. П.

